

Jan Bojer
Ufo-myter og teosofi

Masteroppgave i religionsvitenskap
veileder: Asbjørn Dyrendal

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det historisk-filosofiske fakultet
Institutt for arkeologi og religionsvitenskap
våren 2007

After the Gold Rush

*I dreamed I saw a silver spaceship flying
in the yellow haze of the sun
there were children crying and colors flying
all around the chosen one
all in a dream, all in a dream
the loading has begun
flying mother nature's silver seed
to a new home in the sun.*

(Neil Young)

Takk !

Flere personer har gitt meg nyttige innspill og kommentarer underveis, heriblant Will Thackara, James Santucci, Jens Braarvig og Christopher Roth, og ikke minst min tålmodige veileder ved NTNU, Asbjørn Dyrendal.

INNHold:

1: Innledning 5

Ufoteoriernes teosofiske bakgrunn 6

Målsetting og organisering 8

Kilder og metode 9

2: Moderne teosofi 12

Teosofiens historie 12

Teosofien som moderniseringsprosjekt 16

Teosofien som forskningsfelt 18

Mestrene under lupen 21

3: Den Hemmelige Lære 25

Det levende universet 25

Menneskets okkulte natur 26

Menneskets raser 27

Tapte kontinenter og teknologier 32

Utenomjordiske intelligensvesener 33

4: Nyere teosofier 37

C. W. Leadbeater 38

Alice Bailey 42

Rudolf Steiner 47

Noen amerikanske nyteosofier 50

Nicholas og Helena Roerich 52

5: Engler og mestere 53

Menneskehetens okkulte ledelse 53

Virkelige mestere 55

De venusianske mestrene 56

Kumaraene 59

Sanat Kumara 64

Verdens konge 65

Transcendente mestre 68

6: Teosofi hos de første ufo-lærerne 70

Budskap fra kosmos 70

George Adamskis beretning 72

Desmond Leslie 73

George Hunt Williamson 76

Brinsley le Poer Trench 80

7: Flere ufo-teosofier 82

Aetherius 82

Universell visdom 84

Mark-Age 86

Benjamin Creme 86

Fremmede raser 87

Nazistenes tapte verdener 89

8: Avslutning 92

Litteratur 97

Sammendrag 101

1: Innledning

I guttedagene leste jeg gjerne sciencefiction bøker på senga. De handlet om verdener som var annerledes enn den vi møter til daglig; befolket av mennesker og andre vesener med andre evner og ferdigheter enn dem jeg og mine venner hadde til rådighet.

En dag fikk jeg tak i ei bok som skilte seg ut; det var *Flygende tallerkener er landet* som inneholdt George Adamskis fortelling om sine møter med romfarere. Jeg husker jeg gransket fotografiene av romfartøyer med skepsis, men også med stor vilje til å tro hans beretning.

Desmond Leslies teoretiske avhandling, som utgjorde mesteparten av boka, leste jeg også. Den ga et svimlende perspektiv på menneskehetens kosmiske historie, og ga meg mitt første møte med slike forestillinger som det tapte kontinent Atlantis.

Flere år seinere kom jeg i kontakt med de samme beretningene som del av de apokalyptiske, men teoretisk høyst ustrukturerte, hippiemiljøene der man på ymse vis feiret begynnelsen på den nye tidsalder i vannmannens tegn. Nysgjerrig av natur prøvde jeg å finne opprinnelsen til denne astrologiske forestillingen, og befant meg snart opp til halsen i det som nå kalles *det kultiske miljø*. Der støtte jeg ikke bare på løse forestillinger om tapte sivilisasjoner, romvesener og kosmiske rytmer, men også på teoretisk og fysisk atskillig tyngre verker av forfattere som Georg Gurdjieff, Alice Bailey og H. P. Blavatsky.

I de åra som siden har gått har jeg stadig støtt på spor av disse forfatterne i høyst ulike sammenhenger. Det har vist seg at fragmenter av de ideene disse forfatterne presenterer har glidd inn i den moderne offentlighet og våre dagers massekultur på mange måter.

Denne avhandlingen tar for seg hvordan de teosofiske ideene til Blavatsky og Bailey har bidratt til å forme Leslie og Adamskis forestillinger om liv i universet; og mer generelt hvordan de har lagt premissene for mange grupper som med

mere eller mindre religiøst utgangspunkt studerer flygende tallerkener og romfarere.

Jeg vil forsøke å granske endringene i verdensbilder og de relaterte endringene i forståelsen av terminologien som kommer til i utviklingen fra Madame Blavatskys teosofiske klassiker *Den Hemmelige Lære* (1888) via etterfølgere som Alice Bailey og C. W. Leadbeater til våre dagers UFO-ideologer.

Ufoteoriens teosofiske bakgrunn

Mange religiøse myter omfatter møter med vesener fra andre dimensjoner eller fra et mytologisk sted, men der man innen jødisk-kristen tradisjon - for eksempel i den jødiske Enoks Bok eller i de gnostiske mytene fra tidlig kristen tid - gjerne snakker om møter med engler, vil mange personer og grupper idag velge mere fysiske beskrivelser og bruke ord som romfarere eller *aliens*.

Bak denne endringen i terminologi ligger det en endring i almen forståelse av hvordan det fysiske universet ser ut. Naturvitenskapelige forklaringsmåter har i moderne tid nesten fullstendig erstattet de metafysiske, selv i religiøse miljøer. Denne utviklingen er spesielt tydelig de siste 200 år, og var godt i gang da madame Blavatsky grunnla den moderne teosofiske bevegelsen.

Naturvitenskapelig terminologi i fortolkninger av møtet med det fremmede kan iallfall spores tilbake til Swedenborgs skildringer av sine møter med menneskelignende skapninger på andre planeter, men har i de siste årtiene igjen funnet nye uttrykksformer innen UFO-bevegelsene og andre nyreligiøse miljøer.

Da forestillingen om flygende tallerkener gikk verden rundt i 1947 ble disse ikke til å begynne med oppfattet som romfartøyer. Først gjennom en serie beretninger fra kontaktpersoner - folk som hevdet å ha møtt eller blitt kontaktet av skapninger som var kommet fra andre planeter på slike fartøyer - ble den koblingen etablert som gjør at vi idag automatisk knytter begrepene UFO og flygende tallerkener til besøk fra verdensrommet (Rothstein 2001: 29). Det har foregått en omtolkning som har gitt begrepene et annet innhold enn de tidligere hadde.

I løpet av de vel hundre år min utredning dekker har det almene verdensbildet gjennomgått betydelige endringer, ikke minst har sterkt økte kunnskaper om

forhold på andre planeter fått almen utbredelse. Jeg har forsøkt å finne ut hvordan disse endringene gjenspeiles i de teosofiske skrifternes utvikling og hvordan de så føres videre i ufolitteraturen.

Det teosofiske verdensbildet som ble presentert av Helena Petrovna Blavatsky i siste del av det nittende århundre, og den teosofiske bevegelsen som oppsto rundt hennes lære, har hatt stor innflytelse på en rekke områder. Teosofiens innflytelse har heller ikke opphørt. Ekkoer av madame Blavatskys lære dukker stadig opp i nye sammenhenger.

Det er alment akseptert at mange av dem som utviklet teoriene om at UFO-ene, de flygende tallerkenene, er romfartøyer tok utgangspunkt i skrifterne til H. P. Blavatsky, C. W. Leadbeater, Alice Bailey og andre teosofere. Den danske religionsforskeren Mikael Rothstein sier det slik:

I de allra flesta fall är det tydligt att UFO-profeternas religiösa system står i stor tacksamhetsskuld til teosofin. (Rothstein 2001:54)

Denne vurderingen er Rothstein ikke aleine om; de fleste religionshistorikere som har studert utviklingen av ufo-ideologiene har kommet til samme konklusjon, nemlig at teosofisk materiale i betydelig grad har bidratt til ufoteoriens framvekst og utforming. Men det er mindre klart nøyaktig hvilke elementer av teosofien som er tatt i bruk av ufoteoretikerne, og hvilke tilpasninger som har vært gjort med dem. Den engelske religionshistorikeren Christopher Partridge skriver følgende om en gruppe fortellinger fra folk som hevder å ha blitt bortført med romskip :

... whilst strictly speaking much of it is not theosophical, it is part of a stream of alternative spirituality which is indebted implicitly to Theosophy and explicitly to ideas found within the Indian religious tradition. (Partridge 2003: 28)

Det er, som Partridge påpeker, ikke slik at ufoteoriene er direkte avledet fra de ulike versjonene av teosofi. Mange ulike varianter av ufo-lære har hentet ideer og tradisjoner fra teosofiens rikholdige skattkammer og tatt dem i bruk slik de har funnet det passende. Teoribyggerne har plukket ut enkelte elementer, og har i mange tilfeller måttet omtolke dem i betydelig grad.

Teosofiens innflytelse er kanskje særlig tydelig i forståelsen av de fremmede; på samme måte som teosofene for hundre år siden søkte kontakt med de mystiske mahatmaene, søker ufo-troende idag kontakt med de utenomjordiske, og deres

forståelse av natur og egenskaper hos disse utenomjordiske har i mange tilfeller sterke likhetstrekk med nettopp teosofiens vise mestere.

Det er ikke minst åpenbare likheter mellom mestrenes legitimerende rolle for madame Blavatskys og seinere teosofers framstillinger, og måten mange ulike UFO-ideologer påberoper seg rombrødrenes autoritet som legitimering av sine kosmologiske teorisystemer.

Madame Blavatskys skrifter er vanskelig tilgjengelige, og hennes etterfølgere i og utenfor den teosofiske bevegelsen har i sine forsøk på å popularisere og fornye hennes teorier i mange tilfeller forskjøvet eller tilmed fordreidd innholdet. I denne oppgaven vil jeg undersøke noen slike forandringer og dessuten greie ut noen tråder som knytter det nittende århundres teosofi sammen med det tjuende og det tjuetførste århundres UFO-myter.

Målsetting og organisering

Dette arbeidet er først og fremst en tekstanalyse, der jeg sammenlikner sentrale skrifter fra Blavatsky og seinere teosofere med hverandre og med viktige representanter for de siste 50 års UFO-ideologier. For å sette utviklingen i sammenheng er det også innarbeidet en god del historisk materiale.

Min hovedhypotese har vært at nyere teosofiske skrifter, spesielt Alice Baileys sine, vil ha en mere oppdatert beskrivelse av universet enn Madame Blavatskys grunnleggende skrifter, i samsvar med utviklingen i vitenskapelig kunnskap. Jeg har antatt at Alice Baileys framstilling av universet, og hennes språkbruk, skulle ligge nærmere våre dagers naturvitenskapelige verdensbilde og at den blant annet derfor vil ha fått bredere nedslag i UFO-teoriene enn H. P. Blavatskys verdensbilde og terminologi har fått.

Hovedhypotesen er blitt fortløpende modifisert under arbeidet med avhandlingen. Alice Baileys skrifter har ganske riktig, slik jeg forutsatte, hatt betydelig innflytelse på UFO-mytene, men C. W. Leadbeaters skrifter har hatt atskillig større innflytelse enn jeg forventet, og H. P. Blavatskys klassikere blir åpenbart også fortsatt lest.

Et hovedpunkt har vist seg å være hvordan madame Blavatskys uklart framstilte læremestre, mahatmaene, har utviklet seg først til et panteon av gudeliknende

skikkelser med Sanat Kumara som overhode, og deretter til en forsamling av romfarere. For å finne bakgrunnen for disse begrepene måtte jeg gå tilbake til Upanishadene.

De viktigste elementene fra teosofien som føres videre i UFO-litteraturen har ellers vist seg å være raseteoriene og forestillingene om høyere veseners inngripen i menneskets biologiske utvikling, samt beretningene om fortidige høytstående sivilisasjoner og deres tilknytning til forsvunne kontinenter som Atlantis og Lemuria.

Jeg har også undersøkt hvordan utviklingen av teosofiske konsepter er blitt representert i akademisk litteratur. Dette gjør jeg greie for i en egen seksjon av annet kapittel, men de akademiske representasjonene blir også anvendt og referert i den løpende teksten.

Framstillingen vil først presentere den moderne teosofiske bevegelsen og se litt på hvordan den er blitt behandlet i akademisk sammenheng. Deretter vil jeg gjennomgå noen sentrale elementer i det som kalles Madame Blavatskys modne teosofi.

Videre presenteres de viktigste videreførerne av teosofien etter Blavatsky, og i et eget kapittel drøfter jeg hvordan de sentrale forestillingene om *mestere* og *kumaraer* ble utbrodert og forvandlet i skriftene til C. W. Leadbeater, Alice Bailey og seinere teosofier.

Så kommer vi til et par kapitler der jeg drøfter de egentlige ufo-teoriene, og viser eksempler på hvordan teosofisk tankegods er bearbeidet av ulike framtrede ideologiprodusenter i de siste femti års ufobevegelser.

I et avsluttende kapittel forsøker jeg så å oppsummere de funn jeg har gjort.

Kilder og metode

Som kilder har jeg tatt utgangspunkt i to teosofiske hovedskrifter fra ulike perioder, nemlig *The Secret Doctrine* (1888) av H. P. Blavatsky og *A Treatise on Cosmic Fire* (1925) av Alice A. Bailey.

Valget av *Den Hemmelige Lære* var selvsagt. De fleste er enige om at dette er madame Blavatskys hovedverk, og dessuten at det representerer en vesentlig videreutvikling av Blavatskys teosofi i forhold til hennes første store verk, *Isis Unveiled*. I tillegg har jeg hatt stor nytte av *The Key to Theosophy*, ei håndbok som kom ut året etter *The Secret Doctrine*, og der Blavatsky gir en - til henne å være - lett tilgjengelig framstilling av hovedpunktene i sin lære.

Alice Baileys skriftlige produksjon er langt mere omfattende enn Blavatskys, men har vært gjenstand for langt mindre akademisk studium. Det var nødvendig å begrense seg til ett av hennes hovedverk og valget falt på *Treatise on Cosmic Fire*, som er hennes første store arbeide, og som jeg allerede hadde i bokhylla. Dette er antakelig en av hennes mest leste bøker, og den har en mere generell innretning enn seinere verker, som gjerne er vinklet mot mere spesielle problemstillinger. Jeg har heller ikke noen grunn til å anta at det foreligger betydelige endringer i hennes teorier over tid, som skulle tilsi at et seinere verk skulle være mere relevant.

For begge disse skribentenes vedkommende har jeg også gått igjennom andre trykte bøker enn disse. Dessuten hatt jeg hatt tilgang til deres samlede verker på søkbar CD-rom. Jeg har brukt indexen i de trykte verkene og søkefunksjonen på CD-ene for å finne elementer som kan ha hatt relevans for UFO-tilhengernes teoriproduksjon. I CD-ene med Blavatskys og Baileys samlede verker har jeg brukt søkeord som "Venus", "Mars", "Sirius", "Kumara", "Lords of Flame", "Master" med flere, og gjennomgått samtlige treff, så vel som den sammenhengen de står i. Dette skulle tilsi at jeg har klart å finne de fleste relevante avsnittene også i andre deler av deres produksjon enn hovedkildene.

Blant C. W. Leadbeaters verker begynte jeg med *Mennesket: Hvorfra, Hvorledes og Hvorhen*, som Desmond Leslie har et viktig sitat fra (og som jeg dessuten hadde liggende). *The Masters and The Path* dukket opp som en viktig kilde hos de fleste som har skrevet om sammenhengen mellom Leadbeater og UFO-teoriene, flere viste også til *A Textbook of Theosophy*. Disse og et par andre verker jeg har brukt utgjør likevel bare en liten del av en svært omfattende produksjon. Det kan derfor meget vel være at min presentasjon av hans synspunkter er mangelfull.

Studiet av Leadbeaters skrifter byr på et ekstra problem fordi flere av hans verker har vært gjenstand for omredigeringer, for ikke å si sensur. I tillegg vender han tilbake til de samme temaene i flere verker skrevet med flere års

mellomrom. Jeg har ikke forsøkt å granske systematisk utviklingen i hans framstillinger over tid.

Framstillingene av synspunktene hos seinere teosofere er basert på et utvalg kildekrifter og akademiske studier, så vel som oversiktsverker, tidsskrifter og ulike internett-kilder.

Min innfallsport til ufoteoriens mangfoldige verden har vært Desmond Leslies innflytelsesrike teoretiske innledning til boka *Flygende tallerkener er landet*, samt skrifter av George Hunt Williamson og Brinsley le Poer Trench som tilhører det samme miljøet og den samme tidsperiode. Denne gruppen teorier er supplert med informasjon om seinere ufo-teorier basert først og fremst på informasjon fra Mikael Rothsteins oversiktsverk *UFO - myten om rymdvarelser og flygende tefat* og Christopher Partridge sin antologi *UFO Religions*.

Jeg har dessuten gått i gjennom en rekke skrifter fra ulike ufoprofeter og deres tilhengere samt diverse mere eller mindre kritisk litteratur om ufobevegelsens historie, både i form av bøker og tidsskriftartikler og på internett.

Andre kilder som er benyttet framgår av litteraturlista

2: Moderne teosofi

I dette kapitlet vil jeg skissere den moderne teosofiske bevegelsens historie, plassere den i sin tids intellektuelle miljø og se på hvordan tilnærmingene til teosofien har utviklet seg innen akademisk forskning.

Betegnelsen teosofi har i europeisk åndsliv vært brukt om ulike varianter av kristen esoterikk, blant annet de mystiske systemene til Jacob Böhme og Emanuel Swedenborg. I det følgende brukes ordet om den moderne religionsfilosofien som ble utformet av Helena Petrovna Blavatsky i perioden 1873-91, og som ble videreført og reformulert av, blant andre, C. W. Leadbeater (1854 - 1934) og Alice Bailey (1880-1949) i første halvdel av det tjuende århundre.

Teosofiens historie

Grunnleggeren av den moderne teosofien, og en av de betydeligste skikkelsene i moderne esoterikk, blir vanligvis omtalt som *HPB*, Madame Blavatsky, eller H. P. Blavatsky. Etter vanlig språkbruk skulle hun blitt kalt *Jelena Petrovna Blavatskaya*, men hun fortjener neppe å karakteriseres som *vanlig*, og betegnelsen “Madame Blavatsky” er i alle fall vel innarbeidet. Jeg kommer til å veksle mellom disse variantene.

Helena Petrovna von Hahn var født i Russland i 1831, hennes mor var forfatter og faren offiser. Unge Helena hadde tidlig vist uvanlige evner og et sterkt temperament. Familien sukket nok lettet da hun 18 år gammel giftet seg med den 40 årige Nikofoer Blavatsky. Han tok henne med til Tiflis i Kaukasus, men kort etter rømte hun fra ham for å legge ut på mange års reiser over hele verden.

Nøyaktig hvor hun reiste vil aldri bli klarlagt. Hennes egne beretninger var ikke alltid i samsvar med hverandre, og hennes motstanderes versjoner heller ikke. Sikkert er det iallfall at hun hadde tilbrakt mye tid i Egypt og andre land ved Middelhavet, hun hadde optrådt som sirkusrytter og spådame, overlevd skipsforlis og slåss sammen med Garibaldi's soldater i Italia. Hun hadde besøkt Amerika, og hevdet dessuten å ha tilbrakt tid i Java, Ceylon, India og Tibet.

Under sine år på reisefot sugde hun ivrig inn mystiske og okkulte lærdommer fra alle kilder hun kunne finne. Hennes språkkunnskaper var også store; allerede i barndomshjemmet hadde hun lært russisk, engelsk og fransk. Seinere lærte hun seg bl.a. arabisk og sanskrit. (Johnson 1994:xv)

Blavatskys utadvendte virksomhet begynte for alvor da hun i 1874 møtte oberst Henry Olcott under en spiritistisk seanse. Både Olcott og Blavatsky hadde oppsøkt et hus i Chittenden i delstaten Vermont, der det ble påstått at ånder manifesterte seg hos familien Eddy. Men mens Olcott kom for å granske, kom Blavatsky for å demonstrere sine paranormale evner. For Olcotts og de øvrige tilskuernes forundrede blikk tok Madame Blavatsky over hele forestillingen, og makte fram en lang rekke fremmedartede skikkelser med budskap av en helt annen natur enn dem de tidligere mediene hadde frambrakt. Hun fortalte at hun hadde hjelp til dette fra "veiledende ånder" (Meade 2001: 132 ff, Cranston 1994: 130ff).

Olcott ble fascinert av både kvinnen og hennes forunderlige evner. De innledet et livsvarig samarbeide som knapt ett år seinere førte til opprettelsen av *Teosofisk Samfunn*.

Teosofien framsto i utgangspunktet som en videreføring av spiritismen, men Blavatsky understreket at hun kunne legge fram det *sanne* grunnlaget for de spiritistiske fenomenene, i motsetning til de grunne og misforståtte teoriene hun hevdet spiritistene fram til da hadde lansert. Ifølge Blavatskys framstilling er det vanligvis bare tomme skall, astrale levninger etterlatt av sjeler som har forlatt oss, som opptrer i seanser, og deres budskaper er slett ikke alltid til å stole på. Selv hevdet hun derimot å være i stand til å opprette psykisk kontakt med mere pålitelige kilder både blant døde og levende (KT: 27-33).

Blavatsky skreiv flere artikler og avisinnlegg der hun presenterte sine uortodokse synspunkter. Den første samlede framstillinga var boka *Isis Unveiled* som ble utgitt i New York i 1877. Den vakte stor oppmerksomhet, fikk rosende omtaler i avisene og kom på kort tid i flere opplag. Boka har undertittelen *en hovednøkkel til gammel og ny vitenskap og teologi*. Sann religion, hevder Blavatsky her, står ikke i motsetning til vitenskap, tvert imot er vitenskap og religion avhengig av hverandre og - ikke minst - av den kunnskapstradisjonen hun var i stand til å formidle:

Our Work, then is a plea for the recognition of the Hermetic philosophy, the anciently universal Wisdom-religion, as the only possible key to the Absolute in science and theology. (Blavatsky 1972 I: vii)

Alle religioner er i Blavatskys perspektiv sprunget ut av en felles dypere sannhet. Ennvidere har alle religioner blant sine tilhengere individer som innser denne åndelige enhet. Alle de store religiøse tradisjonene omfatter derfor medlemmer av *Det store hvite brorskap*, men tradisjonene er likevel klare og mest fullstendig hos de østlige adepter som Blavatsky hevdet å ha studert hos (op. cit: vi).

Skjønt *Isis Unveiled* vier mest plass til tradisjoner fra Europa og Midtøsten, skriver Blavatsky like fullt at den sanne visdom stammer fra Østen. (ibid: v) Det var derfor naturlig at Teosofisk Samfunn snart flyttet sitt hovedkvarter til India, og organisasjonen har siden 1882 hatt sitt internasjonale hovedkvarter i Adyar i nærheten av Madras (Chennai).

Blavatsky og Olcott reiste rundt i store deler av Sørasia og ble mange steder velvillig mottatt av indiske fyrster, mens de britiske myndighetene betraktet dem med skepsis og mistenkte dem for å være russiske agenter. De kom i kontakt med mange autoriteter innen ulike indiske religiøse tradisjoner, og tok i økende grad indiske begreper i bruk i presentasjonen av sine teorier. Under et opphold på Ceylon (Sri Lanka) erklærte begge de teosofiske lederne seg offisielt som buddhister.

Mange indere sluttet seg til Teosofisk Samfunn, flere briter bosatt i India likeså. To av disse britene, A. P. Sinnett og A. O. Hume, fikk på uvanlige måter en lang rekke brever som skulle være fra Blavatskys okkulte veiledere. Brevene innholdt en detaljert innføring i et esoterisk læresystem. Sinnett brukte sine brev som grunnlag for to bøker som ble utgitt i England; *The Occult World* og *Esoteric Buddhism*. Det var disse bøkene som gjorde teosofien kjent i Europa. Brevene er seinere blitt offentliggjort under navnet *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett*.

I 1884 ble teosofene rammet av en betydelig skandale; to tidligere medarbeidere ved Adyar-senteret hevdet å ha hjulpet Blavatsky å forfalske mahatmabrev og tilknyttede fenomener. En gransking utført av Richard Hodgson, spesielt utsendt fra Society for Psychic Research i London, karakteriserte Blavatsky som en dyktig svindler. Teosofisk Samfunn ble rystet og mange medlemmer meldte seg ut. Andre ble derimot styrket i sin tro.

Madame Blavatsky forlot Adyar for godt, og reiste til Europa. Fra 1887 til sin død i 1891 levde hun i London. Det var i denne perioden, på slutten av sitt liv, hun skreiv sitt hovedverk *Den Hemmelige Lære*, samt flere mindre bøker som *Nøkkelen til teosofi* og *Stillhetens røst*.

Den Hemmelige Lære er blitt stående som en milepel i den moderne okkultismens historie. Den kom ut i 1888, i to bind på tilsammen over 1500 tettskrevne sider. Tobindsverket er formet som kommentarer til et ellers ukjent manuskript, *Dzyans Bok*, som mahatmaene, eller adeptene, Koot Hoomi og Morya skal ha overført til madame Blavatsky ved telepatiske midler.

Dzyans Stanzer er ikke kjent for religionsvitenskapen fra andre kilder enn *Den Hemmelige Lære* (og seinere Alice Bailey's *Treatise on Cosmic Fire*). De har av ulike kommentatorer vært foreslått avledet fra taoistiske eller kabbalistiske kilder (Goodricke-Clarke 2006: 75). Blavatsky identifiserte selv sine kilder som *Kiu-Te-bøkene* (CW 14:422). Den amerikanske religionsforskeren David Reigle mener disse må være de meget omfattende tantraskriftene i tibetansk buddhisme. Innenfor denne tradisjonen mener han å kunne identifisere *Dzyans Stanzer* med det tapte kosmologiske skriftet *Mula Kalachakra Tantra* (Reigle 1999: 25 ff).

Etter at H. P. Blavatsky døde i 1891 utviklet hennes etterfølgere teosofien i ulike retninger. Hovedorganisasjonen ble i mange år ledet av Annie Besant som støttet seg til Charles W. Leadbeaters clairvoyante undersøkelser. Besant og Leadbeater innførte mange endringer så vel i organisasjon som i teori. Blavatskys skrifter ble i denne perioden langt på vei erstattet av de lettere tilgjengelige skriftene til Leadbeater og Besant selv (Campbell 1980: 127). Siden både detaljer og mere sentrale elementer i disse skriftene avviker fra det vi finner hos Blavatsky, oppsto det snart protester mot Besants ledelse. Hennes lederstil og personlighet skapte også motstand, og hennes ubetingede støtte til Leadbeaters identifikasjon av den indiske gutten Jiddu Krishnamurti som "den nye verdenslærer" førte til at en rekke store og små grupper brøt ut fra moderorganisasjonen.

Enkelte av disse utbryterne har levert sine egne versjoner av teosofi som på ulike vis skiller seg såvel fra Blavatsky som fra Besant og Leadbeater. En organisatorisk hovedretning oppsto kort etter Blavatskys død da den amerikanske seksjonen under ledelse av W. Q. Judge brøt ut. Viktigere teoretisk var arbeidene til Alice Ann Bailey og Rudolf Steiner som begge i begynnelsen av

det 20. århundre måtte bryte ut av Teosofisk Samfunn for å utvikle sine viktigste arbeider. De har hver på sin måte fornyet det teosofiske budskapet i betydelig grad, og har antakelig hver for seg større betydning i dag enn Blavatsky selv, for ikke å snakke om Besant og Leadbeater.

Teosofien som moderniseringsprosjekt

Teosofien ble utviklet i nær og ofte konfliktfylt dialog med den raske utviklingen av naturvitenskapelig kunnskap. Blavatskys verker skilte seg fra mange tidligere esoteriske læresystemer ved systematisk å benytte vitenskapelig argumentasjon og terminologi. Disse virkemidlene brukte hun til å underbygge et esoterisk system som hentet inn kunnskaper fra de europeiske hermetiske og gnostiske tradisjonene og etterhvert i økende grad også indiske og buddhistiske forestillinger og begreper.

Men den vitenskapelige terminologien tas i stor grad i bruk for å imøtegå dens grunnleggende premisser. Den svenske religionsforskeren Olav Hammer betegner Blavatskys bruk av vitenskapelige referanser som *scientisme*, og mener med det en måte å kommunisere på som bruker vitenskapelig terminologi til å fremme konklusjoner som ikke har vitenskapelig basis. Han skriver:

Theosophy does not so much deny the validity of science, as attempt to go far beyond it, by explaining the spiritual entities and events that are supposedly the “real” causes of the phenomena of physics and chemistry. (Hammer 2004: 221)

Madame Blavatskys polemikk retter seg to veier. Hun angriper så vel den materialistiske vitenskap, særlig representert ved Charles Darwin og hans elev Thomas Huxley (Blavatsky 1972 I: 14-15, SD I: 190-91), som de etablerte religioner, først og fremst representert ved de store kristne kirkesamfunn og deres teologi (Blavatsky 1972 I:-27, SD I: 467 ff). Den moderne religionsforskeren Wouter Hanegraaff skriver:

With respect to Darwinism, again, occultists generally sided with “science” against “dogmatic Christianity”. Nevertheless , the scientific evolutionism associated with Darwin seems to have served less as a direct source for occultist theories than as a welcome instrument for the “scientific” legitimation of philosophical or religious theories. (Hanegraaff 1998: 465)

I sin samtid ble teosofien av mange, ikke minst i brede vitenskapelige kretser, oppfattet som et utbrudd av irrasjonalisme i klar opposisjon til det framvoksende

rasjonalistiske verdensbildet. Det er likevel klart ikke bare at Blavatskys teosofi ble utformet på bakgrunn av sin tids vitenskapelige debatt, men at den oppsto som en del av det nittende århundres moderniseringsprosess.

Den teosofiske bevegelsens bakgrunn i det attende og det nittende århundres progressive intellektuelle miljøer er grundig dokumentert av Joscelyn Godwin. Han trekker fram den okkulte tradisjon blant britiske intellektuelle, og viser hvordan denne henger sammen med avvisning av kirkelige dogmer og søken etter såvel nye kilder for religion som nye vitenskapelige erkjennelser på mange ulike kunnskapsområder (Godwin 1994).

Teosofiens utvikling har dessuten en direkte og nær sammenheng med framveksten av religionsvitenskapen som akademisk disiplin. Studiet av andre religioner enn kristendommen som var tatt opp i Vesten sist på 1700-tallet, skjøt fart først på 1800-tallet, blant annet gjennom offentligjøring på europeiske språk av en rekke hinduiske og buddhistiske skrifter. Dette hadde - sammen med motstanden mot den etablerte kristendommen i en bred sekulariserende strømning i europeisk kultur - lagt et grunnlag i den offentlige diskurs som teosofien kunne bygge på. Wouter Hanegraaff skriver:

H. P. Blavatsky's modern theosophy is an example of of Comparative Religion on occultist premises, developed with the express intention of undermining established Christianity. (Hanegraaff 1998: 443)

Blavatskys mål med sin teosofi var altså å presentere en moderne esoterisk filosofi. Det er på denne bakgrunnen vi må vurdere teosofiens tilnærming til ulike greiner av moderne vitenskap, såvel naturvitenskapelige som humanistiske disipliner. Denne tilnærming føres idag videre i new-age bevegelsens bruk av vitenskapelige resultater og ikke minst vitenskapelig terminologi. Hanegraaff beskriver denne prosessen som "esoterismens blikk på seg selv i den sekulære tenknings spill".

New Age Religion cannot be characterized as a return to pre-Enlightenment worldviews, but is to be seen as a qualitatively new syncretism of esoteric and secular elements. Paradoxically, New Age criticism of modern western culture is expressed to a considerable extent on the premises of the same culture. (Hanegraaff 1998:521)

Hans observasjoner på dette punktet er like gyldige for teosofien i siste del av det nittende århundre, som for dens moderne arvtakere hundre år seinere.

Teosofien som forskningsfelt

Skjønt madame Blavatsky og hennes etterfølgeres teosofiske ideer og organisasjoner har hatt et bredt nedslagsfelt, har de inntil nylig vært gjenstand for liten akademisk interesse.

H. P. Blavatskys samtidige Max Müller var en av pionerene for sammenliknende religionsforskning. Han hadde redigert den første større utgaven av sør- og østasiatiske religiøse skrifter på europeisk språk, den volumiøse serien *Sacred Books of the East*. Müller vurderte Blavatskys (og Sinnetts) utlegninger av buddhistisk og hinduistisk esoterikk som misforståelser og fordreininger (Fuller 1988: 215). Müller hevdet blant annet at buddhismen ikke hadde noen esoterikk (Gomes 1987: 15), en påstand som ikke støttes av moderne religionsvitenskap. Seinere holdt han også en foredragsserie i Oxford der han hevdet å avsløre det han mente var Madame Blavatskys falsknerier (Cranston 1994: 384/85).

En slik avvisning var lenge den eneste innfallsvinkelen til teosofi fra akademisk hold. På samme måte var den almene litteraturen om teosofi stort sett begrenset til enten apologetiske skrifter eller fiendtlige avsløringer. De ulike kritiske skriftene, for eksempel Marion Meades omfattende Blavatsky-biografi, gikk i svært liten grad inn på teosofiens idéinnhold. De konsentrerte seg gjerne om avsløringer av pinlige detaljer fra madame Blavatskys livsløp. Teosofenes egne skrifter var nok mere inrettet på ideinnholdet, men avgjort ikke i den hensikt å finne uoverensstemmelser eller logiske brister¹. Og i academia var det få som ville blande seg inn. Roelof van den Broek skriver:

Academic researchers generally tended to avoid an area of cultural expression that was widely regarded as inherently suspect; openly to express interest in these traditions might too easily endanger a scholar's prestige among colleagues. (Broek & Hanegraaff 1998: viii)

Ikke før de siste årtiene har teosofien for alvor blitt studert akademisk. Dette har skjedd som ledd i to ulike men sammenhengende akademiske projekter. Teosofien har nemlig vist seg relevant både for studiene av den esoteriske tradisjon i Europa og for studiene av den nyeste manifestasjon av denne tradisjonen, den mangfoldige nyreligiøsiteten. Det har derfor vist seg interessant å studere det faktiske idéinnholdet såvel hos Madame Blavatsky som hos hennes etterfølgere, men akademisk tilnærming til en slik oppgave er ikke uten videre enkelt.

¹ De ulike greinene av teosofien var likevel, selvsagt, interessert i å påpeke feiltolkninger og misforståelser hos hverandre.

Den vitenskapelige gransking av den moderne esoteriske tradisjon føres gjerne tilbake til utgivelsen av den britiske renessansehistorikeren Frances Yates' banebrytende studie *Giordano Bruno og den hermetiske tradisjon* i 1964. Denne boka åpnet et nytt perspektiv innen akademia ved å dokumentere den sterke hermetiske og magiske interessen hos såvel Bruno som mange andre av renessansens filosofer og vitenskapsmenn. Gjennom dette arbeidet viste Yates også at naturvitenskapelig forskning kan forenes med, og ofte er blitt forenet med, esoteriske og magiske verdensforståelser (Faivre & Hanegraaff 1998: IX).

I forlengelsen av arbeidet til Yates, har religionshistorikeren Joscelyn Godwin, slik vi har vært inne på, kartlagt en klar sammenheng mellom teosofi og det nittende århundres opplysningsideer (Godwin 1994).

Bruce F. Campbell gjorde et viktig grunnarbeide for seinere akademiske studier av teosofien med sin bok *Ancient Wisdom Revived* (Campbell 1980), som i løpet av 200 sider ikke bare gir en plausibel oppsummering av kontroversene rundt Madame Blavatskys biografi, men også klarer å oppsummere viktige elementer i *Den Hemmelige Lære* på en forståelig måte. Campbells bok gir dessuten en balansert vurdering av den teosofiske bevegelsens betydning så vel som dens videre utviklingsmuligheter.

Den franske religionshistorikeren Antoine Faivre, professor ved Sorbonne i *Moderne esoteriske bevegelsers historie*, har bidratt til å plassere Blavatskys teosofi i et åndshistorisk perspektiv. Faivre viser i flere av sine arbeider hvordan teosofien bygger på gamle understrømninger i europeisk åndshistorie, og understreker betydningen av at de moderne esoteriske bevegelsene behandles med samme seriøsitet som de eldre utslagene av denne europeiske strømmingen (Faivre & Hanegraaff 1998: 1 ff).

Wouter Hanegraaff har studert sammenhengen mellom teosofi og nyreligiøsitet i sitt grunnleggende verk *New Age Religion and Western Culture*, der han skriver:

That scholars so often display acute signs of helplessness and loss of orientation when confronted with the New Age phenomenon is largely a result of the neglect of esotericism by generations of academic research. (Hanegraaff 1998: 381)

Den nedlatende avvisning av Blavatskys arbeide som Max Müller og hans samtidige representerte har altså, ifølge Hanegraaff, gjort det vanskelig for

seinere religionshistorikere å ta Blavatsky og hennes etterfølgere på alvor. Seriøse studier i teosofiens bakgrunn og idéinnhold er en vesentlig del av den forskning Hanegraaff her etterlyser, og som han selv i vesentlig grad har arbeidet med å skaffe tilveie.

Et annet viktig bidrag til forståelsen av sammenhengen mellom New Age og det teoretiske grunnlaget Madame Blavatsky og andre teosofere har lagt, er Olav Hammers massive verk *Claiming Knowledge*, der han særlig drøfter hvordan Blavatsky og hennes etterfølgere legitimerer sine påstander (Hammer 2004).

Hammer gjennomgår, slik vi har sett, bruken av vitenskapelig argumentasjon til støtte for ulike esoteriske teser. Han viser dessuten hvordan teosofiske aktører i mange situasjoner har påberopt seg mestrenes autoritet til støtte for sine organisatoriske og teoretiske posisjoner. Og ikke minst viser han hvordan den esoteriske kunnskapens kilde er blitt forskjøvet i Blavatskys og seinere teosofers arbeide fra Egypt til India og Tibet. Når disse tidligere så fjerntliggende geografiske stedene er blitt relativt lett tilgjengelige med fly, følger - ifølge denne analysen - plassering av den esoteriske kunnskapens kilder utenfor jordkloden som en naturlig viderutvikling av strategien, (Hammer 2004: 387 ff). En drøfting av selve innholdet i de teosofiske ideene faller likevel utenfor rammen også for Hammers arbeide.

Studiene av nyreligiøse bevegelser viser at teosofiens ulike varianter har hatt avgjørende betydning for framveksten av *det kultiske miljøet*; en bred subkultur som blant annet danner jordbunnen for de mangfoldige manifestasjonene som sammenfattes under betegnelsen New Age, og at teosofiske ideer har bred spredning i de nyreligiøse miljøene (se f. eks. Tingay 2000). Erkjennelsen av teosofiens rolle for utviklingen av nyere vestlig religion kommer klart til uttrykk ved at så vel Blavatsky som andre teosofere har fått bred plass i det nylig utgitte leksikonet for vestlig gnosis og esoterisme (Hanegraaff 2005).

Den nyvakte akademiske interessen for teosofi henger videre sammen med en økende vilje til upartiske studier fra teosofenes egne rekker, en interesse som fra midten av 1980-årene har kommet til uttrykk i en serie konferanser om teosofiens historie og i tidsskriftet *Theosophical History*, som ble grunnlagt av teosofen Leslie Price i 1985, men som siden 1990 har vært redigert av James A. Santucci, professor i religionsvitenskap ved California State University i Fullerton.

Under fagkategorier som *vestlig samtidsreligion* blir teosofien presentert på flere og flere universiteter, og ved University of Wales i Lampeter underviser Nicholas Goodricke-Clarke i teosofiens historie på masternivå. Goodricke Clarke har også, antakelig med tanke på sine studenter, redigert og kommentert et utvalg av Blavatskys skrifter (Goodricke-Clarke 2004).

Ved Universitetet i Bergen ledet Lisbeth Mikaelsson og Ingvild Gilhus på 1990-tallet prosjektet *Teosofien i Norge*, som resulterte i flere hovedfagsoppgaver og en doktoravhandling. Endel av dette materialet er bearbeidet og utgitt i bokform (Gilhus & Mikaelsson 1998a). Her inngår også en artikkel om teosofiens innflytelse i UFO-bevegelsen (Bang 1998).

Flere andre har tatt for seg forholdet mellom teosofi og ufolære innenfor rammen av en bredere presentasjon av ufo-bevegelser og ufoteorier. Et grunnleggende arbeide i denne sammenhengen er sosiologen David Stupples artikkel *Mahatmas and Space Brothers* (Stupples 1984). Stupples gransker her hvordan mahatma-konseptet er utviklet i teosofiske og beslektede miljøer fra Blavatsky via Leadbeater og Guy Ballard til ufo-bevegelsens rombrødre.

Mikael Rothstein har utarbeidet en nyttig og veldokumentert bok om ufoteorier (Rothstein 2001). Antologien *UFO Religions*, redigert av Christopher Partridge inneholder også flere nyttige artikler om ulike grupper og tendenser i det uklart avgrensede området der ufologi og religion møtes.

Sosialantropologen Christopher Roth har i en relativt fersk artikkel (Roth 2005) studert forholdet mellom ufoberetningenes framstillinger av de utenomjordiske og raseteoriene hos Blavatsky og seinere teosofere, såvel som i en del andre relevante kilder.

En fersk og svært god oversikt over UFO-litteratur som viser til mange teosofi-relaterte arbeider er John A. Salibas essay *The Study of UFO Religions* (Saliba 2006).

Mestrene under lupen

Teosofien forsøkte altså å presentere okkultismen i en vitenskapelig språkdrakt. Dette bidro igjen til at det ble opprettet foreninger for vitenskapelige studier av paranormale fenomener. Organisasjonen *Society for Psychic Research* (SPR) som ble dannet i 1884, var den første av en lang rekke slike organisasjoner som

ønsket å granske mulige paranormale fenomener som telepati, teleportasjon, levitasjon m.fl.. Etterhvert er slike studier også blitt tatt opp ved flere universiteter under navnet parapsykologi.

Om teosofien har bidratt til at parapsykologien oppsto som forskningsfelt, har likevel det teosofiske verdensbildet funnet svært liten støtte i resultatene av slike studier. Det største slaget fra parapsykologien kom allerede i 1885, da SPR sendte den unge Richard Hodgson til Adyar for å granske Blavatskys okkulte fenomener, herunder de såkalte mahatmabrevene. Som vi har hørt konkluderte Hodgson med at så vel mahatmabrevene som Blavatskys øvrige demonstrasjoner av okkulte evner var rein bløff.

Hodgson konkluderte videre med at mahatmaene helt og holdent var produkter av H. P. Blavatskys fantasi og ikke hadde noen objektiv eksistens. Denne konklusjonen slo de fleste kritikere av teosofien, og de fleste religionsforskere, seg lenge til ro med, men konklusjonen har blitt nyansert av K. Paul Johnsons forskningsarbeider (Johnson 1994).

Blant teosofiens motstandere har det vært vanlig å akseptere ulike teosofers mesterbilder som likeverdige, uten å spesifisere kilder. Peter Washington skriver f.eks.:

Immortal and immaterial, the Masters can inhabit material or semimaterial bodies at will (this point is not quite clear) and possess powers which enable them to move about the universe exercising their thaumaturgic and clairvoyant skills. ...

According to Blavatsky's later description of the Brotherhood, this hierarchy is headed by the Lord of the World, who lives at Shamballa in the Gobi desert. The Lord of the World came originally from Venus with several helpers and now inhabits the body of a sixteen year old boy. (Washington 1995: 34)

Det Washington betegner som Blavatskys *seinere beskrivelse* har jeg ikke funnet belegg for hos Blavatsky, men det svarer til framstillinga hos neo-teosofers som C. W. Leadbeater og Alice Bailey. Washington bygger antakelig på Leadbeaters *The Masters and the Path*, og går ut fra at Leadbeaters framstilling faller sammen med Blavatsky sin.

Nå er Washingtons bok en populærvitenskapelig framstilling, men heller ikke i akademisk sammenheng har det vært vanlig å skjelne mellom ulike teosofers

framstillinger av mestrene. Den amerikanske religionshistorikeren J. Gordon Melton skriver for eksempel:

An ex-spiritualist, Blavatsky created a new occult system which included a hierarchy of “ascended masters”. These masters, functioning like a gnostic pantheon, formed a structure of “supernatural” beings between humanity and the Divine

...

Blavatsky included among the hierarchy masters who dwelt on Venus and with whom she was in contact. These masters she termed the Lords of the Flame and the Lord of This World, the head of the hierarchy for humanity. (Melton 1995: 6)

Meltons framstilling er her klart misvisende. Som vi skal se er det atten millioner år siden disse *flammeherrene*, ifølge Blavatsky, forlot Venus, og det er slett ikke klart at hun identifiserte dem med sine okkulte mestere.

Bakgrunnen for slike feilslutninger er ofte manglende differensiering mellom Blavatskys opprinnelige teosofi og de ulike versjonene hennes etterfølgere presenterte. Når - for eksempel - den framtrede norske religionsforskeren Ingvild Gilhus skriver at: “teosofene anser Kristus som mestrenes overhode” (Gilhus & Mikaelsson 1998a: 22) har hun antakelig - og ikke uten grunn - gått ut fra at Leadbeaters framstilling er autoritativ teosofi, men hun har ikke registrert at Leadbeaters kristusframstilling på dette punktet klart avviker fra den vi finner hos Blavatsky.

I *The Secret Doctrine* er Jesus knapt nok nevnt. HPB skjeler liksom seinere teosofier mellom den jødiske profeten Jesus og det kosmiske prinsippet Kristus. Hun er nok mere velvillig overfor personen Jesus enn overfor organisert kristendom og jødedom, men tillegger ham ikke noen sentral rolle (SD II: 507 ff).

Gilhus har dessuten feiltolket Leadbeaters forståelse av Kristus. Leadbeater skriver rett nok at et av vår verdens tre overhoder er Mesteren Maitreya, som tidligere har vært inkarnert som Krishna og Kristus, og at han somme tider leder de store innvielsesseremoniene der søkerne i sine astrallegemer tas opp som elever av Mestrene (MP: 129 ff), men teosofen passer samtidig nøye på å understreke at den øverste leder for det Store Hvite Brorskap er Sanat Kumara (MP: 321 ff).

Og Sanat Kumaras utvikling fra en mindre bifigur hos Blavatsky til en sentral kosmisk hersker i mange nyere teosofier, den skal vi behandle mere inngående i et seinere kapittel.

3: Den Hemmelige Lære

Før vi går inn på de mange videreføringene av teosofien, under ulike betegnelser, må vi se på grunntrekkene (og noen relevante detaljer) i den lære madame Blavatsky selv presenterte.

H. P. Blavatskys første større verk *Isis Unveiled* ble gitt ut i 1877, mens hennes andre hovedverk *The Secret Doctrine (Den Hemmelige Lære)* kom ut i 1888. Begge disse bøkene er forsøk på å skape en syntese av ulike esoteriske tradisjoner og læresystemer. Mens hun i *Isis Unveiled* for det meste holder seg til en vestlig terminologi, griper madame Blavatsky i *Den Hemmelige Lære* og andre skrifter fra samme periode i stor grad til hinduistiske og buddhistiske begreper. I det følgende vil jeg holde meg til den seinere versjonen, ofte karakterisert som Blavatskys modne teosofi, hvis ikke annet blir spesifisert.

Det levende universet

Madame Blavatskys modne teosofi er grunnleggende monistisk; den tar utgangspunkt i at universet utgjør en grunnleggende enhet, der ånd og materie inngår i samme spektrum av liv.

Spirit (or Consciousness) and Matter are, however, to be regarded not as independent realities, but as the two facets or aspects of the Absolute (Parabrahm) which constitute the basis of conditioned being, whether subjective or objective. (SD I: 15)

Alt som eksisterer har liv, er i kontinuerlig utvikling, og eksisterer på flere plan, hvorav det fysiske planet er det laveste. Universet gjennomgår bølger av utvikling; det skifter mellom en latent tilstand, *pralaya* og en aktiv tilstand som kalles en *manvantara*. En full manvantara har en varighet på drøye 300 milliarder år (detaljene varierer noe). (SD II: 68 ff)

Den materielle virkeligheten pulserer ut fra det absolutte i rytmiske sykluser, der sjuttallet og tretallet markerer de grunnleggende taktene. Menneskene strømmer ut fra det absolutte som gnister av ånd - monader - ved begynnelsen av

hver *manvantara*, og går inn og ut av fysisk inkarnasjon en rekke ganger på veien tilbake til sitt åndelige opphav. Blavatsky framstiller en historie der svermer av monader langsomt beveger seg gjennom ulike riker; de manifesterer seg i planter, dyr og mennesker og går deretter videre til å besjele planeter og solsystemer (Blavatsky 1972 II-195, KT 33-34).

Solsystemer er levende vesener med sin egen utvikling, og planetene er levende vesener som utvikler seg gjennom gjentatte inkarnasjoner innen slike solsystemer. Liksom mennesket har passert bunnen av sin utviklingsrunde, har også kloden vår passert sitt mest materielle punkt og er på vei tilbake til sitt åndelige opphav (KT: 88/89).

Planetene eksisterer på alle de ulike plan som mennesket eksisterer på. De finnes altså på det eteriske og det astrale plan osv. Planetene manifesteres i serier på sju og sju som kalles kjeder. Monadenes liv bølger i sju runder gjennom hver slik kjede. Den monaden (*atma-buddhi*) som nå beliver den jordkloden vi bor på har tidligere vært inkarnert i månen. Også de fleste av de mennesker som nå lever på jorda har tidligere levd på månen (SD I: 171).

Jordkjeden består, liksom andre slike kjeder, av sju kloder, hvorav bare én er fysisk, nemlig den fjerde. Den jordkloden vi nå befinner oss på er den fjerde kloden i sin kjede; den eneste som har fullstendig fysisk eksistens. Kjeden som helhet utgjør et livsvesen, belivet av en ånd, eller en vokter, av den typen som kalles en *Lha*. Vår klode er derfor det fysiske legemet for en slik *Lha* (KT: 85/86).

Menneskets okkulte natur

Ifølge madame Blavatsky er det fysiske planet bare den grovste manifestasjon av den ånd som fyller all eksistens. Avstanden fra den absolutte ånd til den grovste materie er inndelt i sju trinn, eller eksistensplan. Mennesker utvikler seg gjennom gjentatte inkarnasjoner. Individets historie sammenliknes med et perlekjede, der hvert av våre jordiske liv er en perle, mens tråden er vårt indre jeg (KT: 90).

Menneskets fysiske legeme holdes sammen av de eteriske kreftene, eller eterlegemet, som enkelte kan se som auraen. Følelser og begjær utgjør menneskets astrale legeme, hvis eksistens er på astralplanet. Teosofien skjelner mellom det høyere og det lavere astralplanet. Det astrale legemet har sin egen

eksistens og kan under søvn eller bevisstløshet fjerne seg fra det fysiske legemet (KT 90 ff).

Det fysiske og det eteriske samt det astrale og det lavere mentale legemet, utgjør menneskets lavere prinsipper. Når det fysiske legemet dør kan det eteriske og det astrale legemet eksistere en tid i kontakt med de situasjonene mennesket har levd i. Adepter kan løse astrallegemet fra det fysiske mens de er i live, og ved full bevissthet. Dette kalles astral projeksjon. Sterke følelsesmessige opplevelser kan knytte astrallegemet til jordtilværelsen, og blant annet føre til at det viser seg som et gjenferd, "spøkelse" (KT: 143).

Der finnes også tre høyere prinsipper; det høyere mentale legeme, *Manas*, det åndelige prinsippet *Buddhi* og livsgnisten, eller *Atma*, som ikke er et personlig prinsipp men snarere et fragment av det absolutte. Disse tre utgjør tilsammen det reinkarnerende ego, som utvikler seg og lagrer erindringer fra liv til liv. De to høyeste prinsippene, *Atma* og *Buddhi* utgjør tilsammen *monaden*, det permanente åndelige prinsipp i den manifesterte virkeligheten (SD I: 170 ff).

Den høyere triaden eksisterer mellom inkarnasjonene i en tilstand som kalles *Kamaloka*. Her blir mental-legemet igjen, mens de tre høyere prinsippene oppgår i den formløse tilstanden som kalles *Devachan* (KT: 143 ff). HPB sier at "Devachan er ... sjelens hvile fra livets slit" (KT: 100).

De gjentatte inkarnasjonene reguleres av prinsippet om karma. Karma vil si at enhver skal høste slik en har sådd, at et menneskes gjerninger bestemmer dets framtidige tilværelse, og at gjerninger i ett liv kan gi gode og vonde konsekvenser i et annet. "Vi skildrer karma som den Loven om korrigeringer som alltid sørger for å gjenopprette likevekt som forstyrres i den fysiske, og harmoni som forstyrres i den mentale verden", heter det (KT: 205).

I dette skjemaet er vi altså alle reinkarnerte sjeler, vi har levet utallige liv på jorda og på andre planeter og skal gjennomleve talløse nye fysiske tilværelser før vår monadiske gnist vender tilbake til sitt guddommelige opphav.

Menneskets raser

Størstedelen av annet bind i *Den Hemmelige Lære* dreier seg om menneskets biologiske utvikling på jordkloden. Den menneskelige ånd (monaden) kommer fra andre planeter og runder for å ta del i jordklodens utvikling. Vi kommer derfor

alle fra andre planeter, og ganske særlig kommer de fleste av oss fra tidligere tilværelser i månekjeden, som er vår jordklodes tidligere inkarnasjon.

Madame Blavatsky la stor vekt på at mennesket er et vesen i kontinuerlig biologisk og åndelig utvikling. Hennes uenighet med Darwin skyldtes ikke at hun trakk i tvil at det på jordkloden foregår en løpende biologisk utvikling. Blavatsky hadde ingen ting til overs for den bibelske fundamentalisme som hevder at alle livsformer på jorda ble skapt samtidig i fullt ferdig form. (i.e. SD II: 83-85), men hun aksepterte heller ikke mangelen på intelligent styring som hun mente å finne i Darwins evolusjonslære. Blavatskys univers har både mål og mening.

Blavatsky presenterte et komplisert system der mennesket og de øvrige pattedyrene er blitt til som følge av direkte inngripen i evolusjonsprosessen fra høyere intelligensers side, og der menneskeapene er et resultat av seksuelt samkvem mellom mennesker og dyr. Derfor kunne hun gjøre narr av såvel teorien om at mennesket stammer fra apene som religiøse fundamentalisters skapelsestro.

I likhet med de aller fleste i sin samtid så hun det som meningsfylt å dele inn menneskeheten i raser. Det syn på raser hun presenterte var imidlertid annerledes enn etablerte teorier også på dette området. Hun hevdet at mennesket gjennom en trinnvis utvikling er skapt av høytstående kosmiske intelligenser som kalles *Chohaner*. De viktigste trinn i denne utviklingen karakteriserte hun som *rotraser*, sju i alt. Hver av disse er igjen delt inn i sju underraser, og de fleste nålevende mennesker tilhører den femte underrase av femte rotrase i denne planetens fjerde runde.

Den første rotrase i dette skjemaet hadde ingen fysisk eksistens. Den ble plassert på jorda av Chohanene for 1. 600. 000. 000 år siden; Menneskene i første rotrase var skyggeaktige energistrukturer uten tenkeevne. De hadde heller ikke noe kjønn, men formerte seg ved en prosess som liknet knoppkyting eller celledeling (SD II: 86 ff).

Andre rotrase var allerede mere fysisk, men manglet fortsatt både skjelett og kjønn. I løpet av mange millioner år la den grunnlaget for de første virkelige menneskene som skulle finne form i den neste rotrasen (SD II: 116 ff).

Under den tredje rotrase fikk mennesket endelig et legeme med skjelett og ble inndelt i de to kjønn. Den tredje rotrase hadde svart hud og bodde på et

kontinent som nå er forsvunnet; det kalles Lemuria og lå der Stillehavet er idag. Disse protomenneskene var atskillig større enn dagens mennesker. Rester av den lemuriske sivilisasjonen kan finnes i Andesfjellene (eks. Tiahuanaco) og på Påskeøya. Mange av disse byggverkene viser tydelig at de er konstruert av og for mye større skapninger enn dagens mennesker, hevder Blavatsky (SD II: 131 ff).

I løpet av den tredje rotrases langvarige eksistens fant det ikke bare sted viktige fysiske endringer i den uferdige menneskeheten, menneskets indre liv forvandlet seg også sterkt. Dette skjedde ved at en åndelig impuls, i form av høyt utviklede monader kalt *the Lords of the Flame and of the Dark Wisdom*, for 18 millioner år siden forenet seg med enkelte av de monader som allerede lenge hadde utviklet seg sammen med de jordiske menneskelegemene (SD II: 161).

Blavatsky forklarer denne begivenheten slik:

The Sons of Wisdom, or the spiritual Dhyanis had become "intellectual" through their contact with matter, because they had already reached, during previous cycles of incarnation, that degree of intellect which enabled them to become independent and selfconscious entities *on this plane* of matter. They were reborn only by reason of Karmic effects. They *entered* those who were "ready", and became the Arhats, or *sages*, alluded to above. This needs explanation.

It does not mean that *Monads* entered forms in which other monads already were. They were "Essences", "Intelligences" and *conscious spirits*; entities seeking to become still more conscious by uniting with more developed matter. Their essence was too pure to be distinct from the universal essence, but their Egos or manas (since they are called Manasaputra, born of mahat or Brahma) had to pass through earthly human experience to become all-wise, and be able to start on the returning, ascending cycle. *The Monads* are not discrete principles, limited or conditioned, but rays from that one universal *absolute* Principle. The entrance into a dark room through the same aperture of one ray of sunlight following another will not constitute *two* rays, but one ray intensified. (SD II: 167)

Blavatsky forteller her at menneskeheten ved midten av tredje rotrase hadde nådd et nivå som gjorde det mulig for de høyere bevisstheter som kalles *visdommens sønner* å forene seg med de høyest utviklede individene. Hun skriver om "... divine Wisdom falling like lightning on, and quickening the intellects of those who fight the devils of ignorance and superstition" (SD II: 230).

De mennesker som var istand til å ta imot denne åndelige stimulansen ble naturlige ledere (Arhats or sages) i den videre utvikling. Et sted karakteriserer Blavatsky de inkarnerte intelligensene som *engler* og sier at de kalles "Serpents

and Dragons of Wisdom” (SD II: 230). Det later til at kumaraene er en spesiell gruppe blant disse *visdomsdragene*.

Seinere teosofere har, som vi skal se, spunnet videre på denne fortellingen i betydelig grad, og den er deretter blitt videreført i ufo-myter på iallfall to ulike måter. Én variant legger vekt på kumaraene og identifiserer dem med forskjellige utenomjordiske eller overnaturlige skapninger; en annen variant tar utgangspunkt i beskrivelsen av høyere krefter som griper inn i menneskets utvikling. Dette kommer vi tilbake til.

Blavatskys framstilling slutter ikke med tredje rotrase. Hun forteller at det var den neste, fjerde, rotrase som bygde de store sivilisasjonene på Atlantis. Blant fjerde rotrases underraser plasserer hun samer, malaier, indianere, kinesere og japanere (SD II: 227 ff).

Femte rotrase dukket først opp for 1 000 000 år siden. Den kalles den ariske, og dens første underrase trengte inn i Nordindia for 60 000 år siden. Annen underrase er de arabiske folk, mens den tredje er den iranske. Den fjerde er den keltiske og den femte er den teutonske. Sjette underrase er nettopp nå i ferd med å oppstå i California, Australia og enkelte andre steder. Ifølge teosofisk lære skal den nye underrasen videreføre de foredlede egenskapene fra alle de tidligere under-rasene (SD II: 351 ff).

Sjette rotrase skal oppstå om ca 7000 år, etter at Lemuria igjen har steget opp av havet. Sjuende rotrase skal bo på et framtidig kontinent, som ennå ikke er skapt (SD II: 444).

Lite tyder på at Blavatsky har knyttet disse teoriene sammen med antisemittiske eller andre rasediskriminerende holdninger. Teosofisk samfunn var ikke et redskap for å styrke europeisk imperialisme, men bidro tvertimot til å styrke nasjonal selvbevissthet hos koloniserte folkeslag og styrke motstanden mot kolonialisme gjennom sin respekt for særlig sørasiatiske religiøse og kulturelle tradisjoner. Både på Ceylon og i India ga teosofien derfor viktige impulser til uavhengighetsbevegelsen (Campbell 1980: 171-73).

De teosofiske forestillingene om en ny rotrase er ikke basert på reindyrking av visse arveanlegg slik nazistene forsøkte, men forutsetter tvertimot blanding av arveanlegg fra ulike raser. Det er dessuten et viktig poeng i Blavatskys teosofi at

de reinkarnerende monadene etter hvert vil bli født inn de fleste, om ikke alle, rotraser og underraser, så vel som i legemer av begge kjønn.

Som for å imøtegå framtidige anklager om rasisme skriver Blavatsky i *The Secret Doctrine* at afrikanere er like godt i stand til å føre menneskehetens utvikling videre som de nå dominerende europeiske folkegruppene, og hun legger til

Thus the reason given for dividing humanity into *superior* and *inferior* races falls to the ground and becomes a fallacy (SD II:425, kursivering fra originalen)

Det er likevel ikke tvil om at de teosofiske raseteoriene står i motsetning til bevegelsens universalistiske målsettinger. I et verk om moderne raseteorier skriver historikeren Colin Kidd:

Indeed Theosophy proclaims itself a religion of global racial and religious reconciliation. Yet, despite this overt anti-racialist message, Theosophy betrays its origins in the racialist atmosphere of the late nineteenth century and is saturated in the language and ideas of Victorian ethnology. Although Theosophy, it should be clear, was not a racialist organisation, its scriptures contained both a decidedly anti-racist spirituality and a countercurrent of racialist thinking. (Kidd 2006: 237)

Til tross for Blavatskys og seinere teosofers respekt for ikkevestlige verdier, og deres arbeide for å oppvurdere østlige religiøse og kulturelle tradisjoner, bør det derfor ikke forundre oss at *Den Hemmelige Lære* er lagt til grunn for flere eksplisitt rasistiske læresystemer.

En gruppe amerikanske avleggere av teosofien presenterer, som vi skal se, klart rasistiske perspektiver. Enda mere kompromitterende er det faktum at flere ulike esoterikere i det tyske kulturområde rundt år 1900 utviklet varianter av teosofi der den ariske rase, identifisert som det tyske folk, ble framhevet som kulturbærer og utviklingsmål. Disse *ariosofene* bidro til å legge grunnlaget for nazistenes raselære (Goodrick-Clarke 1985).

Mere relevant for denne avhandlingen er likevel at teosofiens skapelsesberetninger, som vi skal få se, reflekteres i nyere beretninger om vennligsinnede så vel som fiendtlige raser av menneskelignende vesener fra andre planeter og solsystemer, eller fra jordklodens indre.

Tapte kontinenter og teknologier

Blavatsky omtaler fire forsvunne kontinenter der mennesker fra tidligere rotraser har holdt til. Hun skriver om avanserte teknologier som menneskene på disse kontinentene har vært i stand til å utnytte. Noen av disse teknologiene har vært av psykisk eller okkult karakter, og bruken av dem har hatt sammenheng med at tidligere menneskeraser har hatt en mindre materiell karakter, og tilsvarende større kontakt med de overfysiske nivåene.

Fordi annen og tredje rotrases mennesker var mindre knyttet til det fysiske enn den fjerde og seinere dagens femte rotrase er, har de vært istand til mere direkte å sanse og dermed også å utnytte astrale og eteriske krefter, hevder Blavatsky. Til gjengjeld skal de ha hatt mindre evne til refleksiv tenkning enn våre dagers mennesker (SD II: 161 ff).

Det første kontinentet, *Det Uforgjengelige Hellige Land*, var (og er) bare delvis fysisk manifestert.

This sacred land ... is the only one whose destiny is to last from the beginning to the end of the Manvantara throughout each Round. It is the cradle of the first man and the dwelling of the last *divine* mortal ... (SD II: 6/7)

Ett aspekt av dette evige og uforgjengelige landet har fått en spesiell plass i seinere utlegninger av teosofien, og dukker også opp i mange av de UFO-mytene vi seinere skal drøfte. Det er den hellige byen, eller øya, Shamballa, det okkulte hierarkiets astrale hjem, som ligger usynlig for det fysiske øye i ørkenen Gobi.

Om Shamballa er usynlig spiller senteret ikke dessto mindre en viktig rolle i jordklodens okkulte energisystemer, skriver Blavatsky:

Between the first and the second (races) the eternal (land) was divided by the water of life. It flows around and animates her (mother earth's) body. Its one end issues from her head; it becomes foul at her feet (the Southern Pole). It gets purified (on its return to) her heart - which beats under the foot of the sacred Shamballah which then (in the beginning) was not yet born. For it is in the belt of man's dwelling (the earth) that lies concealed the life and health of all that lives and breathes. (SD II: 400, originalens kursivering)

Det neste kontinentet var Hyperborea som var hjem for første rotrase og skal ha ligget i det området der Nordpolen er idag. Deretter oppsto kontinentet Lemuria (et tilfeldig navn skriver Blavatsky) som dekket det området som idag er

Stillehavet og Det indiske hav. Her utviklet andre og tredje rotrase seg (SD II: 325 ff).

Det fjerde og mest kjente av disse mytiske kontinentene er Atlantis, der store materielle og åndelige sivilisasjoner skal ha blitt skapt av den fjerde rotrase, som allerede hadde mange av de egenskaper som kjennetegner oss mennesker idag. Atlantisboerne utviklet en teknologi basert på mental styring av fysiske prosesser. Minner om denne teknologien overlever idag i magiske tradisjoner, hevder Blavatsky.

Atlantisboerne kjente også bruken av flygende fartøyer:

It is from the Fourth Race that the early Aryans ... learnt aeronautics, Viwan Vidya ("the knowledge of flying in airvehicles") and, therefore, their great arts of meteorography and metereology. It is from them again that the Aryans inherited their most valuable science of the hidden virtues of precious and other stones, of chemistry or rather alchemy, of mineralogy, geology, physics and astronomy. (SD II: 426)

De vediske skriftenes hentydninger til flygende maskiner, vimanaene, er seinere blitt et hovedpoeng i mange ufo-teoretikers historieskriving, og mange av dem følger Madame Blavatsky ved å vise til atlantisboerne, men vanligvis uten å anvende begreper som *fjerde rotrase* (f.eks. FTL: 75 ff).

Ifølge Madame Blavatskys framstilling sank Atlantis i havet over en lang periode. Det Atlantis som Platon forteller om var bare de siste restene av dette mektige kontinentet.

Da de siste atlantiske øyene ble oversvømmet var allerede den fjerde rotrase blitt erstattet av den femte. Degenererte rester av de atlantiske høykulturene ble ført videre i de egyptiske dynastiene, og erindringene om Atlantis undergang føres videre i de mange beretningene om Noah, Gilgamesj og andre helter som overlevde store flomkatastrofer (SD II: 427 ff). Atlantisboernes åndelige kunnskaper ble dessuten videreført av de keltiske druideprestene (SD II: 756 ff)

Utenomjordiske intelligensvesener

Jordkloden og alt som er på den er ifølge Blavatsky skapt og opprettholdt gjennom virksomheten til svermer av høyere intelligenser. De fleste av

disse omtales vanligvis som om de ikke har fysisk form, men eksisterer i andre dimensjoner eller på høyere nivåer enn den fysiske menneskeheten.

..the "hosts" of what we loosely call "celestial beings" ... are Entities of the higher worlds in the hierarchy of Being, so immeasurably high that, to us, they must appear as Gods, and collectively - GOD (SD I: 132-33)

Dette forhindrer ikke at både disse "himmelske vesener" og andre, av lavere grad, har et fysisk nærvær i vårt solsystem:

The refusal to admit in the whole Solar system of any other reasonable and intellectual beings on the human plane, than ourselves, is the greatest conceit of our age. (SD I : 133)

Viktige deler av den teosofiske lære ble først formulert i *The Mahatma Letters*, som ble påstått å være materialiserte budskap fra Madame Blavatskys okkulte lærere, men som etter alt å dømme også stammer fra hennes egen hånd. Blavatsky siterer selv et avsnitt fra et av disse brevene, der det heter:

... there are other and innumerable manvantaric chains of globes which bear intelligent Beings both in and outside our solar system". (SD I: 164)

Også andre steder i mahatmabrevene står det henvist til intelligensvesener på andre planeter, men svært kortfattet. I brev nr 15, som skal være fra Koot Hoomi, omtales for eksempel:

.. the host of the Dhyan Chohans ... which host represents the mother source, the aggregate amount of all the intelligence that were, are or ever will be, whether on our string of man-bearing planets or on any part or portion of our solar system. (ML: 89)

Dhyan chohaner er en gruppe skapende intelligenser som av Blavatsky sammenliknes med Bibelens erkeengler (SD I: 638).

Blavatsky kaster ytterligere lys over livet i universet i siste del av *Den Hemmelige Lære*. Hun hevder at de fleste planeter og stjerner er bebodd, men at skapningene på mange av dem lever i bevissthetstilstander vi som mennesker vanskelig kan dele:

The ordinary man has no experience of any state of consciousness other than that to which the physical senses link him. Men dream; they sleep the profound sleep which is too deep for dreams to impress the physical brain; and in these states there must still be consciousness. How, then, while these mysteries remain unexplored, can we hope to speculate with profit on

the nature of globes which in the economy of nature, must needs belong to states of consciousness other and quite different from any which man experiences here ? (SD II: 701)

Om hver planet skaper sin egen form for bevissthet, er likevel de høyere intelligensene (kumaraer, chohaner m. fl.) som styrer utviklingen i vårt solsystem, eller for den saks skyld i det større universet dette inngår i, ifølge *Den Hemmelige Lære* ikke vesensforskjellige fra menneskene. De er mere avanserte manifestasjoner av den ene kosmiske ånd som også kommer til uttrykk i menneskene. Som menneskehetens eldre søsken formidler de erfaringer til oss fra andre planeter og solsystemer, somme tider ved å la seg inkarnere i menneskelige legemer.

Blavatsky forklarer en lang rekke mytologiske fortellinger som beretninger om slike budbringere. Hun mener mytenes gudeskikkelser i mange tilfeller er *avatarer*, representanter for de kosmiske herskerne inkarnert i menneskelegemer for å lede sivilisasjonens utvikling til ulike tider.

Hun knytter flere steder forbindelser mellom slike kosmiske budbringere og spesielle stjerner eller solsystemer. Gudinna Isis, som skal ha lært egypterne å dyrke hvete, knyttes for eksempel til hundestjerna Sirius, og Blavatsky antyder at hveteplantene egentlig ikke er av jordisk opprinnelse i det hele tatt, men er brakt hit av det vesen som kalles Isis (SD II: 373/74).

Tolkningen av slike hentydninger til planeter og stjerner kompliseres av Blavatskys uklare omgang med viktige begreper. De menneskelige monadene skal, i ytterste forstand, være deler av den altomfattende verdenssjel. De kan like gjerne opptre som elementer av en planetær logos som i form av menneskelige sjeler. Om slike monader derfor opptrer f.eks. på planeten Venus, er det ikke på noen måte gitt at de bebor menneskelige legemer.

Chohaner og pitrier er typer av monader som fra tid til annen inkarnerer i menneskelige legemer, men ikke før disse har nådd et tilstrekkelig utviklingsnivå. Pitriene omtales som de menneskelige monadenes tidligere utviklingsstrinn; det innebærer at de intelligenser som var pitrier i den tidligere månekjeden, har vært inkarnert som mennesker i alle stadier av menneskehetens jordiske utvikling. Chohanene, som nådde dette stadiet seinere, måtte derimot vente til menneskene hadde nådd tredje rotrases utviklingsnivå før de kunne bruke menneskelige legemer (SD I: 188).

Og heller ikke “planet Venus” behøver å vise til det legemet astronomene ser i sine kikkerter. Det kan være snakk om en annen planet i Venus’ nåværende runde - for eksempel den eteriske planet Venus - det kan være en materiell eller ikke-materiell planet i en tidligere runde eller det kan være en planet i en helt annen runde som av ulike grunner betegnes med navnet “Venus”. Denne terminologien skaper åpenbart problemer, noe Alice Bailey, som vi skal få se, tok opp.

Nærmere perspektivet til moderne ufologi kommer Blavatsky mot slutten av *Den Hemmelige Lære*, når hun omtaler den franske astronomen Flammarions teorier om liv på andre planeter i vårt solsystem med anerkjennelse, men med visse forbehold:

.. such facts and the considerations to which they give rise, have reference only to the possibility of the existence on these planets of human life as known on earth. (SD II: 707)

Madame Blavatsky forutsetter med andre ord at det eksisterer andre intelligensvesener enn “menneskene slik vi kjenner dem på jordkloden”, og at disse stiller andre betingelser til sitt livsmiljø enn dem Flammarion drøfter, men de konkrete intelligensene hun samhandler med - mestrene - omtales som fysiske mennesker, født og oppvokst på jordkloden.

Mange av madame Blavatskys arvtakere i teosofisk samfunn hevdet også på ulike vis å stå i kontakt med mestrene, men, som vi skal få se, presenterte de såvel mestrene som deres budskap i høyst ulike varianter.

4: Nyere teosofer

I dette kapitlet skal vi se på en del av dem som utviklet teosofien videre etter madame Blavatskys død i 1891. Teosofisk Samfunn gjennomgikk i denne perioden en rekke splittelser og knoppskytinger. Flere framtrepende teosofer hevdet å ha mottatt mahatma-budskaper som utpekte dem til de sanne videreførerne av Blavatskys arbeide. De selv og deres tilhengere la naturligvis tilrette formidlingen av disse nye budskapene gjennom forskjellige organisasjoner.

De ulike videreføringene av Blavatskys teorier antok unngåelig ulik karakter og ulike avvik fra Blavatskys lære. Mange av de seinere teosofene var langt mere forsonlige overfor kristendommen enn Blavatsky selv hadde vært, og flere av dem innarbeidet på ulike vis Jesus blant teosofiens åndelige veiledere.

Den britiske radikale aktivisten Annie Besant ble snart den viktigste lederen for hovedorganisasjonen med sete i Adyar. Annie Besant hadde et stort sosialt engasjement og betydelig organisasjonstalent. Hun skapte betydelig dynamikk i den teosofiske bevegelsen, men overlot i stor grad teoriproduksjonen til den omstridte tidligere anglikanske presten Charles W. Leadbeater.

Besant og Leadbeater opprettet en rekke nye organisasjoner. Mest kontroversiell ble *Ordenen Stjernen i Øst* som skulle forberede virksomheten til *den nye verdenslæreren*. Denne skikkelsen mente Leadbeater å ha funnet i form av den indiske gutten Jiddu Krishnamurti. Mange teosofer hadde problemer med å akseptere dette budskapet. Jiddu Krishnamurti selv abdiserte i 1929 fra rollen som verdenslærer, og tok avstand fra all organisert religion med ordene "sannheten er et veiløst land" (Krishnamurti 1929).

Den amerikanske seksjonen under ledelse av W. Q. Judge brøt ut allerede i 1895, og markerte snart en sterkt kritisk holdning til Besants og Leadbeaters skrifter, som ble karakterisert som forfalskninger av H. P. Blavatskys budskap. Denne kritikken fikk ny næring da Besant fikk redigert fram og utgitt et såkalt tredje bind av *Den Hemmelige Lære* fra Blavatskys etterlatte notater.

De tyskspråklige seksjonene brøt i 1912 ut under ledelse av Rudolf Steiner, som var sterkt provosert av oppstyret rundt Krishnamurti. Han organiserte sine tilhengere som *Det Almene Antroposofiske Selskap*. Steiners antroposofi har en klart kristen og vestlig karakter og forutsetter at den europeiske esoteriske tradisjon er vesentlig annerledes enn de østlige tradisjonene.

En tredje hovedfigur i det tjuende århundres teosofi var Alice Ann Bailey. Hun har gjennom sine skrifter, som hun tillegger sin okkulte mester Djwahl Kuhl eller *Tibetaneren*, fortsatt stor innflytelse i ulike teosofiske grupperinger så vel som i den brede Newage-bevegelsen. Alice Bailey brøt aldri formelt med Teosofisk Samfunn, men hennes skrifter aksepteres ikke av lederne i hovedorganisasjonen med sete i Adyar. Det er organisert et nettverk av stiftelser og studiegrupper som sørger for å spre hennes bøker i store opplag på en lang rekke språk.

C. W. Leadbeater

Charles Webster Leadbeater var altså den teosofiske presidenten Annie Besants nærmeste medarbeider gjennom mange år. Han hevdet å være en avansert elev av mahatmaene, og dermed at hans lærdom var likeverdig med de budskap fra mahatmaene som tidligere var offentliggjort gjennom H. P. Blavatsky (Leadbeater 1967: 15). Han hevdet at han gjennom sine studier under mestrenes veiledning hadde oppnådd clairvoyante evner, og publiserte via teosofisk samfunns forlagshus en lang rekke resultater av sine clairvoyante undersøkelser.

Leadbeater skreiv i en lett forståelig stil, og hans verker har både innenfor og utenfor Teosofisk Samfunn antakelig blitt langt mere lest enn madame Blavatskys atskillig mere tungt fordøyelige skrifter. Flere av Leadbeaters verker er fortsatt tilgjengelig i mange utgaver. Leadbeater må derfor karakteriseres om en av de aller viktigste teosofiske teoriprodusentene, en mann hvis innflytelse - som vi skal få se - lar seg spore hos flere av viktigste skribentene innen UFO-bevegelsene.

Leadbeater var svært omstridt i Teosofisk Samfunn, og ble i 1906 ekskludert fra organisasjonen, beskyldt for usedelig atferd overfor en rekke unge gutter. Etter kraftig påtrykk fra president Besant ble han imidlertid gjenopptatt som medlem allerede i 1908.

Leadbeaters skrifter, som tematisk spanner fra atomenes natur til menneskehetens og universets historie, har stort omfang. Mange av bøkene

presenteres som forfattet av Besant og Leadbeater i fellesskap, men i de fleste tilfeller er det nok stort sett Leadbeater som har stått for både idéproduksjonen og skrivearbeidet (Tillett 1982: 114 ff).

Innholdet er uhyre detaljert og avviker en del steder klart fra Blavatskys framstilling, andre steder utlegger Leadbeater Blavatskys informasjon på uventede måter. David Stupple skriver: *Charles Leadbeater ... refined ideas available in Blavatsky's work only by torturous (sic) examination* (Stupple 1984: 131).

Bruce Campbell påpeker på sin side at Leadbeater står i direkte motsetning til Blavatsky når han hevder at planetene Mars og Merkur inngår i jordkjeden. Campbell forteller videre at Leadbeaters versjon av teosofien ble presentert som autoritativ av Annie Besant og resten av ledelsen i Teosofisk Samfunn, og at det var ytterst vanskelig å fremme kritikk mot tesene til Leadbeater og Besant innen organisasjonen (Campbell 1980: 191).

Madame Blavatsky hadde hatt en sterkt fiendtlig holdning overfor kristendommen, men Annie Besant, som hadde vært gift med en prest, og C. W. Leadbeater, som selv hadde vært anglikansk geistlig, var atskillig mere innstilt på å trekke kristne forestillinger inn i teosofien. Leadbeater griper minst like lett til *Bibelen* som til *Den Hemmelige Lære*, og han opprettet med president Besants godkjennelse et kristent trossamfunn som mange teosofer sluttet seg til (og mange andre teosofer tok skarpt avstand fra). Dette skjedde ved at han lot seg vie til biskop i *Den Gamle Katolske Kirke* og etterhvert forvandlet den til et teosofisk underbruk med navnet *Den Liberale Katolske Kirke*. Dette kirkesamfunnet har ingen dogmer; det holder på full trosfrihet så vel som på de katolske ritene og hevder dessuten å ha den katolske suksesjon i behold. Dette står i klar motsetning til den Blavatsky som i *Isis Unveiled* karakteriserte pavekirkens pretensjoner om å stå i ubrutt suksesjon fra apostelen Peter som grov svindel (Campbell 1980: 127).

Det er kanskje hans teologiske bakgrunn som viser seg, når Leadbeater forfekter en kristen-teosofisk treenighet ved å skjelne mellom de to ulike personlighetene som han hevder historisk har trådt fram som Jesus og Kristus, og en tredje personlighet; den kosmiske Kristus som er den kristne guddommens andre aspekt (Leadbeater 1983: 116/117). Også Alice Bailey og Rudolf Steiner skjelner mellom Jesus og Kristus, Steiner for sikkerhets skyld mellom to samtidige Jesus-skikkelser (Bailey 1933: 51; Seddon 2004: 90 ff).

Leadbeater presenterer altså Jesus og Kristus som to atskilte mestere, med ulike funksjoner i det okkulte hierarkiet. Han hevder at Mesteren Jesus var en disippel som i Palestina lånte sitt legeme til Kristus. Denne Kristus er nå under navnet Mesteren Maitreya overhode for alle religioner, en slags global kirkeminister under Sanat Kumara, hevder Leadbeater (MP: 78). Dette er langt fra Blavatskys verdensbilde. Hun hadde nok omtalt Jesus som en høyt innviet budbringer fra det aller høyeste (SD II: 566), men ikke som en mester eller mahatma.

Men Leadbeater nøyde seg ikke med å granske tidligere inkarnasjoner av Kristus og andre mestere. I en rekke bøker hevdet han å skildre framtrede teosofers tidligere inkarnasjoner. Siden menneskets første historie utspant seg på andre planeter, kan han i denne sammenhengen gi livfulle skildringer av livet på andre himmellegemer og i andre tidsperioder.

I en serie foredrag, utgitt i bokform i 1910/11 under titelen *The Inner Life*, berettet Leadbeater detaljert om forholdene på Mars i sin egen tid. Blant de interessante opplysningene han kunne bringe fra den røde planet, var at marsboerne ble styrt av en opplyst konge, at de manglet religion, at de så ut som om de var fra Norge og at de praktiserte polygami. Videre heter det:

Some at least of the members of the great society have learnt how to cross without great difficulty the space which separates us from Mars, and have therefore at various times tried to manifest themselves through mediums at spiritual seances, or have been able, by the methods which they have learnt, to impress their ideas upon poets and novelists.²

Dette sitatet kan inneholde den første formuleringen i teosofisk litteratur av muligheten for telepatisk kontakt gjennom verdensrommet. Leadbeater har iallfall her lagt grunnlag for dem som seinere ønsket å bruke teosofien som ledd i sine teorier om interplanetariske reiser. Enda mere konkret blir han i sin skildring av flammeherrenes ferd fra Venus til jordkloden, som vi skal komme tilbake til.

Den framtrede teosofen A. P. Sinnett, mottaker av mange mahatmabrever, hevdet også å ha kunnskap om forholdene på Mars. I sin bok *The Growth of the Soul* fortalte han i 1896 at mange nålevende mennesker har tilbrakt tidligere inkarnasjoner på Mars og at det finnes en mengde arkeologiske minner om tapte sivilisasjoner på den røde planet. Sinnetts informasjon skiller seg på vesentlige

² Disse avsnittene er utelatt i nyere utgaver av *The Inner Life*, og er her gjengitt etter tidsskriftet *Theosophical History* vol 2, no 5, s 143-148

punkter fra Leadbeaters; hos Sinnett er marsboerne hverken opplyste eller høyt innviede, de er tverimot moralsk mindreverdige representanter for et tidligere stadium i menneskets moralske utvikling. Også marsboerne er riktignok på vei mot en lysere framtid:

Even amongst the Martians the evolutionary law which presses gradually on the multitude is slowly working. Some Egos - for already the Martians must be thought of as human - gradually establish claims on a better vehicle of consciousness than those around them, and then they beocome qualified for incarnation on this earth and are brought over under the guidance of of appropriate emissaries from the White Lodge in batches of sometimes quite considerable number. (gjengitt etter Price 2006)

Samme år som Sinnets bok ble utgitt, 1896, gjennomførte Leadbeater sammen med Annie Besant og andre ledende teosofier clairvoyante studier av tidligere sivilisasjoner på jorda så vel som på andre planeter, og kunne konstatere at månen inneholder fysiske ruiner fra tidligere sivilisasjoner (Tillett 1982: 67). Leadbeater hadde merket seg Blavatskys beretninger om hvordan de monader som var månens pitrier i tidligere runder, nå besjeler vår menneskehet (SD I: 171, 180), og utla dette som at den bølgen av monader som beliver mesteparten av vår nåværende menneskehet hadde gjennomlevd dyrestadiet nettopp på månen (Leadbeater 1967: 128/29).

Leadbeater utførte seinere en lang rekke clairvoyante undersøkelser av de tidligere inkarnasjonene til framtrede teosofier, som vakte betydelig kontrovers. Hans skildring av tilværelsen på månen for enkelte individer som seinere skal bli åndelige ledere på jordkloden (bl.a Buddha, Krishnamurti og Leadbeater selv) peker fram mot disse seinere, kontroversielle undersøkelsene. Skildringen av livet på månen i en fjern fortid inneholder følgende avsnitt:

Luften er aldeles forskjellig fra den atmosfære vi nu lever i, tung og kvælende, og minder om grubeluft, men bekommer aabenbart maaneboerne meget vel. De bevisstheter, vi følger, tar i besiddelse smaa pattedyrs legemer, som har lang krop og korte lemmer, en slags mellemform mellem væsel og præriehund, med kort busket hale, helt igjennem plumpe og daarlig proportionerte ... Disse dyr er ganske intelligente og forholdet mellem disse maanedyr og mennesket synes i det mindste paa dette utviklingstrin mere venskabelig end mellem dyr og menneske paa vaar jord ... Andetsteds, hvor menneskene er mere vilde, og spiser sine fiender, naar de kan faa tak i dem, og dyr, naar de ikke kan faa tak i mennesker, er de vilde dyr bange og rømmer for menneskers naboskap. (Besant og Leadbeater 1913: 35)

Det er et stort sprang i tid fra forhistoriske begivenheter i månekjeden til det tyvende århundres liv på jorda. Men det er aspekter av hans egen samtid som er temaet for Leadbeaters verk fra 1923; *The Masters and the Path*. Boka presenterer mestrene og deres dagligliv i detalj, og omtaler dessuten - i forbifarten - deres samkvem med utenomjordiske sivilisasjoner. Mesteren Kuthumi er, får vi høre, kurator for et okkult museum i Himalaya, der det finnes sjeldne skriftstykker på glemte språk, blant annet originalmanuskriptet til *Dzyans Stanzer*, men også skrifter fra andre verdener (MP: 24).

Det er også i *The Masters and the Path* vi først får presentert Sanat Kumara som medlem av den Store Hvite Losje. Vi hører i denne sammenhengen at Sanat Kumara har fire hjelpere som “belong to an evolution different from ours”, og hvis legemer er annerledes enn de menneskelige (MP: 323). Leadbeater nevner dessuten at han har truffet høytstående representanter fra fjerne regioner av universet:

I have seen Dhyana Chohans and Planetary Spirits and Ambassadors from other solar systems, and I know absolutely of the existence and transcendent glory of those people, but what Their tremendous life work may be I do not know at all (MP: 206).

Hans biograf, Gregory Tillett, mener det er et skille mellom Leadbeaters skrifter fra før eksklusjonen i 1906 og det han skrev seinere (Tillett 1982: 278). Et slikt skille kan spores i teosofisk samfunns behandling av bøkene hans. Mens hans tidlige skrifter fortsatt blir respektert av svært mange teosofere, er en del av hans seinere skrifter falt i unåde. Noen av dem, særlig de som går inn på framtrede teosofers tidligere inkarnasjoner, selges ikke lenger av *Theosophical Publishing House*, andre foreligger bare i reviderte utgaver.

Alice Bailey

De meget omfangsrige bøkene til Alice Bailey ble utgitt i perioden 1922-49. Hun hevdet at de fleste av dem var forfattet av Djwahl Kuhl, eller Tibetaneren, en Mester som også er omtalt i et par av mahatmabrevene.

Bailey hevdet at hun skreiv disse bøkene etter Tibetanerens telepatiske diktat, ofte uten selv å forstå annet enn bruddstykker av teksten (TCF: 11-33). Eventuelle avvik mellom Blavatskys og Baileys teosofi vil i et slikt perspektiv kunne forklare delvis som unøyaktigheter som er oppstått i formidlingen fra adept til amanuensis, delvis som ulik forståelse hos adeptene selv. De forutsettes også

hos Bailey å være mennesker med menneskelige begrensninger, men presenteres som mere opphøyde og distanserte enn hos Blavatsky (se f. eks. Bailey 1933 s. 55 ff).

Det er en forutsetning for det materialet som presenteres i Alice Baileys/Tibetanerens bøker at det er en videreføring av H. P. Blavatskys arbeide. Kunnskapene som uttrykkes skal utgå fra det samme brorskapet av adepter, og forutsettes å inngå i en overordnet plan som disse adeptene arbeider etter. *A Treatise on Cosmic Fire* inneholder tilmed flere nye fragmenter av *Dzyans Stanzer*, som utgjør en større tekstmengde enn de versene som Blavatsky tidligere hadde offentliggjort.

Alice Baileys arbeide utviklet seg parallelt med Leadbeater sitt. Formelt hadde hennes virksomhet etter 1920 ingen tilknytning til Teosofisk Samfunn, men mange teosofere studerte hennes skrifter med stor interesse, det gjaldt også Leadbeater. Det er sannsynlig at disse to sentrale teosofiske skribentene har påvirket hverandre, men hvordan og i hvilket omfang er ikke kartlagt (Tillett 1982: 279).

Alice Baileys første større verk var *A Treatise on Cosmic Fire*, som ble utgitt i 1925. Boka er på nesten 1300 sider med liten skrift. Leserens problemer med et verk av denne typen illustreres i en innføring i Alice Baileys lære av Sir John Sinclair. Han forteller at da trykkeriet ved en feil gjentok tyve sider i den første utgaven, tok det flere år før noen oppdaget feilen (Sinclair 1984: 22).

Med utgangspunkt i Blavatskys kosmiske perspektiv på menneskets tilværelse presenterer Alice Baileys skrifter oss for en svært innfløkt, systematisk og ytterst detaljert kosmologi. Blavatsky så på universet som et levende vesen, styrt av en bevissthet; Bailey gikk nærmere inn på de bevisstheter som bebor ulike deler av dette levende universet, slik som solsystemer og planeter. Hun skildret energier og krefter som hun hevdet knytter jordkloden sammen med fjerne solsystemer og stjernebilder, spesielt solsystemet Sirius, samt stjernebildene Pleiadene og Store Bjørn. Alle disse har også fått stor betydning i seinere UFO-senterte ideologier.

Energiene fra disse tre kosmiske sentrene utgjør hos Bailey den kraft som driver monadenes utvikling (TCF 1052/53). En mere utførlig liste over de viktigste kosmiske kraftsentrene inneholder dessuten Polstjernen, stjernebildet Draco og konstellasjonene i dyrekretsen, spesielt Steinbukken (TCF: 795).

In a manner inconceivable to us, the first Logos brings in the influence of other constellations. When this first aspect is better understood (in the next mahamanvantara) the work of the seven Rishis of the Great Bear, and the supreme influence of Sirius will be comprehended; in this present manifestation of the Son, or the Vishnu aspect, we are concerned more closely with the Pleiades and their influence via the Sun and, in relation to our planet, via Venus. (TCF: 146)

Det som er vanskelig å forstå idag, vil altså bli klarere i neste *mahamanvantara*, eller rekke av universer - om noen milliarder år. Foreløpig kan iallfall Bailey, på vegne av Djwahl Kuhl, skildre de krefter som styrer utviklingen i den lille fliken av universet der vi befinner oss. Vårt solsystem inneholder ikke bare planeter og måner, men "more than 115 of such bodies to be reckoned with". Alle disse har sitt eget vibrasjonsnivå, de virker inn på hverandre og har hver sin særlige funksjon i den kosmiske helheten (TCF: 793).

Og Alice Bailey kan presentere detaljer fra enkelte av disse himmellegemene. Det heter f. eks. i en videreutvikling av Blavatskys utsagn om månen som jordklodens tidligere legeme, at månen er en døende planet som gir fra seg giftige gasser, men at denne prosessen er iferd med å avta:

As the moon becomes small through the process of disintegration, its effect upon the Earth will be correspondingly lessened, and this stage will be paralleled by a consequent greater freedom from evil impulse of the sons of men. Better conditions among the animals will be another result above all else, and the dying out of that which is noxious in the animal kingdom. By the time the seventh round is reached, the evil effect of the then moon (which will have to all intents and purposes practically disappeared) will be finished. (TCF: 795)

Det er fortsatt noen få millioner år igjen til den sjuende runde, men den er betydelig nærmere oss i tid enn neste mahamanvantara. Foreløpig må vi likevel, ifølge dette perspektivet, leve med månens negative påvirkning på oss selv så vel som på dyreriket, men allerede i den inneværende femte runde vil menneskene lære seg å nøytralisere disse skadevirkningene gjennom naturvitenskap så vel som mantralyder, ifølge Bailey (TCF: 795).

Flere steder skriver Bailey at det er en særlig forbindelse mellom vårt solsystem og Sirius, en forbindelse som har svært konkrete virkninger :

The Lipika Lords of our system, the systemic Lords of Karma, are under the rule of a greater corresponding Lord on Sirius....

The system of the Sirian Logos is on the cosmic mental plane, and in a subtle way, incomprehensible to us, our Logos, with his system, forms a part of a still greater Logos. (TCF 570/71)

Når det gjelder *Lipikaherskerne*, så er de aspekter av solsystemets iboende intelligens, Sol-Logos, som styrer virkningen av karma (TCF 517). Bailey hevder altså at de skapningene som regulerer virkningene av karma i vårt solsystem er underlagt enda mektigere krefter i solsystemet Sirius. En naturlig konsekvens av dette synet må da være at også andre fenomener i vårt solsystem har sitt utspring på Sirius eller i de øvrige konstellasjonene og himmellegemene Bailey nevner.

Baileys univers har en gjennomført logisk og systematisk oppbygning. Hun omtaler i detalj en rekke hierarkier av kosmiske bevisstheter, som ikke er i fysisk inkarnasjon, men som påvirker jordkloden og menneskeheten fra sine høyere bevissthetsnivåer. Disse påvirkningene skjer ikke på det enkelte menneskelige individ, men formidles via grupper som nasjoner og raser. I dette perspektivet har de ulike raser, nasjoner, politiske partier, religioner osv. funksjoner som utfyller og kompletterer hverandre for å bidra til den lovmessige langsiktige utvikling.

Jordklodens egen bevissthet er representert gjennom den planetære Logos. Denne jord-bevisstheten personifiseres i Sanat Kumara. Han framstilles hos Bailey som et mektig vesen som formidler og transformerer de kosmiske impulsene slik at de blir tilgjengelige for de bevisstheter som inngår i jordklodens liv:

... at the head of affairs, controlling each unit and directing all evolution, stands the KING, the Lord of the World, Sanat Kumara, the Youth of endless Summers, and the Fountainhead of the Will (showing forth as Love) of the Planetary Logos. Co-operating with Him as his advisers are three Personalities called the Pratyeka Buddhas, or the Buddhas of activity. These four are the embodiment of active intelligent, loving will.

...

Standing around the Lord of the World, but withdrawn and esoteric are three more Kumaras, Who make the seven of planetary manifestation. Their work is to us necessarily obscure. The three exoteric Buddhas, or Kumaras, are the sum-total of activity or planetary energy, and the three esoteric Kumaras embody types of energy which as yet are not in full demonstration upon our planet. ... Sanat Kumara alone, in this scheme, is self-sustaining and self-sufficient, being the the physical incarnation of one of the Planetary Logoi, which one it is not permissible to state, as this fact is one of the secrets of initiation. (Bailey 1933: 44/45)

Vi ser her at Alice Bailey følger Blavatsky i at antallet kumaraer er sju, videre at hun identifiserer disse sju kumaraene som buddhaer. Sanat Kumara, som her er blitt den fremste av de sju, representeres også som det materielle uttrykk for en planetær logo, hvis identitet bare kan åpnes gjennom innvielse.

Kumaraene og deres rolle i den okkulte verdensregjering kommer i Baileys seinere verker noe i bakgrunnen, i forhold til de virkelig store kosmiske perspektivene, der også jordklodens betydning reduseres. Bailey legger vekt på universets sykliske utvikling i vekslingen mellom *manvantara* og *pralaya*, gjennom kjeder og runder og ikke minst gjennom skiftende astrologiske tidsaldre. Dette må få en betydelig del av ansvaret for populariseringen av begrepet "new age" de seineste årtiene. Hun vender stadig tilbake til betydningen av at jordkloden er på vei inn i en ny astrologisk tidsalder, *vannbærerens tid*.

The symbol of the Aquarian age, as it appears in all the ancient zodiacs, is that of a man bearing a jar of water. The message of that age is one of unity, communion and our relationship as brothers, because we are all the children of the one Father. To this age Christ pointed in His instructions to His disciples when He told them to go into the city, and said: "When ye are entered into the city, there shall a man meet you, bearing a pitcher of water; follow him into the house where he entereth in." This they did, and the great and holy feast of communion was later held in that house. The reference is undoubtedly to the future period wherein we enter into that house in the zodiac which is called "the Water-carrier," and wherein also we shall all sit at the same table, and hold communion one with another. (AAB: From Bethlehem to Calvary: 19)

Nå er de kosmiske syklusene i utgangspunktet uavhengige av menneskelig virksomhet, men Alice Bailey tilbyr egnede disipler en mulighet til å være fødselshjelpere for den nye tid. Hun hevder at bevisst innsats fra spesielt forberedte menneskegrupper vil kunne framskynde og forsterke de positive aspektene av den nye tidsalders komme, og skisserer en rekke framgangsmåter som vil gjøre det mulig for bevisste individer å gi et positivt bidrag, og derigjennom også framskynde sin egen utvikling. Under Baileys ledelse organiserte hennes tilhengere derfor *The New Group of World Servers*, en organisasjon som idag driver altruistisk arbeid av ulike slag i alle verdensdeler.³

I tillegg til adeptene eller mestrene som utgjør menneskehetens fortropp på veien mot neste høyere bevissthetsnivå, og de globale intelligenser som Sanat Kumara, kan de kosmiske hierarkiene sende spesielle budbringere som kalles *avatarer*.

³ <http://www.ngws.org/service/intro.htm>

Dette begrepet er hos Alice Bailey nært knyttet til mesteren Kristus og hans medarbeider Buddha, de karakteriseres begge som bodhisattvaer (AAB: *The Externalisation of the Hierarchy*: 55).

Alice Bailey hevder at jordklodens skjulte ledelse, det okkulte hierarkiet, skal tre fram for offentligheten som ledd i den nye tids komme, og deres leder skal oppfylle alle religioners forventninger:

When the times are ripe, the invocation of the masses is strident enough and the faith of those who know is keen enough, then always He has come and today will be no exception to this ancient rule or to this universal law. For decades, the reappearance of the Christ, the Avatar, has been anticipated by the faithful in both hemispheres - not only by the Christian faithful, but by those who look for Maitreya and for the Bodhisattva as well as for those who expect the imam Mahdi. (AAB: *The Reappearance of the Christ*: 5)

Det er likevel ikke klart at hun snakker om en fysisk Messias. Flere steder antyder hun at den kommende verdenslæreren kanskje ikke vil ta fysisk form, men nøye seg med å stige ned til mentalplanet, dersom menneskehetens forberedelser til hans komme ikke er tilstrekkelige (AAB: *The Externalisation of the Hierarchy*: 304/5). Baileys forestillinger om verdenslæreren er seinere blitt knyttet sammen med Desmond Leslies UFO-ideologi av Benjamin Creme, noe vi skal komme tilbake til.

Rudolf Steiner

Samtidig som Leadbeater og Bailey utviklet sine ulike, men delvis sammenfallende teosofier, utviklet Rudolf Steiner en tredje variant, som også har mye til felles med de to tidligere nevnte, til tross for at Steiner etter 1913 avviste at teosofien hadde påvirket ham på noen som helst måte (Steiner 2001: 126 ff).

Rudolf Steiners antroposofi må likevel i store trekk karakteriseres som en videreføring av Madame Blavatskys lære, men med en definert vestlig innretning. Etter bruddet med Teosofisk Samfunn fant Steiner ut at H. P. Blavatsky var blitt satt i "okkult karantene" av visse tvilsomme amerikanske okkultister som var redd for at hun skulle avsløre deres hemmeligheter. Indiske okkultister med andre målsettinger kom henne til unnsetning, og hun ble deretter en kanal for deres særlige kunnskapstradisjon. Steiner forklarte at *Den*

Hemmelige Lære og andre skrifter fra Blavatskys seinere år derfor var upålitelige (Steiner 2001: 214 ff).

På samme måte som Leadbeater, hevdet Steiner å ha utviklet evnen til å skue i universets hukommelse, som han ga navnet *Akashakrønike*. Der hevdet han å kunne lese beretninger for eksempel om hva som skjedde på Atlantis og andre tapte kontinenter. Noen av hans beretninger streifer også innom livet på andre planeter. Motstandere av Steiner trekker gjerne fram et avsnitt om Buddhas virksomhet på Mars når de vil sette Steiner i et dårlig lys. Et litt lenger utdrag fra dette foredraget viser at Steiner mente å ha relativt detaljerte kunnskaper om tilstanden på vår naboplanet:

Christian Rosenkreutz realised that for a certain purification needed on Mars, the teachings of Buddha were pre-eminently suitable. The Christ Being, the Essence of Divine Love, had once come down to the Earth to a people in many respects alien, and in the seventeenth century, Buddha, the Prince of Peace, went to Mars — the planet of war and conflict — to execute his mission there. The souls on Mars were warlike, torn with strife. Thus Buddha performed a deed of sacrifice similar to the deed performed in the Mystery of Golgotha by the Bearer of the Essence of Divine Love. To dwell on Mars as Buddha was a deed of sacrifice offered to the Cosmos. He was as it were the lamb offered up in sacrifice on Mars and to accept this environment of strife was for him a kind of crucifixion. Buddha performed this deed on Mars in the service of Christian Rosenkreutz. Thus do the great Beings who guide the world work together, not only on the Earth but from one planet to another. (Steiner 130)

Steiner legger her, som vi ser, stor vekt på den europeiske okkulte tradisjon representert ved Christian Rosenkreutz, og framstiller ham som overordnet Buddha i det okkulte hierarkiet. Forøvrig later det til at Steiners syn på verdensrommet og dets innbyggere langt på vei sammenfaller med framstillinga hos Leadbeater.

Men Steiner tok i bruk sin egen terminologi. Han forkastet mange av sanskrit-termene til Blavatsky og brukte i stedet termer fra europeisk esoterisk tradisjon. Han fant gjerne opp sine egne betegnelser dersom han ikke fant passende ord som allerede var i bruk. Der Blavatsky og de fleste av hennes etterfølgere snakker om monadenes utvikling gjennom kjeder og runder i planetenes utvikling snakker Steiner om innflytelsene fra gamle og nye planeter. Menneskets utvikling skjer i dette systemet via *Gammel Sol*, *Gammel Måne* og *Gammel Saturn*, men styres liksom hos Blavatsky gjennom et hierarki av høyere bevisstheter (Ahern 1984: 116 ff).

De styrende kosmiske bevissthetene kalles hos Steiner med bibelske navn som *kjerub* og *seraf*, der Blavatsky, så vel som Bailey og Leadbeater, brukte sanskritord som *kumara* og *chohan*. Her er et eksempel fra 1912 der Steiner beskriver samarbeidet mellom de kosmiske intelligensvesnene som styrer utviklingen på vår planet:

The harmony of movement between one planet and another corresponds to the activity of the Cherubim. The regulation of the combined movements of the system is the work of the Cherubim. Each planetary system with its fixed star, which is in a sense the Commander-in-Chief under the guidance of the Cherubim, is again related to the other planetary systems to which other fixed stars belong. These systems mutually arrange their positions in space with due regard to the neighboring systems, just as individual persons agree together, deliberate with one another with regard to their common action. Just as men found a social system by virtue of this reciprocity, so is there also a reciprocity of the planetary systems. Mutual understanding prevails between one fixed star and another. By this means alone does the cosmos come into existence. That which, so to speak, the planetary systems discuss with one another in cosmic space in order to become a cosmos is regulated by those beings we call the Seraphim. (Steiner 136)

Steiners kosmologi kunne altså være like relevant som Baileys og Leadbeaters for utviklerne av ufo-teorier. Steiner later likevel ikke til å ha hatt vesentlig innflytelse i UFO-miljøene i den engelskspråklige verden. Desmond Leslie har riktignok ført opp et verk av Steiner⁴ i litteraturlista til *Flygende tallerkener er landet*, men jeg kan ikke se at han henviser til dette verket i teksten.

Det eneste eksempelet jeg kjenner til på en antroposofisk ufoteoretiker, er Trevor James Constable, som i boka *The Cosmic Pulse of Life* forsøker å forklare UFOenes natur gjennom en syntese av teorier fra Steiner og psykologen Wilhelm Reich. Constable skjelner mellom konstruerte og biologiske UFOer. De siste er en kosmisk livsform av hovedsakelig eterisk natur, hevder han (Constable 1976).

Det er rimelig å anta at det finnes flere forsøk på å veve Steiners teorier sammen med ufologiske betraktninger i den tyskspråklige litteraturen, men Andreas Grünschloss nevner ikke Steiner i sin gjennomgang av tysk UFO-diskurs (Grünschloss 2003), og jeg vil ikke gå nærmere inn på forholdet mellom antroposofi og UFO-teorier i denne avhandlingen.

⁴ *Atlantis and Lemuria*, Theosophical Publishing House, 1911 (utgiversted ikke oppgitt).

Noen amerikanske nyteosofier

I USA oppsto det noen grupper med et teorisystem som i stor grad var avledet fra teosofien, men som på viktige områder utviklet seg i selvstendig retning. Disse gruppene utviklet forestillingene om mestere videre og tok betegnelsen oppstegne mestere (*ascended masters*) i bruk. De oppstegne mestrene er i flere av disse gruppene på ulike vis blitt knyttet til romfartøyer, UFO-er.

Guy Ballards I AM -bevegelse hadde i 1930-årene titusenvis av medlemmer. Ballard bygde på Alice Baileys teorier, og hevdet å stå i direkte kontakt med Mesteren Saint Germain så vel som med en spesiell venusiansk mester. Han startet studiesirkler hvis formål var å oppnå telepatisk kontakt med "de oppstegne mestrene" (Ascended Masters), en kategori som omfattet såvel Saint Germain som Blavatskys og Baileys lærere og for godt mål også Buddha og Jesus. (Whitsel 2003: 22) Blavatskys mester Morya ble av Ballard døpt om til El Morya, en variant som flere seinere grupper har ført videre.

Leadbeater og Besant hadde erklært at den nye sjette underrase var i ferd med å ta form i Nordamerika. Annie Besant forsøkte å bygge teosofiske sentre der de nye menneskene kunne finne de rette livsbetingelsene (Sloss: 89-90). Ballard bygde videre på dette tankegodset og presenterte sin esoteriske religiøsitet innen rammen av en høyreorientert nasjonalisme med vekt på USAs historiske rolle. Han hevdet å ha møtt Mesteren Saint Germain ved Mount Shasta i California i 1929, og at denne fortalte ham at Nordamerika var valgt ut som senter for en ny menneskehet. Ballard bygde en klart rasistisk variant av teosofien på dette grunnlaget, og hadde nær kontakt med William Pelleys *Silver Legion*, også kjent som sølvskjortene. Mange var medlemmer begge steder (Whitsel 2003:23 ff).

Sølvskjortene presenterte fra ca. 1933 en antisemittisk og klart rasistisk ideologi eksplisitt basert på tysk nazisme. Pelley hevdet å ha organisert denne bevegelsen under veiledning fra oppstegne mestre, hvis egenskaper falt sammen med dem Ballard framstilte. Bilder av disse mestrene hentet Pelley fra teosofiske publikasjoner. (Jenkins 2000: 95-97)

I Am bevegelsens glansperiode var først på 1930-tallet. Da Ballard døde i 1939 var oppslutningen allerede synkende, men etter annen verdenskrig ble arbeidet ført videre av flere nye organisasjoner. Den betydeligste av disse ble etterhvert *Summit Lighthouse* under ledelse av Mark L. Prophet. Han hevdet å stå under veiledning av den oppstegne mesteren El Morya, og presenterte en lang rekke

budskap fra denne kilden. Da Prophet døde i 1973 falt ledelsen på hans kone Elizabeth Prophet, som endret navnet på organisasjonen til *The Church Universal and Triumphant* (CUT).

Summit Lighthouse, og etterhvert CUT, utviklet forestillingen om de oppstegne mestrene videre, og la stor vekt på Sanat Kumaras sentrale rolle i denne opphøyde forsamlingen. Også Mark Prophet skal nå være blitt en oppstegen mester, under navnet Llanello. Den indre kjerne i organisasjonen, *The Keepers of the Flame*, skal bestå av reinkarnerte individer som kom til jorda fra Venus sammen med Sanat Kumara; de hevder altså å være inkarnerte flammeherrer (Whitsel 2003: 30).

Elizabeth Prophet ga organisasjonen et sterkere kristent preg, og beholdt den høyreorienterte politiske holdningen. Hun bygde også videre på sin avdøde ektefelles beretninger om *de sjelløse*, en gruppe ondsinnede astronauter som ønsker å bruke menneskeheten til genetiske eksperimenter (Whitsel 2003: 33). De sjelløse hadde før syndfloden skapt en lydlig mennesketype, *nephilim*, som på vegne av sine utenomjordiske ledere har infiltrert jordiske institusjoner på alle nivåer. Disse *nephilim* er idag verdens reelle makthavere og CUTs oppgave er å stå imot deres krav til konformitet og bygge opp uavhengige institusjoner, om nødvendig med våpenmakt (Whitsel 2003: 73).

Elizabeth Prophet har i betydelig grad utviklet sin organisasjon bort fra viktige hovedelementer i Blavatskys teosofi. Noen sentrale elementer som er beholdt (men i sterkt endret form) er troen på høyere utviklede individer og på muligheten av innvielse i deres kunnskaper. Bradley Whitsel skriver:

While indebted to theosophy for its adoption of Ascended Master teachings and much of its occult belief structure, the I AM sect more clearly exemplified the type of exclusive secret order displaying manichean tendencies. These traits were apparent in the group's stridently nationalist character, as well as its rigid dualism, and betrayed a psychology consistent with that of the occult subculture in general (Whitsel 2003: 69).

Andre esoteriske grupper med utspring i *I Am*-bevegelsen er bl. a. *The Temple of The Presence*, *The Saint Germain Foundation*, *The Bridge to Freedom* og *Ascension Research Center*. Alle disse presenterer beslektede læresystemer sentrert rundt de oppstegne mestrene (Ascended Masters), og de fleste knytter dette begrepet sammen med vesener fra andre planeter og stjernesystemer.

I vår sammenheng representerer CUT og de andre variantene av denne strømmingen et interessant og signifikant krysningspunkt mellom tre tendenser; her møtes den teosofiske tradisjon med såvel UFO-miljøene som høyreorientert nasjonalisme.

Nicholas og Helena Roerich

Til sist i dette kapitlet om teosofien etter Blavatsky skal jeg kort nevne den russiske maleren Nicholas Roerich (1874 - 1947) og et interessant avsnitt i en av hans dagbøker.

Roerich og hans hustru Helena var medlemmer av Teosofisk Samfunn, og besøkte det internasjonale senteret i Adyar en rekke ganger. De oversatte *Den hemmelige lære* til russisk, og Nicholas malte i 1925 et bilde, *Budbringeren*, som er tilegnet madame Blavatsky. Bildet ble forært til Teosofisk samfunn og henger i biblioteket i Adyar.

Nicholas og Helena Roerich hadde nok atskillig større respekt for Blavatsky enn for hennes etterfølgere Besant og Leadbeater, og om de opprettholdt sitt medlemskap, utførte de begge mesteparten av sitt arbeide med esoteriske spørsmål gjennom andre kanaler enn Teosofisk Samfunn.

Roerich reiste mye i Sentralasia, og har i flere bøker skildret sin jakt på det okkulte senteret i Shamballa. En berømt observasjon som gjengis i hans bok *Altai-Himalaya* fra 1930 refereres hyppig i esoterisk UFO-litteratur. Roerich refererer følgende fra sin dagbok for den 5. august 1927:

We all saw, in a direction from north to south, something big and shiny reflecting the sun, like a huge oval moving at great speed. Crossing our camp this thing changed in its direction from south to southwest. And we saw how it disappeared in the intense blue sky. We even had time to take our field glasses and saw quite distinctly an oval form with a shiny surface, one side of which was brilliant from the sun. (Gjengitt etter Godwin 1996: 102)

For Roerich var det skinnende objektet et budskap fra Shamballa, men mange seinere kommentatorer har tatt den som et romfartøy slik bl .a. den britiske kulturhistorikeren Geoffrey Ashe peker på (Ashe 1979: 145 ff). Observasjonen kan stå som et tidlig bindeledd mellom teosofi og ufologi, om enn med en helt annen karakter enn de forbindelsene som noenlunde samtidig ble utviklet hos de amerikanske nyteosofene.

5: Engler og mestere

I dette kapitlet skal vi se nærmere på to grupper av høystående vesener, kumaraer og mestere, som ifølge Blavatsky på ulike måter bidrar til å styre utviklingen i vår verden, og som har hatt stor betydning i utviklingen av UFO-teoriene. Vi skal se hva Blavatsky selv hadde å si om dem, vi skal se hvordan de er blitt framstilt av akademikere og kritikere og ikke minst skal vi undersøke hva noen av madame Blavatskys etterfølgere har hatt å si om dem.

Menneskehetens okkulte ledelse

Et hovedelement i Madame Blavatskys teosofi er hennes forutsetning om at det finnes hemmelig, okkult, kunnskap om mennesket og verdens utvikling som er bevart i lukkede sammenslutninger. Slik skjult kunnskap skal være det felles grunnlaget for alle religioner (SD I: 306 ff, 610-11).

Kjennskapet til disse skjulte tradisjonene hevdet Blavatsky å ha skaffet seg gjennom sine mange og lange reiser der hun hadde oppsøkt grupper og personer som forvaltet esoteriske hemmeligheter. Blavatsky hevdet at alle slike grupper, uansett hvilken religiøs tradisjon de opererte innenfor, var utløpere av en felles urgammel kunnskapstradisjon og ble ledet av en gruppe høyt utviklede individer som hun kalte Brorskapet, eller Mahatmaene.

Noen av disse mahatmaene hevdet hun å stå i telepatisk kontakt med, særlig to som hun kalte Koot Hoomi og Morya, og i viktige deler av sin offentlige karriere demonstrerte hun villig ulike okkulte evner de skulle ha satt henne i stand til å utføre. Etter skandalene i Madras, der ektheten av hennes okkulte fenomener ble avvist i Hodgsonrapporten, sluttet hun å demonstrere disse okkulte ferdighetene, og konsentrerte seg istedet de siste årene av sitt liv om språklige presentasjoner av de omfattende kunnskapene hun hevdet å ha tilegnet seg. I ettertid beklaget hun at hun i det hele tatt hadde brukt okkulte fenomener i sitt arbeide, fordi de førte oppmerksomheten bort fra hovedinnholdet i hennes budskap (Cranston 1994: 324/25).

Det var Morya og Koot Hoomi som skulle ha skrevet (eller diktert) *mahatmabrevene* der Blavatskys modne teosofi først ble formulert. De fleste av disse mahatmabrevene var stilet til to englendere som bodde i India; A. P. Sinnett og A. O. Hume. A. P. Sinnett populariserte brevenes innhold i flere bøker som han ga ut under eget navn⁵, og som fikk stor betydning for utbredelsen av teosofi i Europa. Selve mahatmabrevene er også utgitt i bokform i flere samlinger, og de fleste originalene er oppbevart på British Museum i London.

Det ble tidlig hevdet av teosofiens motstandere at mahatmaene var fullstendig fiktive, mens teosofiens tilhengere etter Blavatskys død utviklet forestillingen om innviede mestre videre ved ikke bare å tillegge mestrene overnaturlige egenskaper, men også en overmenneskelig natur. Noen av disse endringene i mahatmakonseptet er behandlet av Olav Hammer, som særlig tar for seg hvordan mahatmaenes autoritet er brukt i ulike perioder av teosofiens utvikling som ledd i interne maktkamper og som eksternt legitimering av innholdet i ulike læresetninger (Hammer 2004: 380 ff).

Det er i dette perspektivet en signifikant detalj at Alice Bailey hevdet å ha blitt besøkt av Mesteren Koot Hoomi allerede mange år før hun kom i kontakt med Teosofisk Samfunn og de teosofiske skriftene (Bailey 1981: 35). På denne måten overførte hun Koot Hoomis autoritet til sine egne skrifter.

Går vi tilbake til H. P. Blavatsky, ser vi at hun er nøye med å understreke at mestrene er vanlige mennesker:

.. they are living men, born as we are born, and doomed to die like every mortal. We call them "Masters" because they are our teachers; and because from them we have derived all the Theosophical truths... They are men of great learning, whom we call Initiates, and still greater holiness of life (KT: 289).

Like nøyaktig er hun ikke med detaljene om disse mestrene. Til ulike tider gir hun skiftende informasjon om deres bakgrunn og personlige detaljer. Mens hun de første årene i New York presenterte dem som representanter for *Det Hermetiske Brorskap* med sete i Luxor, Egypt, ble de seinere, i India og Europa, framstilt som representanter for *Det Store Hvite Brorskap* fra Shamballa i Sentralasia, og flere av dem ble påstått å være bosatt i Tibet.

⁵ *The Occult World* (1881) og *Esoteric Buddhism* (1883) var de første populære framstillingene av teosofisk lære i Europa. Vi har allerede vært inne på Sinnetts presentasjoner av livet på Mars i *The Growth of the Soul* fra 1896. Han utga også flere andre bøker.

Wouter Hanegraaff påpeker at Blavatsky i sin presentasjon av mestrene holder seg innenfor etablert indisk tradisjon (Hanegraaff 1998: 454), men forestillingen om hemmelige brorskap som formidlere av skjulte tradisjoner er også en integrert del av europeisk esoterisme. Innvielsen er ikke minst et bærende element i de mytologiske fortellingene om Christian Rosenkreutz, og kan også finnes i ulike varianter av frimureriet (se f. eks. Vindheim 2005: 109).

Fra teosofisk side har det vært gjort mange forsøk på å slå fast hvor mestrenes fysiske oppholdssteder er og har vært. De fleste har tatt Blavatskys uttalelser bokstavelig ved å plassere disse stedene i Tibet. Geoffrey Baborka bruker, for eksempel, nærmere 500 sider på å plassere Blavatsky i Tibet såvel fysisk som religiøst (Baborka 1966), og Jean Overton Fuller hevder å ha identifisert et tempelkompleks i utkanten av den tibetanske byen Shigatse som det stedet der mesteren Morya bodde, og der H. P. Blavatsky skal ha oppholdt seg i 1868 (Fuller 1988: 23-26). Også Sylvia Cranston forutsetter at Madame Blavatsky har besøkt fysiske mestre i Tibet (Cranston 1994: 80 ff).

Religionshistorikere som har behandlet teosofien har derimot, i likhet med teosofiens motstandere, forutsatt at mestrene ikke har hatt reell eksistens, og har følgelig vært opptatt av å sannsynliggjøre at madame Blavatsky ikke har vært i Tibet, ikke har kjent til tibetanske doktriner osv. (f. eks. Meade 2001: 69/70; Hammer 2004: 131 ff).

Virkelige mestere

En helt annen innfallsvinkel har religionshistorikeren K. Paul Johnson valgt. Han forutsetter at Blavatsky med sine uklare beretninger om mestre har forsøkt å tåkelegge sine forbindelser til en rekke menneskelige lærere som av ulike grunner ikke ønsket å stå fram. Johnsons utgangspunkt er altså hverken total aksept eller total avvisning av Blavatskys informasjon, men en tålmodig gransking av fakta med sikte på å finne fram til mulige underliggende, maskerte realiteter.

Johnson forsøker å rekonstruere det nettverket av kontakter som Blavatsky hadde bygd opp gjennom sine mange år som omflakkende søker. Han nevner en lang rekke personer som det er kjent at HPB sto i kontakt med som forbilder for mestrene i ulike stadier av hennes karriere.

Når det gjelder perioden etter at Olcott og Blavatsky flyttet til India antar Johnson at Blavatskys ofte selvmotsigende påstander om at mestrene holdt til i Tibet var begrunnet i et ønske om ikke å avsløre sine forbindelser med reelle mennesker. Han identifiserer Maharajaen av Kashmir, Ranbir Singh som et sannsynlig forbilde for (men ikke på noen måte som identisk med) mesteren Morya. Videre foreslår han at sikh-lederen Thakar Singh Sandhanwalia langt på vei var forbilde for Koot Hoomi.

Underveis til disse kontroversielle konklusjonene rehabiliterer Johnson langt på vei en av Richard Hodgsons mest omstridte påstander, nemlig at HPB bevisst motarbeidet britiske imperiale interesser under sitt opphold i India. Johnson følger likevel ikke Hodgson i at hun var aktiv agent for Russland (Johnson 1994: 213 ff).

Johnsons teorier er godt underbygd, men har ikke vært populære hverken hos teosofene selv eller hos deres motstandere. Ingen teosofiske forlag ville utgi hans bøker, men etter at de ble utgitt av akademiske forleggere har flere teosofiske tidsskrifter funnet plass til angrep på dem (se f. eks. Pratt 1997, Caldwell 2004).

Uten å ta stilling til realiteten i Johnsons hypotese, kan vi likevel registrere at hans materiale viser at Blavatsky ikke utvetydig har identifisert sine mestere som overjordiske, og at hun avgjort ikke har identifisert dem som romfarere. Den identifiseringen kom - som vi skal se - først hos seinere teosofere, og har fått ytterligere spredning i samband med ufoteorienenes popularitet.

Det kan dessuten være verdt å peke på at aksept av Johnsons hypotese ikke behøver å innebære at navngitte indere oppfattes som kilder for Blavatskys esoteriske system. Skriftlærde var de nok begge, men hverken sikhene Thakar Singh Sandanwalia eller hinduen Ranbir Singh er sannsynlige kilder for det systemet som Blavatsky selv identifiserte som nært beslektet med yogacarya buddhisme (CW X: 347) og som Reigle, slik vi har sett, mener å kunne identifisere med tibetansk tantrisme.

De venusianske mestrene

Både emiske og etiske framstillinger av de teosofiske mestrene tillegger dem en tilknytning til Venus, uten at jeg har funnet noen slik tilknytning for dem i Blavatskys skrifter. Derimot er denne forbindelsen eksplisitt hos såvel Alice Bailey som C. W. Leadbeater. Vi skal nå se nærmere på hvordan denne

forestillingen om mestrenes venusianske bakgrunn er blitt introdusert i teosofien og hvordan den har blitt et dominerende trekk i forståelsen av mestrene og i viderføringen av begrepet hos ufo-ideologene såvel som i akademiske framstillinger av teosofien.

Den danske religionsforskeren Mikael Rothstein, skriver:

Kanske kann man säga att de metafysiska Mahtamorna i någon grad sekulariserats i UFO-profeternas berättelser, där de omskapats till mera fysiska varelser med fysiologiska behov. Å andra sidan är det antagligen mera korrekt att säga att de vedertagna teosofiska principerna i detta sammanhang inlagrats i en ny mytologisk kontext, och att de därför har förändrats. Exempelvis kommer rymdvarelserna ofta från Venus, liksom många av teosofins Mahatmor, men medan rymdvarelserna kommer hit i flygande maskiner, färdades alltså Mahatmorna som frigjorda själor i kosmos, oberoende av tid och rom" (Rothstein 2003: 53 - 55).

Rothsteins mahatmabegrep mangler referanser, men later til å bygge på Leadbeaters mahatmakonsept. Blavatskys mestere var, som vi allerede har sett, i høyeste grad fysiske vesener, noe hun understreket gjentatte ganger (i.e. KT 288 ff). Rothsteins vurdering må derfor være basert på en sammenlikning mellom ufomytene og seinere teosofers framstillinger av mestrene, men det er uklart hvilke nyteosofiske versjoner han forholder seg til.

Forestillingen om at teosofiens mestere skulle komme fra Venus har jeg ikke klart å finne grunnlag for hos Blavatsky. De som derimot helt klart "kommer fra Venus", om enn i ikkefysisk form og for mange, mange inkarnasjoner siden, er *flammeherrene*. Dette er et tema som utbroderes av både Bailey og Leadbeater, og hos dem begge blir mestrene presentert som agenter for, og for enkeltes vedkommende også som inkarnasjoner av, disse kosmiske intelligensene. Deres nye detaljer er seinere blitt trukket inn i ufo-teoriene av Desmond Leslie (FTL: 71 ff). Rothstein har antakelig - i likhet med Peter Washington - akseptert Leadbeater og Baileys identifisering av Blavatskys menneskelige mestre med disse Flammeherrene.

Blavatsky omtaler sine okkulte mestere på en annen måte enn hun omtaler kumaraer eller engler. Hun skriver nok, som vi tidligere har sett, at flammeherrene fra Venus trådte fram som "arhats and sages" (SD II 167), men later ikke til noe sted å ha identifisert disse med våre dagers okkulte lederskap. Vi kan si at *Den hemmelige lære* potensielt identifiserer mahatmaene (eller noen

av dem) med flammeherrer, men at denne identifikasjonen hos Blavatsky ikke blir eksplisitt.

I *The Secret Doctrine* gjengir madame Blavatsky noen Dzyan-stanzer som dreier seg om skapelsen av jordkloden og livet på den:

12. The Great Chohans called the Lords of the Moon, of the airy bodies. "Bring forth men, men of your nature. Give them their forms within. She will build coverings without. Males-females will they be. Lords of the Flame also"

13. They went each to his allotted land: Seven of them each on his lot. The Lords of the Flame remain behind. They would not go, they would not create (SD II: 16).

I sine kommentarer forteller Blavatsky at referansen til sju individer hentyder til de sju rotrasene som skulle utvikles på hvert sitt kontinent. Noe forvirrende forteller hun først at disse sju utvikles samtidig, mens hun jo detaljert presenterer de sju rotrasenes suksessive utvikling på sidene som følger. Men vi skal merke oss at hun her introduserer begrepet *The Lords of the Flame* og forteller at de "ikke vil skape"; de tar ikke form som hverken mann eller kvinne.

Blavatsky omtaler *The Lords of the Flame* bare to steder til. I en av Dzyans Stanzer, Stanza 24, heter det nemlig:

The Sons Of Wisdom, The Sons Of Night, Ready For Re-Birth, Came Down. They Saw The Vile Forms Of The First Third. "We Can Choose," Said The Lords, "We Have Wisdom." Some Entered The Chhaya. Some Projected A Spark. Some Deferred Till The Fourth. From Their Own Essence They Filled The Kama. Those Who Received But A Spark Remained Destitute Of Knowledge. The Spark Burnt Low. The Third Remained Mindless. Their Jivas Were Not Ready. These Were Set Apart Among The Seven. They became Narrow-Headed. The Third Were Ready. In These Shall We Dwell, Said The Lords Of The Flame And Of The Dark Wisdom. (SD II: 18/19)

Dette verset inneholder, skriver Blavatsky i sine kommentarer, "the whole key to the mysteries of evil, the so-called Fall of the angels" (SD II: 161). Hun fortsetter med å forklare hvordan flammeherrene, som hun nå identifiserer med hinduismens *asuraer*, bare tok bolig i *noen* av de uferdige menneskene i tredje rotrase, mens andre, som ikke mottok denne impulsen, ble hengende etter i sin utvikling (SD II: 162).

Det bør på dette stadiet i vår granskning ikke komme som noen overraskelse at Leadbeater kunne bidra med supplerende informasjon om flammeherrene.

Sosiologen David Stupple refererer Leadbeaters *Textbook of Theosophy* på at enkelte mennesker egentlig er avanserte vesener utviklet på Månen. Disse har utviklet seg over lenger tid enn jordmenneskene og derved oppnådd et forsprang som vanlige jordmennesker først kan innhente gjennom mange inkarnasjoner. Videre skriver han om Leadbeaters tekst:

Of greater importance than the moon-men is the visitation by certain Venusians known as the "Lords of the Flame". These adepts hold the highest rank in the Great White Brotherhood - a fraternity of esoteric divines who can speed up our evolution by advancing our intellect; but since Venus operates on a higher level of evolution than Earth, members of the great White Brotherhood only help and advise; they do not associate freely with earthlings (Stupple 1984: 131).

Stupple gjør det klart at Leadbeater i sine utlegninger av Blavatsky tøy materialet svært langt, et poeng mange akademikere og andre som refererer Stupple seinere har unnlatt å registrere. Men Stupple referer Leadbeater korrekt på at bare noen få ledere i *Det store hvite brorskap* er flammeherrer.

Stupple observerer forøvrig at forholdet mellom planetene i teosofien er et moralsk forhold - å bevege seg fra en planet til en annen innebærer å skifte fra ett moralsk plan til et annet.

When one behaves morally, one "works off" one's karma, breaks the cycle of reincarnation, and moves up the evolutionary ladder - perhaps to the next planet. (Stupple 1984: 132)

Denne fortolkningen støttes av Blavatsky når hun eksplisitt karakteriserer tilværelsen på jorda som et liv i "helvetes mørke" (SD II: 246), den kan også leses ut av Sinnets framstilling av månens sivilisasjoner som vi tidligere har referert til.

Kumaraene

Madame Blavatsky omtaler flere steder en gruppe høyt utviklede individer som kalles *kumaraer*, og som hun sidestiller med de bibelske erkeenglene.

Kumaraene framstilles noen steder som en distinkt gruppe blant flammeherrerne, andre steder later det til at begrepene flammeherrer og kumaraer er synonyme.

Kumara er sanskrit for *ungling*, og begrepet kumara brukes i hinduismen som betegnelse på flere ulike gudeskikkelser, heriblant Shiva og Agni⁶. Det kan også betegne den tamilske guddommen Murugan i hans form som Skanda, sønn av Shiva og Parvati (Stutley 1985: 155).

Like relevant for Blavatskys framstilling av kumaraene er det nok at *kumaraer* i flertall viser til fire eller fem sønner født av Brahmas tanke, som nekter å forplante seg og som bærer navnene Sanatkumara, Sananda, Sanak og Sanatana. Når de er fem legges Rbhu til de fire andre (Stutley 1985: 155).

Vi har allerede sett at Alice Bailey og C. W. Leadbeater presenterer kumaraene som ledere for vår verdens utvikling med Sanat Kumara som den fremste. Hos Blavatsky heter det at det er sju kumaraer, fire eksoteriske og tre esoteriske. De fire eksoteriske heter Sanaka, Sananda, Sanatana og Sanat-Kumara, mens de esoteriske er Sana, Kapila og Sanatsujata (SD I: 457). Den viktigste av dem er Sanaka, en Dhyan Chohan som kan identifiseres med St. Michael fordi han beholder sin seksuelle uskyld og nekter å forplante seg (SD I:372).

Blavatskys beskrivelse av kumaraene sammenfaller på mange punkter med hennes framstilling av *The Lords of the Flame*, som vi hørte motsatte seg å få en seksuell natur og derved å skape gjennom fysisk forplantning. En ytterligere identifikasjon gir Blavatsky i en seinere kommentar, det eneste stedet utenom kommentarene til Dzyans Stanzer der hun omtaler *The Lords of the Flame*. I en artikkel fra Londonperioden skriver hun nemlig "Hercules was the last incarnation of one of the seven *Lords of the Flame*". (TC: CW 14: 247). Dette må bety at heller ikke Blavatsky alltid skjelnet mellom det bredere begrepet *flammeherrene* og det smalere begrepet (de sju) kumaraer.

Kumaraene fikk, ifølge alle varianter av den moderne teosofien, avgjørende betydning for menneskets utvikling, ved at de lot seg inkarnere i den tredje rotrase, som før dette tidspunktet formerte seg gjennom en slags knoppskyting. Kumaraene brakte refleksiv tenkning og seksuell forplantning inn i menneskeheten. Deres nedstigning fra en høyere tilstand til en tilværelse begrenset av fysiske legemer er, skriver Blavatsky, opphavet til myten om Promethevs som brakte ilden til menneskene fra gudenes rike og fortellingen om Adam og Eva i Edens hage. Kumaraene var ulydige erkeengler:

⁶ Epost fra Professor Jens Braarvig, 15 Mar 2007.

Hindu exotericism represents them all as Yogins, whose piety inspired them to refuse creating, as they desired to remain eternally Kumaras, "Virgin Youths" in order to, if possible anticipate their fellows in progress towards Nirvana - the final liberation. But, agreeably to esoteric interpretations, it was a self-sacrifice for the benefit of mankind. The "Rebels" would not create will-less irresponsible men, as the "obedient" angels did; nor could they endow human beings with only the temporary reflections of their own attributes; for even the latter, belonging to another and a so-much higher plane of consciousness, would leave man still irresponsible, hence interfere with any possibility of a higher progress (SD II: 243).

Blavatsky fortsetter med å identifisere disse kumaraene såvel med Bibelens Elohim som med den gnostiske demiurgen Ilda-baath og lysbringeren "bright radiant Lucifer". Hun understreker den skjelsettende betydning av kumaraenes formidling av høyere bevissthet ned i den ennå utviklede menneskeheten og avslutter sin utredning om kumaraene med følgende kommentar:

... the Secret Doctrine teaches that the Fire-Devas, the Rudras and the Kumaras, the "Virgin-Angels", (to whom Michael and Gabriel the Archangels both belong), the divine "Rebels" ... preferred the curse of incarnation and the long cycles of terrestrial existence and rebirths, to seeing the misery (even if unconscious) of the beings (evolved as shadows out of their Brethren) through the semi-passive energy of their too spiritual Creators. ... This voluntary sacrifice of the Fiery Angels, whose nature was Knowledge and Love, was construed by the exoteric theologies into a statement that shows "the rebel angels hurled down from heaven into the darkness of Hell" - our Earth (SD II/246).

Hos Blavatsky presenteres altså flammeherrenes, herunder også kumaraenes, forflytning fra venuskjeden til jordkjeden innen rammen av en serie inkarnasjoner, og ikke som en fysisk reise.

Det later ikke til at det står noe i hennes skrifter som tyder på at hun har ansett sine personlige veiledere, mestrene, som inkarnerte flammeherrer av den spesielle varianten som kalles kumaraer. På den annen side skriver hun heller ikke noe som klart *motsier* at det blant mestrene kan være inkarnerte kumaraer. Denne distinksjonen ryddes effektivt av veien hos seinere teosofer, uten at det er klart om det var C. W. Leadbeater eller Alice Bailey som først presenterte koblingen mester/kumara. Koblingen føres videre såvel i mange av ufo-mytologiene som hos moderne religionsforskere.

I sin aller første bok *Initiation Human and Solar* skildrer Alice Bailey i betydelig detalj hvordan ulike individer er plassert i det okkulte hierarkiet som styrer jordkloden og det solsystemet den inngår i. Det framgår her at solsystemet vårt styres av *Sol Logos* som igjen består av de tre aspektene Faderen, Sønnen og Den

hellige ånd. Den globale regjering som styrer utviklinga her på jordkloden har derimot Sanat Kumara som sitt overhode. Hans nærmeste underordnede er tre kumaraer som styrer hvert sitt departement. Mestere som K(oot) H(oomi), D(jwahl) K(uhl), M(orya), Venetianeren, Serapis og Jesus inngår i disse tre departementene. Kristus identifiseres med Bodhisattvaen, som arbeider i *kjærlighetsdepartementet* (Bailey1933: 53).

Alice Bailey utbroderer dette temaet ytterligere i flere av sine seinere skrifter, og legger - liksom HPB - stor vekt på flammeherrenes inkarnasjon i den tredje rotrase, og den aksellerasjon i menneskelig bevissthetsutvikling dette skal ha medført. Begivenheten er nærmere beskrevet i noen av hennes nye vers fra *Dzyans Stanzer*, der vi hører mere om hvordan flammeherrene, “the Lords of Flame” ble ført inn i vår jordiske menneskehets utvikling:

The Lords of Flame arose and prepared Themselves. ...
The great Five waited for the point of equidistant merging.
The foundation note ascended.
Deep answered unto deep.
The fivefold chord awaited the response from Those Whose hour had come.
Dark grew the spaces between the spheres.
Radiant two balls became.
The threefold thirtyfive, finding the distance just, flashed like a sheet of intermittent flame,
and, lo, the work was done. (TCF 18/19)

I den større detaljrikdommen i disse linjene finner vi en langt større interesse for kumaraenes måte å forflytte seg på enn hos Blavatsky, og kanhende ser vi i de omtalte flammeglimtene en referanse til rakettmotorer. Vi ser iallfall en økning av kumaraenes antall; mens Blavatsky bare opererer med sju kumaraer (SD I: 372), skriver Alice Bailey, med støtte i de nye utdragene av *Dzyans Stanzer* som hun er istand til å offentliggjøre, at det er 105 flammeherrer og at de alle er kumaraer:

It has been stated that one hundred and four Kumaras came from Venus to the Earth; literally the figure is one hundred and five, when the synthesising Unit, the Lord of the World Himself, is counted as one. (TCF 387).

Den okkulte sammenhengen mellom Venus og Jorda er et viktig tema hos Alice Bailey. Hun skriver at Venus er eldre enn vår egen planet og at mange menneskelige monader tidligere har passert gjennom venuskjeden. Dette er i

fullt samsvar med Blavatsky som skriver at venuskjeden er en tidligere kjede enn jordkjeden. Bailey går videre ved å legge til at det også idag er liv på Venus:

The Venusian scheme is - as stated in The Secret Doctrine - in its fifth and last round; its humanity is very far ahead of ours in certain particulars (TCF 368)

Bailey skriver at de 105 flammeherrene forflyttet seg fra Venus til jordkloden, og at den samvittighetsfulle student innen okkultismen

.. is aware that the juncture of Spirit-matter and mind, or manas, was effected during the third root-race, and that the definitely human family became present upon earth from that date. He knows that this was brought about by the coming, **in bodily presence**, of certain great Entities, and he has learned that these Entities came from the Venusian chain, that they achieved the necessary juncture, undertook the government of the planet, founded the occult Hierarchy ... (TCF 386, min utheving)

Som vi ser står det i dette avsnittet at flammeherrene kom fra Venuskjeden (ikke den nåværende fysiske planeten Venus) og etablerte et fysisk nærvær på jorda. Vi finner her også konkret formulert at flammeherrene etablerte det okkulte hierarkiet, altså Det Store Hvite Brorskap.

Dette temaet er, sammen med de tilhørende avsnittene fra *Dzyans Stanzer*, blitt utviklet videre av ufoteoretikeren Desmond Leslie. Han tolker dem, som vi skal få se, som en bekreftelse av at flammeherrene brukte romskip fra Venus til jordkloden. Til dette bruker han også en annen teosofisk omtale av denne episoden. I en av de bøkene som oppgis å være forfattet av C. W. Leadbeater og Annie Besant i fellesskap, *Mennesket: hvorfra, hvorledes og hvorhen?*, heter det nemlig:

Da - i hurtig fald fra umaatelige høider, under tordnende larm og omgitt av flammende ildsluer, som i lange tunger skjøt sig utover himlen, lynet gjennom luften den firhjulte vogn, som førte "Ildens Sønner", "Flammeherrene" fra Venus. Den stanset svævende over "den Hvite Ø", som laa smilende midt i Gobisjøen. Grøn var den og straalet av masser av mangefarvede blomster, Jorden bød sin kommende konge saa godt og saa smukt den evnet sit velkommen.

Der stod han, "Ungdommen paa seksten somre" Sanat, Kumara, "den evige jomfruelige ungdom", Jordens nye Hersker, i sit nye rike, og med ham var hans tre lærlinger, de tre Kumarer, og hans hjælpere; tredive mægtige væsener var der. Deres storhet var langt utover jordisk fatteevne, omend trinvis ordnet og klædt i de herlige legemer de hadde skapt ved Kriyashakti. (Leadbeater og Besant, 1913 s. 102)

Om Alice Bailey presenterte nye detaljer om kumaraenes overfart, blir vi hos Leadbeater stilt overfor en overveldende detaljrikdom. Ferden fra Venus til Jorda presenteres av Leadbeater som en reise gjennomført med den teknologi som fantes på hans tid, helt ned til fartøyets fire hjul og ildtungene fra det vi må anta er en forbrenningsmotor. Antallet kumaraer settes av Leadbeater i det siterte avsnittet til $30 + 3 + 1$; altså 34 .

Den Hvite Ø er den eteriske byen Shamballa, i den nåværende Gobiørkenen, som madame Blavatsky har fortalt oss er restene av “Det uforgjengelige hellige land” (SD II:319) og der Sanat Kumara ifølge Alice Bailey innvier sine hjelpere (TCF 211).

Leadbeater har atskillig mere å berette om flammeherrene. I vår sammenheng kan det være verdt å merke seg at han, slik Stupple refererer, i *Textbook of Theosophy* skriver at de fleste flammeherrene bare oppholdt seg på jorda en kort tid, men at “a few still remain to hold the highest offices of the Great White Brotherhood” (Leadbeater 1967: 132).

Sanat Kumara

Når det gjelder Sanat Kumara, dukker han først opp i vedisk religion. *Chandogya upanishade* (ca 700 fkr) omtaler to steder *Sanatkumara* som en rishi, en av de vise menn som formulerte de vediske skriftene (Olivelle 1996: 156 -166). Han er også, ifølge wikipedia, omtalt i flere av jain-religionens hellige skrifter (*wikipedia: Sanat Kumara*).

H. P. Blavatsky omtaler ham i en tidsskriftartikkel fra 1887:

A certain Ray (principle) from Sanat-Kumâra spiritualized (animated) Pradyumna, the son of Krishna during the great Mahâbhârata period, while at the same time, he, Sanat-Kumara, gave spiritual instruction to King Dhritarâshra. Moreover, it is to be remembered that Sanat-Kumâra is “an eternal youth of sixteen,” dwelling in Jana-Loka, his own sphere or spiritual state. (CW 14: 384)

Sanat Kumara nevnes bare fire ganger av Blavatsky⁷, hos Alice Bailey nevnes han til gjengjeld hele 50 ganger. Hun hadde allerede i 1922 i sin første bok,

⁷ I og med at et søk på CDen, som inneholder såvel Blavatskys samlede skrifter under eget navn som *Mahatma Letters* og de første bøkene til A. P. Sinnett, bare gir fire treff på “Sanat Kumara”, er det sannsynlig at han overhodet ikke omtales hverken i mahatmabrevene eller hos Sinnett.

Initiation Human and Solar, omtalt ham som jordklodens hersker, den fremste av mahatmaene. Bailey sidestiller derved Blavatskys jordiske mestere med flammeherrene og identifiserer Sanat Kumara som leder for disse så vel som for all jordisk utvikling. Hun skriver at han er den høyeste av alle kumaraene, og er å anse som et aspekt av jordklodens egen bevissthet. Han er likevel en egen personlighet:

Sanat Kumara and His Pupils are in physical form, but have not taken dense physical bodies. They work on the vital etheric levels, and dwell in etheric bodies. Shamballa, where They dwell, exists in physical matter, as do the kumaras, but it is a matter of the higher ethers of the physical plane, and only when man has developed etheric vision will the mystery lying beyond the Himalayas be revealed. Therefore, *Sanat Kumara is the planetary Logos, yet He is not* (TCF 753, originalens kursivering).

Vi kan merke oss at hverken kumaraene eller deres tilholdssted, Shamballa, skal være manifestert i den grove fysiske materien som vanlige mennesker kan observere, De eksisterer ikke lavere enn på eterplanet, ifølge Alice Bailey.

Sanat Kumara og hans virke omtales altså en rekke steder både i *Treatise on Cosmic Fire* og andre skrifter fra Baileys hånd, og om han spiller en viktig rolle nå som jordklodens menneskelige bevissthet, venter det ham enda større oppgaver i framtida:

The logos of our scheme, Sanat Kumara ... has been in physical incarnation (having a body of etheric matter) since the middle of the Lemurian root-race, and will remain with us until what is called "judgment day"...

He .. will drop His present form, will turn His attention to another and higher centre, and give of His force to units of a different calibre, from another branch of the human Hierarchy, who respond to the vibration of that centre. (TCF 374/75)

Det er store vyer vi her presenteres for, men merkbart annerledes enn Blavatskys vyer når hun i *Den Hemmelige Lære* forteller om kumaraenes opprør i himmelen.

Verdens konge

Leadbeater drøfter kumaraenes forhold til menneskeheten i et hefte på norsk med titelen *Mestrene og veien*, der han skriver at mahatmaenes leder er en av de siste flammeherrene som fortsatt er i fysisk inkarnasjon:

Ærbødighed afholder os fra at si­ge meget om dette hierarkis store overhoved, som holder kontinenternes skjebne i sin haand, og i hvis navn alle indvielser sker. Han er en af de meget faa af Flammeherrene som nu lever paa jorden. De store væsener, som kaldes Flammeherref eller Ildtaagens børn, kom ned fra Venus for næsten atten millioner aar siden for at hjælpe og lede menneskeudviklingen i vor kjæde. Disse Store tog ikke legemer fra vor dengang helt udviklede menneskehed, men skabte ved viljekraft selv sine legemer, som i det ytre lignet vore og var i en slags permanent materialisation.

...

en af dem innehar endnu det høieste af alle embeder - kongestillingen. Han leder og styrer al udvikling som finder sted paa denne planet - ikke bare menneske- og dyreudviklingen og plante- og mineralrigerne og de endnu lavere elementariger, men ogsaa naturaandernes og guderens ikke-menneskelige riger, hvoraf nogen er høit over mennesket. (Leadbeater 1911: 5-6)

I 1910 hevdet Leadbeater å ha ført sin 15-årige elev Jiddu Krishnamurti i sitt astrale legeme fram for Verdens Konge. I sin egen skildring av begivenheten skrev Krishnamurti følgende:

The next night I was taken to see the King, and that was the most wonderful experience of all, for He is a boy not much older than I am, but the handsomest I have ever seen, all shining and glorious, and when he smiles it is like sunlight. He is strong like the sea, so that nothing could stand againts him for a moment, and yet He is nothing but love, so that I could not be afraid of him. (Lutyens 1984:38)

Vi må anta at Krishnamurtis framstilling her er sterkt farget av Leadbeaters presentasjon, men det kan være verdt å merke seg at i dette avsnittet, som er ført i pennen i 1910, er identifikasjonen av Verdens Konge, og flammeherrenes leder, som Sanat Kumara ennå ikke klart formulert, skjønt beskrivelsen avgjort identifiserer kongen som en yngling, altså en *kumara*.

I 1923 vendte Leadbeater tilbake til dette temaet i den boka som på engelsk heter *The Masters and The Path*. Her navngis verdens konge som Sanat Kumara, og Leadbeater går nøyere inn på arbeidsdelingen mellom mestrene. Han skriver blant annet:

Our world is governed by a Spiritual King - one of the Lords of the Flame who came long ago from Venus. He is called by the Hindus, Sanat Kumara, the last word being a title meaning Prince or Ruler. He is often spoken of as the One Initiator, the One without a Second, the eternal Youth of Sixteen Summers; and sometimes He is called the Lord of the World. He is the Supreme Ruler; in His hand and within His actual aura lies the whole of His planet. He

represents the Logos, as far as this world is concerned, and directs the whole of its evolution - not that of humanity alone, but also the evolution of the Devas, the nature-spirits and all other creatures connected with the earth. He is, of course, entirely distinct from the great Entity called the Spirit of the Earth, who uses our world as a physical body. (MP: 321)

Den framstillinga Leadbeater gir her, har jeg ikke funnet belegg for hos Blavatsky, men den er helt parallell til Alice Baileys framstilling av forholdet mellom Sanat Kumara og jordklodens iboende bevissthet. Det er rimelig å anta at Bailey og Leadbeater har påvirket hverandre, men ikke like åpenbart hvilken vei påvirkningen hovedsakelig kan ha gått. Mesteren Djwahl Kuhl siteres i en av Alice Baileys bøker på at Leadbeater har presentert Tibetanerens lære under sitt eget navn:

There are certain phases of teaching and knowledge which I have given to the world which are relatively new - new to the modern esotericist and occult student though not new to disciples and initiates. It might be useful here if I mentioned one or two of these new aspects of the fundamental Truth which have been given by me to the public. If these new phases of the teaching have been later given to the public by other occult groups, it will have been because the information was gained by those who have read the books put out by A.A.B. for me or who are directly and consciously in touch with my Ashram.

An instance of this is that book by C. W. Leadbeater on "The Masters and the Path" which was published later than my book, "Initiation, Human and Solar". If the dates of any given teaching are compared with that given by me, it will appear to be of a later date than mine. I say this with no possible interest in any controversy among occult groups or the interested public, but as a simple statement of fact and as a protection to this particular work of the Hierarchy. (AAB : The Rays and the Initiations: 251)

Tibetanerens kommentar tyder i alle fall på at Leadbeater ikke er hans (eller Alice Baileys) kilde. Påstanden bygger på at *The Masters and the Path* først ble utgitt i 1923, mens *Initiation - Human and Solar* ble utgitt i 1922.⁸ Gregory Tillett åpner i sin Leadbeaterbiografi for at Leadbeater kan ha bygd sin framstilling på Bailey (Tillett 1982: 179). Det er også mulig at Leadbeater og Bailey kan ha hatt en ukjent felles kilde for sine sammenfallende framstillinger. Det er uansett påfallende at Tibetaneren ikke slår seg til ro med at Leadbeater kan ha fått sin informasjon fra en av hans kolleger, de andre mestrene, som Leadbeater jo hevdet å stå i løpende kontakt med.

⁸ Det norsk heftet av Leadbeater som bærer titelen *Mestrene og veien* har trykkedato oppgitt til 1911 og teksten oppgis å være et utdrag av *The Inner Life*.

Forestillingene om Sanat Kumara ble ytterligere utviklet av Guy Ballard, grunnlegger av *I Am*-bevegelsen, som skildret ham som jordklodens hersker i sin bok *Unveiled Mysteries* (utgitt 1934 under psevdonymet Godfre Ray King). Ballards beskrivelse ligger til grunn for fargerike framstillinger av Sanat Kumara som leder for Det Store Hvite Brorskap, nå omdøpt til De Oppstegne Mestre (Ascended Masters), i *Church Universal and Triumphant* og flere beslektede grupper.

I denne tradisjonen bestrider man også Alice Baileys antall på 105 flammeherrer. CUT hevder de var 144 000, og at alle seinere framtrede religiøse ledere var iblant dem (Allexperts 2006).

Det kan her være verdt å vende tilbake til Blavatskys beskrivelse av flammeherrenes forening med tredje rotrases menneskehet. Hun skriver uttrykkelig at de ikke ble inkarnert som separate personligheter, men forenet seg med bevisstheten til de ennå uferdige menneskelige individene (SD II: 167).

Transcendente mestre

Hos C. W. Leadbeater, begynte skildringen av mestrene, som vi har sett, å skifte. Han referer trofast Blavatskys omtaler av dem, og nevner en rekke tilfeller der han selv har møtt dem i fysisk form, (det først tilfellet da han var fire år gammel), men han legger også til en mengde nye detaljer, som gir mestrene en mere overfysisk natur enn de hadde hos Blavatsky.

I *The Masters and The Path* heter det for eksempel:

Those Who, attaining the level of Adeptship, choose as their future career to remain upon this world and help directly in the evolution of Their own humanity, find it convenient for Their work to retain physical bodies. In order to be suitable for Their purposes, these bodies must be of no ordinary kind. not only must they be absolutely sound in health, but they must also be perfect expressions of as much of the egos as can be manifested on the physical plane. (MP: 41)

Alice Bailey hevdet å stå i mental kontakt med mesteren Djwahl Kuhl, også kalt Tibetaneren, og at innholdet i hennes bøker var diktert av ham via telepati. Liksom Leadbeater skildrer hun - men altså etter Tibetanerens diktat - mestrenes inkarnasjoner, boliger og yrker i detalj, samtidig som hun gjør det klart at deres fysiske legemer bare er midlertidige skikkelser som brukes frivillig av en inkarnerende bevissthet (Bailey 1933: 54 ff).

Om mesterbegrepet har skiftet fokus fra madame Blavatskys framstilling til den hos hennes umiddelbare etterfølgere som Leadbeater og Bailey, skifter begrepet også hovedinnhold i neste generasjon teosofier. Guy Ballard som ledet den neoteosofiske bevegelsen *I AM* i USA i mellomkrigstida, brukte begrepet oppstegne mestere (*ascended masters*) om en forsamling som omfatter blant annet Sanat Kumara, Jesus, Buddha, Koot Hoomi og el Morya.

I *I AM* bevegelsens etterfølger, *Summit Lighthouse*, eksisterer de oppstegne mestrene først og fremst på høyere nivåer. Bevegelsens ledere, Mark Prophet (som nå selv er blitt en oppstegen mester) og seinere hans kone Elizabeth Prophet, hevdet å stå i direkte kontakt med disse ulegemlige vesenene, men understreket samtidig at Det Store Hvite Brorskapet, i tillegg til de kosmiske intelligensene, også omfatter mennesker som fortsatt er i fysisk inkarnasjon, til tross for at de har overvunnet sine karmiske begrensninger (Whitsel 2003: 21, 35).

Summit Lighthouse omdefinerer mestrene og visker ut skillet mellom mestere og flammeherrer. Vi finner en identifikasjon av Sanat Kumara som leder for flammeherrerne og etterhvert som leder for all utvikling på jordkloden og en sidestilling av Blavatskys jordiske mestere med disse.

Både hos *Summit Lighthouse* og flere beslektede grupperinger dukker det også opp et feminint motstykke til Sanat Kumara, som kalles *Lady Venus*. Hun framstilles som Sanat Kumaras tvillingflamme (*twin flame*), og anses åpenbart å være tilgjengelig som indre veileder for søkere i disse gruppene. Ifølge Olav Hammer identifiseres Sanat Kumara hos *Summit Lighthouse* også som hersker på planeten Venus (Hammer 2004: 145 fn.).

Men nå er vi allerede inne i de egentlige ufo-teoriens merkvverdige rike, et rike vi skal utforske nærmere i de neste to kapitlene.

6: Teosofi hos de første ufo-lærerne

Vi har gått gjennom noen punkter i Madame Blavatskys teosofi, og sett hvordan enkelte av de forestillinger hun presenterte er blitt utviklet videre blant hennes teosofiske tilhengere. Vi har også sett hvordan noen av de nyere avleggerne av teosofien har inkorporert romfartøyer i sine kosmologier.

For å følge utviklingen av de forestillingene vi studerer, er det nå på tide å se på noen av de religiøse ufo-teoriene utenfor den egentlige teosofiske bevegelsen, og undersøker hvilke spor av Madame Blavatskys - og hennes etterfølgeres - arbeide vi kan finne der. I dette kapitlet vil jeg gå gjennom utvalgte skrifter fra en del sentrale personer i den første fasen av ufo-bevegelsenes utvikling, for å se hvordan de har gjort bruk av teosofiske forestillinger vi allerede har møtt.

Budskap fra kosmos

Det er et av de bærende elementene i den teosofiske verdensanskuelsen at mennesker så vel som planeter og andre skapninger er belivet av en udødelig sjel under kontinuerlig utvikling, *monaden*. Disse forestillingene skulle seinere, med noe varierende terminologi, spille en sentral rolle i new-age bevegelsen, men de dukker også opp i ulike former hos de første ufo-ideologene.

Et beslektet teosofisk bidrag til ufo-ideologiene er å finne i de nært sammenknyttede forestillingene om at individer med avanserte evner kan formidle sine kunnskaper telepatisk til utvalgte mennesker, og at de kan la seg inkarnere i menneskelige legemer for å påvirke og styre menneskehetens utvikling. Men også disse forestillingene er blitt endret i møtet med forestillingen om romfartøyene.

Både H. P. Blavatsky, Alice Bailey og Charles Leadbeater hevdet å stå i telepatisk kontakt med okkulte mestere som var i fysisk inkarnasjon på jordkloden, og som inngår i et hierarki med den særlige oppgaven å styre utviklinga på denne planeten. I dette ligger ingen motsetning til at andre kan

oppnå en liknende kontakt med okkulte mestere som måtte befinne seg andre steder, men denne muligheten berører ingen av de to eksplisitt.

Blavatsky skriver i en artikkel fra 1888 at telepati er “a natural power, and being well-understood may be used by one mind to convey to another, no matter how far away or what be the intervening obstacle, any idea or thought” (CW 14: 400E). Alice Bailey skriver at et lite antall innviede mottar spesielle telepatiske instruksjoner:

Then — out of incarnation and working through the medium of the higher telepathy — They receive instruction of a nature incomprehensible to us, from the Members of the Council Chamber at Shamballa, and primarily from two of the Buddhas of Activity. Having learnt the technique and having passed certain tests, They move into the planetary life of Venus, our Earth's Alter-Ego, and there They complete Their training, as far as our solar system can give it, finding Their way eventually on to the cosmic mental plane. (AAB The Rays and the Initiations: 405)

I begge disse sitatene ligger nok muligheten for interplanetarisk telepati latent, men først med det fokus på interplanetarisk kommunikasjon som UFO-bevegelsen førte med seg, blir disse latente ideene aktivert⁹.

Innen UFO-bevegelsen dukket det snart opp folk som hevdet å stå i kontakt med romfarere, og at disse representerte sivilisasjoner med tekniske og psykologiske kunnskaper på langt høyere plan enn de jordiske sivilisasjonene. I disse kontaktberetningene tar det noe tid før ideen om telepatisk kontakt på tvers av intergalaktiske avstander dukker opp, men kanalisering av budskaper fra fjerne steder i universet ble etterhvert et viktig element i ufo-teoriene og seinere i den bredere new-age bevegelsen.

Det tjuende århundres store framskritt i kunnskaper om tilstanden på andre planeter og i fjerne deler av verdensrommet undergraver noen teosofiske forestillinger, ikke minst de detaljerte framstillingene av forhold på Mars og Månen som vi finner hos C. W. Leadbeater, men de aktualiserer også andre forestillinger, hvorav interplanetarisk og etterhvert også intergalaktisk telepati er én.

⁹ Leadbeater later ikke til å drøfte interplanetarisk telepati i de skriftene jeg har for hånden, men kan meget vel tenkes å gjøre det annet steds.

George Adamskis beretning

UFO bevegelsens opprinnelse tidfestes gjerne til 1947, da piloten Kenneth Arnold skildret sin observasjon av flygende objekter som beveget seg “slik tallerkener spretter over en vannflate”. Først noen år seinere ble slike ukjente gjenstander på himmelen alment identifisert som interplanetariske farkoster, og det ble offentliggjort beretninger fra personer som hevdet å ha kontakt med mannskaper fra himmelfartøyene. Den første og mest berømte av disse kontaktpersonene er George Adamski (1891-1965).

Adamski hadde lenge vært opptatt av teosofi og andre okkulte læresystemer. Han hadde i 1936 dannet en kortlevet organisasjon med navnet *The Royal Order of Tibet*, basert på teosofisk tankegods, og han hadde utarbeidet flere manuskripter på bakgrunn av sine esoteriske teorier. Blant disse var en science-fiction roman om romvesener som besøker jorda (Partridge 2003:13 ff).

I 1953 antok det britiske forlaget Peter Laurie en beretning Adamski hadde skrevet om sine møter med mannskap fra flygende tallerkener. Boka, som også inneholdt en teoretisk avhandling forfattet av Desmond Leslie, ble spredd i store opplag på mange språk, og har hatt stor innflytelse på seinere ufo-beretninger. Den norske utgaven *Flygende Tallerkener er Landet* har også kommet i flere utgaver.

Denne første internasjonale bestselgeren om UFO-ene som interplanetariske farkoster forteller blant annet om en serie møter mellom Adamski og romfarerere fra planeten Venus. Adamski skildrer en vakker langhåret mann som var kommet ut av et lite luftfartøy, som igjen kom fra et større moderskip:

Hans mandige skjønnhet overtraff alt jeg noensinne hadde sett. Og det vennlige ansiktsuttrykket hans beroliget meg fullstendig. Jeg glemte å tenke på min virkelige stilling, og kjente meg som et lite barn i nærvær av et klokt og kjærlig vesen. Jeg ble ydmyk i mitt indre, for det strålte en kjensle av uendelig forståelse og vennlighet ut fra ham. (FTL: 218)

Adamski forteller at han ved hjelp av tegnspråk klarer å gjennomføre en avansert diskusjon med mannen, der han blant annet får vite at den fremmede kommer fra Venus, at universet er fullt av bebodde planeter og at bevisstheten overlever legemets død. Han får også vite at mannens navn er Orthon (FTL: 221 ff).

Dette første møtet mellom Adamski og venusianeren ble bevitnet av en gruppe på fem ledsagere, som hadde iaktatt det på avstand. Adamski fortalte etterhvert også om flere seinere møter, og om reiser i venusianernes fartøyer.

Det ble opprettet en rekke ulike organisasjoner og tidsskrifter for å formidle Adamskis budskap, og han fikk en internasjonal skare av tilhengere. Etterhvert hevdet han å ha fått flere besøk fra romvesener. Han hevdet de identifiserte seg som *rombrødrene* og var bekymret for jordboernes eksperimenter med kjernekraft. I boka *Inside the Spaceships* fortalte han hadde blitt tatt med i ulike romskip til Venus og andre planeter. Rombrødrene hadde fortalt ham om hvordan de første mennesker hadde kommet til Jorda som kolonister i flere omganger. Etterhvert tapte menneskene likevel kontakten med sitt kosmiske opphav. Rombrødrene har til alle tider vært tilstede på Jorda for å veilede menneskene i sin utvikling, men først nå er utviklingen kommet til et punkt der rombrødrene igjen vil opprette åpenlys kontakt med jordboerne (Rothstein 2001: 60/61).

Flere kommentatorer mener å finne klare likhetstrekk mellom Orthon og Madame Blavatskys mestere. Den amerikanske antropologen Christopher Roth har studert utviklingen i framstillingene av ufonautenes fysiske egenskaper. Han skriver "Orthon, in fact, resembled no one so much as the Himalayan Ascended Masters in the theosophical literature", og viser til Peter Washingtons framstilling (uten å reflektere over at begrepet *Ascended Master* først innføres av Guy Ballard). Vel så interessant mener Roth dessuten å kunne slå fast at rommannens utseende, slik Adamski skildrer ham, inneholder en klar bestemmelse av hans rasemessige tilhørighet:

In the classic nineteenth-century ethnologist's sense, Orthon was a true Aryan, a spiritually advanced, androgynous and physiologically Orient-tinged Nordic. (Roth 2005: 53)

Det later ikke til at Adamski selv har vært oppptatt av slike rasemessige bestemmelser, men blant hans medarbeidere og etterfølgere er det flere som har hatt og har betydelig interesse for nettopp dette. Det skal vi snart komme tilbake til.

Desmond Leslie

I *Flygende tallerkener er landet* gikk ikke Adamski inn på de teosofiske teoriene i sin omtale av de venusianske romfarerne, men teosofien kom i fullt monn med i den avhandlingen Adamskis fortelling ble utgitt sammen med, et teoretisk

arbeide av den irske lorden, komponisten og racerbiljørereren Desmond Leslie (1921-2001). Det er presentert ulike framstillinger av hvordan denne kombinasjonen oppsto. En detaljert og troverdig framstilling går ut på at Leslie lenge uten hell hadde forsøkt å finne en utgiver til sitt skrift, og at han selv kontaktet Adamski da dennes angivelige møte med venusianeren fylte avisspaltene. Adamski sendte sin beretning til Leslie, som så sendte begge skriftene sammen med noen av Adamskis fotografier til redaktør Waveney Giran i forlaget Peter Laurie (Clarke & Roberts 2007: 34 ff).

Leslie lanserer iallfall i sin avhandling en omfattende teori om de flygende tallerkenene, der de blir definert som interplanetariske fartøyer og satt inn i en esoterisk kunnskapsramme. Manuskriptet inneholder en lang rekke referanser til Alice Bailey og H. P. Blavatsky, såvel som til C. W. Leadbeater og Annie Besant. Han utbroderer den informasjonen som gis av Blavatsky og Bailey om tapte sivilisasjoner og kontinenter, og legger til at *Dzyans Bok* stammer fra Atlantis (FTL: 72).

Leslie er særlig opptatt av tidligere høykulturers besittelse av avanserte teknologier som nå er gått tapt. I denne sammenhengen siterer han flittig fra ei bok om sagnkontinentene Atlantis og Lemuria av den teosofiske forfatteren W. Scott Elliot¹⁰. Det skal da også ha vært denne boka som først utløste hans interesse for romfartøyer såvel som for esoterisk filosofi (Clarke & Roberts 2007: 41).

Leslie hevder at UFOene drives ved hjelp av teknologier som er ukjente for moderne vitenskap, herunder antigravitasjon (FTL: 141 ff) og lydvibrasjoner (FTL: 100 ff). Leslie er dessuten en av de første som trekker parallellen mellom de flygende maskiner som Blavatsky nevner Atlantisboerne hadde, *vimanaene*¹¹, og de flygende tallerkenene.

Som så mange seinere UFO-forfattere ramser Leslie opp side på side med observasjoner av merkelige himmelfenomener fra nyere så vel som fra eldre tid. Han baner vei for en rekke seinere UFO-skribenter ved å trekke inn passende avsnitt fra Bibelen og definere dem som observasjoner av himmelfartøyer. På

¹⁰ W. Scott Elliots bok *The history of Atlantis and Lost Lemuria* ble først utgitt av Theosophical Publishing House i 1904. Den inneholder kart over jordklodens landmasser på ulike tidspunkter, tegnet etter anvisning av C. W. Leadbeater.

¹¹ Ordet *vimana* er hentet fra de indiske eposene *Mahabharata* og *Ramayana*, der de betegner flygende farkoster i mytisk tid.

samme måte henter han inn utvalgte avsnitt fra andre mytologier og religiøse tradisjoner. Spesielt gjør han bruk av Mahabharata og andre produkter av indisk tradisjon. Dette gir hans framstilling en tverr-religiøs klangbunn som er i fullt samsvar med Blavatskys tilnærming til ulike religiøse tradisjoner.

Leslie skriver at himmelfartøyene er konstruert og bemannet av “ikkejordiske menneskeslekter, som står på et høyere nivå enn vi” (FTL: 181). Klimaks i hans framstilling er kapitlet *Det første romskipet i historien* der han tar for seg de kosmiske veilederne, flammeherrene, som han hevder skal ha kommet fra Venus til jordkloden nøyaktig 18,617,841 år før Kristus (FTL: 180).

Leslie utnytter her de nye Dzyan-stanzene som ble offentliggjort av Alice Bailey i *A Treatise on Cosmic Fire*, og spesielt den sekvensen vi tidligere har gjengitt som dreier seg om flammeherrenes overfart fra Venus til Jorda (TCF: 18-19). Vi har sett at Alice Bailey kommenterte dette avsnittet med en henvisning til Sanat Kumaras fysiske nærvær. Når Leslie utlegger stanzene som en omtale av en reise med en fysisk farkost (FTL: 184-185) kan det være verdt å merke seg at Bailey også kommenterer avsnittet et annet sted, og da på følgende vis:

.. the statement that the great Kumara or the one Initiator came to this planet from Venus is true in so far as it embodies the fact that He came to this dense planet (the fourth) in the fourth chain *from that chain in our scheme which is called the “Venus” chain, and which is the second chain.* (TCF: 371, kursivert i originalen)

Det Alice Bailey skriver her, er at kumaraene ikke kom fra den fysiske, synlige planeten Venus, men fra en planet i en tidligere fase av Venuskjedens utvikling. Når Leslie utlegger disse kryptiske versene som omtaler av romferder, velger han altså en fortolkning i klar strid med Alice Baileys uttrykte forståelse av deres betydning. Leslie siterer også utførlig fra C. W. Leadbeaters skildring av Sanat Kumaras ankomst til jorden, som jeg også tidligere har gjengitt; en skildring som i større grad lar seg bruke til hans formål. Vi kan imidlertid merke oss at Leslie siterer avsnittet om røyk og flammer (fra de formodede rakettmotorene), men utelater de fire hjulene Leadbeater hadde utstyrt romvogna med (FTL 183). Dette må forstås som en tilpasning til den teknologiske utvikling som hadde skjedd etter Leadbeaters tid.

Det later likevel til at Leslie i lengden ikke har vært overbevist om UFO-enes grunnleggende fysiske natur. I den reviderte utgaven fra 1970, skriver han nemlig at det er usannsynlig at UFO-ene stammer fra andre planeter i vårt

solsystem. Han anser det derimot som mulig at de kommer fra andre plan eller vibrasjonsnivåer knyttet til slike planeter (Leslie & Adamski 1978: 135). Dette standpunktet er mer på linje med Alice Baileys versjon enn med Leadbeater sin, og innebærer et klart endret fokus i forhold til Leslies opprinnelige versjon.

George Hunt Williamson

Om Leslie var en av de første, er han langt fra den eneste UFO-ideologen som har innarbeidet store elementer av teosofi i sine teoretiske systemer.

George Hunt Williamson (1926-1986) var en av de fem personene som ledsaget George Adamski da denne skal ha møtt den første venusianeren. Williamson utga seg for å være antropolog uten at han i virkeligheten hadde noen eksamen i faget. Han brukte flere psevdonymer, og utga seinere bl.a. flere bøker med kanaliserte budskap under navnet Brother Philip.

I sine bøker plasserte Williamson romfartøyene i en kosmologisk ramme som i stor grad bygger på Blavatsky, og der han iallfall to steder henter inn madame Blavatskys egen mester Koot Hoomi som sannhetsvitne (Williamson 1975: 24, 107). Sammen med et annet av Adamskis vitner, Alfred Bailey, utga han i 1953 boka *The Saucers Speak* som skulle være referater av en lang rekke budskap fra verdensrommet som alle advarte menneskeheten mot den kurs sivilisasjonen fulgte og oppfordret til samarbeide med ufonautene. Christopher Roth finner klare ekkoer av Blavatsky når Ponnar fra planeten Hatonn uttaler "We are men like yourselves. We are only far ahead of you in progression" (Roth 2005: 55).

I et seinere skrift går Williamson mere detaljert inn på rombrødrenes natur:

Saucer intelligences are human beings, only they have progressed to other "grandeurs", and they still have a long way to go as we do. These intelligences tell us we are all "Sons of God" and that planets were created to be the abode of Man--the human form and the human race is Universal! These wonderful brothers and sisters tell us what we have hoped was true before the dawn of history, that life is *eternal*. We are all immortal beings. What could be more significant?

These space people are offering their brothers of Earth wonderful, eternal gifts of great value. Let us in all humbleness accept what they have to offer, and thank our Infinite Father for sending them to us at this time. The time is short; we have but a little while to choose them, for

it is written: "The *harvest* shall be removed in the day of inheritance, and there shall be deadly sorrow." (Isaiah 17:11).

To sum up just what Flying Saucers are, we would say that they are mechanical devices intelligently controlled by men like ourselves. These men originate from many planets and planes and although they are different from one another in spiritual evolvement, they are banded together in an Interplanetary Brotherhood or Confederation of Solar System in this area of the Universe. The purpose of this organization is to aid their brother–man on the planet Earth as the New Age dawns. The Saucers constitute the "Host" which is the forerunner of the promised "Second Coming" of the Elder Brother. The ORIGIN of the Saucers, however, is not the important consideration—–but their MISSION is!

Man on Earth is still a child that wants to tear everything apart to see "what makes it tick". Since the appearance of Saucers his interest in the dissection or microscopic investigation of a beetle or a leaf has violently swung to the examination of the heavens and he is aflame with desire to know what the Saucers and their occupants are made of (if anything). Only recently has there been evidenced a great interest in the *purpose* or *mission* of the space visitors. (Williamson 2006 : 124/25)

I disse avsnittene kan vi se hvordan Williamson blander teosofiske forestillinger med bibelsitater i sine nye UFO-myter. Han ble på denne måten en av de første til å bruke Bibelen som nøkkel til å forstå romfartøyenes og rombrødrenes natur. Men Williamson kaster også sine garn i andre retninger. Han skriver (sannsynligvis inspirert av Alice Bailey) utførlig om den nye tid, vannbærerens tidsalder, som er i ferd med å komme (Williamson 2006: 75).

Williamson leverer dessuten utførlige omtaler av Hopi-indianernes mytologi, som han fortolker inn i den samme rammen (Williamson 1975: 127 ff). På denne måten knytter han seg til en generell tendens i amerikansk nyteosofi og i amerikansk esoterikk generelt, som retter fokus bort fra de asiatiske kildene og erstatter dem med kilder fra amerikansk mytologi og prehistorie (Roth 2005: 72).

Williamson var ennvidere tilknyttet Soulcraft, en organisasjon startet av William Pelley, den tidligere lederen for den fascistiske og esoteriske organisasjonen Sølvskjortene som vi allerede har berørt. Pelley mente de ulike menneskerasene på jorda skyldes tilfeldige så vel som planlagte kryssninger mellom aper og andre jordiske dyr på den ene siden og ulike ekstraplanetariske besøkende på den annen. (Roth 2005: 54/55).

Williamson anvendte liknende raseteorier i framstillingen av de utenomjordiske, de som kom i romskipene, og av ulike grupper jordboere. Et originalt element her er framstillingen av *Lucifer* som en tapt planet, ødelagt av sine innbyggers arroganse. Flyktninger fra Lucifer har siden vært forstyrrende innslag i befolkningen både på Jorda og andre planeter (Williamson 2006: 55 ff).

Den jordiske befolkning er ifølge Williamson en blanding av jordiske skapninger og minst tre ikkejordiske grupper av besøkende, med høyst ulike motiver bak sine kontakter med menneskeheten. De flygende tallerknene er konstruert av menneskevennlige romvesener kalt *Harvesters*, men de kan også være i ondsinnede vesener, *Intruders*, sin besittelse (Roth 2005: 56/57).

Dessuten fortsatte Williamson det arbeidet Leslie hadde påbegynt, med å knytte de antatte besøkende fra verdensrommet sammen med tapte sivilisasjoner og forsvunne kontinenter. Han reiste verden rundt for å finne mystiske byggverk som kunne underbygge hans teorier, men der Blavatsky, Bailey og Leadbeater hadde latt mange av de samme eksemplene illustrere sivilisasjoner som var bygd opp under veiledning fra chohaner og inkarnerte kumaraer, hevdet nå Williamson at det var interplanetariske reisende som var drivkreftene bak de tapte høykulturene. Han tråkket altså opp spor som seinere med stor suksess skulle følges av Erich von Däniken og mange andre.

Christopher Partridge grupperer de ulike teoriene inenfor den brede ufo-bevegelsen langs et spektrum fra det rent fysikalistiske, eller materialistiske, til det metafysiske, og observerer at det også blant de meste fysikalistiske finnes spor av teosofisk tankegods (Partridge 2005 : 21ff). I dette skjemaet finner vi Däniken som talsmann for en gjennomført fysikalistisk fortolkning, mens Williamsons utlegninger ligger i den metafysiske enden av spekteret. I tillegg til den fysiske informasjon han observerer, baserer Williamson, liksom Blavatsky og andre teosofere, sin framstilling på informasjon han hevdet å være tilført fra sine kosmiske veiledere:

Yes, there are brothers of ours in the skies over-head. They are not to be worshipped as gods; but they are to be listened to as one listens to an older brother who has traveled much and who knows the pitfalls of life and who has knowledge tempered with love of fellowman and the Creator. (Williamson 2006: 5)

Christopher Roth skriver at så vel Adamski som Williamson aktivt skjulte sine teosofiske tilknytninger (Roth 2005:51). Det er i alle fall åpenbart at Williamson

etterhvert har frigjort seg fra de teosofiske kildene, og i økende grad har utviklet en selvstendig kosmologi. Enkelte teosofiske elementer var likevel fortsatt til stede. I boka *Secret Places of the Lion*, fra 1958, skriver han i innledningen:

It is the purpose of this work to show that the *race spirit* incarnated or ensouled itself into race leaders of the dim past...these leaders constitute the "Goodly Company". This band is composed of men and women from other worlds in time and space. They originally arrived on earth to assist mankind here in its long climb from "beasthood" to "godhood".

They migrated to the earth, the "dark star" - planet of "sorrows" about eighteen million years ago and have worked ceaselessly and tirelessly in their gigantic task of acting as the Creator's mentor to a backward, fallen race. (Williamson 1996: 1)

Det "gode selskap" som skal ha ankommet for 18 millioner år siden for å bistå mennesket i sin utvikling, er åpenbart en variant av teosofiens flammeherrer og kumaraer, antakelig hentet fra Desmond Leslies framstilling i *Flygende tallerkener er landet*. Den teosofiske klangbunnen er også åpenbar i flere andre avsnitt i innledningen. Blavatskys mestere er riktignok byttet ut med stjernefolket, men Williamson skriver om tapte høykulturer og skildrer sin egen oppdagelse av stjernefolkets underjordiske bibliotek på en måte som minner sterkt om Blavatskys og Leadbeaters beretninger om mestrenes underjordiske biblioteker, i Tibet og andre steder. Ordet teosofi er likevel ikke nevnt, heller ikke er det henvist til teosofiske forfattere eller skrifter, og størstedelen av boka er viet Williamsons utlegning av Bibelen som omtaler av stjernefolkets virksomhet.

Som resultat av sine omfattende studier, så vel som telepatiske budskap fra romskipenes verden, hevdet han etterhvert å kunne avsløre detaljer om mektige sammenslutninger av galaktiske sivilisasjoner som overvåker situasjonen på jorda. Han forteller at venusianerne er alliert med de gode krefter i universet, som har sin hovedbase i stjernesystemet Sirius, mens deres kosmiske motstandere, en allianse av seks stjernesystemer, holder til i nabolaget til Orion (Williamson 1975: 210 ff).

The "Serpent People" of ancient legend are believed to have been Orion intelligences projected earthward. Is the fabulous "Rainbow City" under the Antarctic regions a central location for such projections? "Serpent People", "Anti-Christ", or "Intruders" -- they all represent the same thing: negative polarity. (Williamson 2006 : 137)

Byer under sydpolisen i kombinasjon med rasistiske teorier er også viktige for en del nazistiske ufo-ideologier som vi skal komme tilbake til i neste kapitel.

Brinsley le Poer Trench

Blant de første viktige ufoforfatterene, med et budskap nært beslektet med det vi finner hos Adamski, Leslie og Williamson (som han alle etterhvert kjente personlig) har vi også Brinsley le Poer Trench (1911-1995), en britisk lord med sterk interesse for UFOer og okkulte læresystemer. Trench redigerte tidsskriftet *Flying Saucer Review* i mange år og forfattet en hel serie bøker om UFOenes rolle i verdens utvikling. Som medlem av det britiske overhuset tok han dessuten initiativ til en debatt der om besøk fra verdensrommet. Denne debatten fant sted i januar 1979. (Clarke & Roberts 2007: 205- 207)

Trench så på UFO-ene som fartøyer fra mere avanserte sivilisasjoner, og mente de kunne manifestere seg på ulike plan. Bare ved fysisk manifestasjon blir de synlige for mennesker. Først når menneskeheten har nådd lenger i sin utvikling vil det være mulig for de kosmiske sivilisasjonene å tre åpent fram for oss uten å skape panikk. (Trench 1966)

Trench lanserte videre sine egne teorier om menneskets opprinnelse. Han mente at ulike menneskeraser har ulik avstamning og ble skapt på ulike tidspunkt, og brukte de ulike skapelseberetningene i 1. Mosebok til å underbygge sin teori. I likhet med mange seinere ufo-teoretikere festet han seg særlig ved kapittel 6, der det heter at “gudesønnene levde sammen med menneskedøtrene og fikk barn med dem” (Trench 1964: 91 ff).

Han skjelnet mellom etterkommere av intergalaktiske gjester (*Cosmic Man eller Adam I*), og etterkommere av en spesifikk jordisk skapelse som disse kosmiske skikkelsene sto for (*Earth Man eller Adam II*). Denne kunnskapen om menneskets sanne avstamning hadde vært kjent i de historiske mysteriesamfunnene, hevdet Trench, og skulle nå gjøres kjent for alle gjennom åpenbaringer fra de utenomjordiske besøkende (Trench 1964: 221).

Trench har åpenbart studert *Den Hemmelige Lære* inngående og synes å ha stor respekt for Madame Blavatsky og Alice Bailey (Trench 1964: 221). Han later derimot ikke til å ha hatt synderlig respekt for Leadbeater (Trench 1971: 24).

I sine skrifter siterer Trench Blavatsky en rekke ganger, og bruker henne blant annet som sannhetsvitne på at menneskeheten først utviklet seg på Mars og at Jehovah er navnet på en hersker på denne naboplaneten vår. Han hevder riktignok ikke at Blavatsky sier dette i klartekst, men skriver at “Blavatsky scattered hints all though the *Secret Doctrine*” (Trench 1971: 31).

Også flere andre steder hevder Trench å kunne avdekke skjulte budskap i Blavatskys skrifter. I boka *Forgotten Heritage* drøfter han betydningen av et diagram som er gjengitt i det omstridte tredje bindet av *The Secret Doctrine*¹². Diagrammets billedspråk går, ifølge Trench, bak vår normale “serielle” tenkemåte for å gi innsikt i “interaksjonen mellom sameksisterende universer på de fire kosmiske nivåer”. Han skriver

When madame Blavatsky wrote her vast book, she was trying to say as much as she could, without revealing ideas that had been kept as Secrets of Initiation, by all the mystery schools that have ever existed she found it necessary to talk about these ideas and to describe in great detail a few of them, those lying nearest the general acceptance of the exoteric world. Only on one page, in one diagram, she laid down a basic pattern that tells at once what she was doing and what she could not do. (Trench 1964: 125)

Hva denne skjulte sannheten er, klarer ikke Trench helt å formidle til meg, men liksom de fleste andre ufoskribentene fra 1950- og 1960-årene har han et grunnleggende positivt bilde av de utenomjordiske besøkende. Han ser dem som representanter for høyere sivilisasjoner og ser med forventning fram til den dagen vi kan bli deres likeverdige:

As human understanding grows and more is recovered of the ancient teachings temporarily lost during times of upheaval and misfortune, one fact emerges. It is a datum that is at once both humbling and encouraging. It is simply this: when Humanity is welcomed into the Cosmic Community, it will be received by the other inhabitants, including its own creators, not as a son but as a full brother. This is the deepest secret, once held only by the initiates among mankind and the esoteric schools, that underlies all of the stories and legends, involving twins or Brothers appearing in the religions and mythologies of the world. (Trench 1964: 220)

Dette positive bildet av de kosmiske besøkende har vi allerede sett bli nyansert hos G. H. Williamson, som skildrer både vennligsinnede og fiendtlige grupperinger blant de kosmiske sivilisasjonene som besøker jorda. Denne visjonen av interplanetarisk og tilmed intergalaktisk konflikt får større betydning hos seinere ufoskribenter, og ikke minst blant mange av dem hevder å stå i direkte telepatisk kontakt med høyere sivilisasjoner utenfor jordkloden. Forbindelsen fra teosofien til noen av disse skribentene skal vi nå se på.

¹² Jeg har ikke funnet diagrammet, slik Trench gjengir det, i CD-rom versjonen av Blavatskys *Collected Works*, men det kan være en bearbeidet eller komprimert versjon av tre diagrammer som er gjengitt i bind XII, side 657/58. Diagrammet og dets utlegninger skriver seg i så fall fra 1890.

7: Flere ufo-teosofer

I dette kapitlet følger vi den teosofiske innflytelsen i seinere faser av ufoideologiernes utvikling, og ser dessuten på hvordan spesielle grupper innen ufobevegelsen har videreutviklet teosofiens forestillinger om menneskets opprinnelse og om tapte kontinenter. Hensikten er ikke å gi en bred oversikt over feltet, men å trekke fram noen sentrale eksempler som kan belyse spørsmål og begreper vi allerede har behandlet.

Vi har sett at såvel Desmond Leslie som George Hunt Williamson framstilte jordkloden som skueplass for omfattende galaktiske konflikter. Dette elementet er seinere blitt en gjenganger i ufoteoriene, presentert i noe varierende utforming. Hovedbudskapet er gjerne at menneskeheten står ved en skillevei, og må forberede seg på å tre inn i det intergalaktiske fellesskapet.

Vi får høre at representanter for motsatte interesser i universet er tilstede på jorda, ofte inkarnert i menneskelige skikkelser. Ulike religiøse tradisjoners framstillinger av himmelsk strid fortolkes nå til å dreie seg om flåter av romskip bemannet av representanter for gode og onde sammenslutninger av planeter. Williamson forteller jo, for eksempel, at Orion er base for onde krefter, mens han i likhet med Alice Bailey ser Sirius som en base for de gode krefter i universet.

Mens den første generasjonen av ufoskribenter først og fremst hevdet å ha fått sin informasjon ved fysiske møter med romfarere, blir den telepatiske kontakten med de kosmiske sivilisasjonen mere framtrædende i seinere versjoner. På samme måte som Blavatsky og Bailey hevdet å formidle telepatiske budskaper fra sine jordiske mestere, hevder mange av ufolærerne å formidle, eller kanalisere, budskaper fra sivilisasjoner på andre planeter og i andre galakser, eller i det minste i andre dimensjoner av virkeligheten enn dem deres tilhørere vanligvis opplever.

Aetherius

Aetherius-samfunnet, som ble grunnlagt av George King i 1955, er kanskje den mest varige organisasjonen bygd opp rundt budskap kanalisert fra UFOnauter.

King, som helt siden 1930 hadde deltatt i ulike teosofiske og okkulte grupper i London, forteller at han i 1954 ble kontaktet av en "Lord of Karma" som befant seg i et romskip høyt oppe i jordatmosfæren. I lys av Kings bakgrunn er det ingen grunn til forbauselse over at budskapet fra karmafyrsten, hvis navn var Aetherius, viser et nært slektskap med Blavatskys teosofi (Smith 2003: 84 ff).

Aetherius erklærte seg som talsmann for det interplanetariske parlamentet hvis hovedkvarter ligger på Saturn, og underviste King i spesielle teknikker som satte ham i stand til å kontakte ham selv og de øvrige *kosmiske mestrene*, et begrep som har en åpenbar teosofisk klangbunn (Rothstein 2001: 71).

Aetherius og hans kolleger ga King informasjon om hvordan ulike menneskeraser har befolket jordkloden. De galaktiske budbringerne instruerte King om ulike teknikker for å bedre vibrasjonsnivået på jorda og derigjennom forberede den kommende nye tid (Rothstein 2001: 73 ff).

King kunne også fortelle at romskip av ulike typer til stadighet kretser rundt jorda, vanligvis uten å bli synlige. Disse skipene har en viktig rolle i å stabilisere jordklodens vibrasjoner, og øke mengden av positiv energi som er tilgjengelig for menneskeheten. De sender også impulser til utvalgte individer blant menneskene, hvorav King altså er ett av de mere framstående. I 1958 dukket Mesteren Jesus opp blant Kings overfysiske rådgivere, og erklærte at King var "an essential link between Earth and the Higher forces" (Smith 2003: 88/89).

Ikke bare Jesus, men også de andre store religionsstifterne gjennom tidene, som Krishna og Buddha, skal ha kommet til jordkloden fra verdensrommet. På vegne av disse kosmiske mestrene advarte King menneskeheten mot å fortsette på den falske vei som var påbegynt gjennom bruken av atomvåpen. Seinere ble også advarsler om truende økologiske katastrofer lagt inn i budskapene (Smith 2003: 90).

King organiserte Aetherius-samfunnet som en religiøs menighet basert på formidling av de kosmiske mestrenes budskap. Vannbærerens tidalder står for døren og dens komme vil bli innvarslet ved at en ny stor mester trer fram for menneskene, kunne King fortelle (Smith 2003: 90).

Hovedelementene i Kings lære er altså ikke bare forenlig med teosofien, men i stor grad direkte avledet fra teosofisk tradisjon.

Universell visdom

Blant de mest innflytelsesrike versjonene av de galaktiske konfliktene, er den som ble presentert av George van Tassel gjennom organisasjonen *Ministry of Universal Wisdom* og flere bøker. Tassel begynte sin virksomhet allerede i 1949 ved å offentliggjøre budskap han hadde mottatt fra ikkejordiske intelligenser. Fokus i hans budskap ble merkbart endret etter at Adamskis beretning ble offentliggjort, og i 1950-årene kunne han formidle informasjon han hadde mottatt telepatisk fra en rekke utenomjordiske intelligenser. Det var intet overnaturlig ved denne prosessen, forsikret van Tassel, han hadde bare lært seg å ta i bruk en avansert utenomjordisk teknologi (Helland 2003: 163).

Mange av de budskapene van Tassels mottok skulle stamme fra en viss *romskipskommandant Ashtar* og en del andre rombrødre. Disse skikkelsene tok med seg Tassel i sine farkoster, også til andre planeter. Rombrødrene påla Tassel å advare menneskeheten mot de farlige konsekvensene atomenergien kunne ha, og fortalte ham hvordan mennesket kan bli fysisk udødelig (Rothstein 2001: 67).

Siden jordiske regjeringer ikke var villige til å ta hensyn til slike advarsler, ble Ashtar etterhvert nødt til å avsløre at mange av de mektige gruppene på jordkloden er redskaper for onde kosmiske krefter (Helland 2003: 164/65). Dette er et tema som vi har sett utbrodert i flere amerikanske neoteosofiske grupper som CUT. Det er også blitt en viktig ingrediens i mange UFO-systemer.

Ashtar og hans venner ga Tassel informasjon om at skapelsen av mennesket opprinnelig hadde skjedd på en annen planet, og at mannen, det første mennesket, ble brakt til jorda før kvinnen ble skapt; en teori som har åpenbare likheter med Blavatskys beretninger om de kjønnsløse tidlige rottrasene (Rothstein 2001: 68).

Beretningene fra Ashtar har spredt seg, og han har etterhvert blitt kanalisert av en rekke andre individer enn van Tassel. Budskapene opphørte derfor heller ikke da van Tassel døde i 1978, men de har vist seg å dukke opp i ulike versjoner med noe ulikt fokus. En av de mest kjente kanalene for Ashtar var en kvinne som kalte seg Tuella, og som identifiserte Ashtar som en *oppstegen mester*. Hun kanaliserte også budskaper fra vår gamle venn, mesteren Kuthumi (Helland 2003: 173).

En av hennes etterfølgere, kjent som Soltec, gir følgende melding, der vi kjenner igjen en rekke elementer fra teosofisk tradisjon, formidlet via Williamson, Trench og Ballard:

Lord Ashtar is an Ascended, Immortal and 'Christed' Master. He is of the race of the Adam Kadmon HU-Man and is a Ray emanation or 'son' of the one known as Lord Sananda {Jesus} and His Divine counterpart or twin-Flame, and the one known as Lord Michael and his twin-Flame ... being formed of the combined blending of their Light Codes and Essences. (etter Helland 2003: 175)

Vi kan merke oss ett nytt element som her dukker opp; en av Blavatskys sju vediske kumaraer, Sananda, lanseres i dette budskapet som identisk med Jesus. Denne identifikasjonen finner vi etterhvert også i flere andre grupper.

En amerikansk forfatter av esoterisk litteratur, Mark Amaru Pinkham, er blant dem som har ytterligere informasjon om denne skikkelsen. Han kan fortelle at kumaraene kom til Jorda fra Venus for å hjelpe menneskeheten i sin utvikling, at de to mest framtrepende av dem veileder hans virksomhet:

The founders and patrons of The Kumara School of Wisdom are Sananda and Sanat Kumara, the twin boys of legend. Since their arrival thousands of years ago they have overseen and guided the spiritual evolution of the School and all humanity. Sanat Kumara has served as the spiritual and etheric priest king of the Earth, while his brother Sananda has repeatedly taken physical incarnation to assist humanity, most recently in the person of Jesus Christ.

...

Legends from around the world claim that Kumaras originally came to Earth from Venus, the Planet of Love. They first landed on the fabled White Island, an island paradise in the middle of an inland sea, which once existed in what is now the Gobi Desert. (Pinkham 2007)

Vi har allerede merket oss at ufomytologiene etterhvert suger like mye næring fra Bibelen som fra Den Hemmelige Lære og andre teosofiske skrifter. I Pinkhams sammenstilling av Sanat Kumara og Sananda Kumara ser vi at Jesus har trådt fram fra den underordnede rollen han hadde i Alice Baileys verdensregjering, og er blitt sidestilt med Sanat Kumara, han er faktisk blitt hans tvilling.

En slik reformulering gjør det mytiske komplekset lettere tilgjengelig for mennesker som er oppdratt med de kristne fortellingene spesielt og de bibelske generelt. På den ene siden skyves en del teosofiske forestillinger på denne måten

i bakgrunnen; på den annen side kan vi si at teosofiske motiver på denne måten føres inn i en kristen forestillingsramme.

Mark-Age

Mark-Age er en ufogruppering der Jesus Sananda har fått en framtrødende plass. Organisasjonen ble grunnlagt i 1960 av Charles Boyd Gentzel, som hevder han fire år tidligere hadde mottatt en åpenbaring fra dette solsystemets åndelige regjering. Sammen med Pauline Sharp, også kjent som Nada-Yolanda, tok han på seg oppgaven å forkynne disse kosmiske herskernes budskap om den nye tidsalders komme, Fiskenes tidsalder er nemlig over, og Vannbærerens tid er på vei (Rothstein 2001: 65/66). Så langt kan vi ane en innflytelse fra Alice Bailey.

Går vi inn på de offentliggjorte budskapene fra Mark-Age møter vi nok en gang en blanding av bibelske og teosofiske forestillinger. De fleste budskapene hevdes å stamme fra "Sananda, Christ Jesus of Nazareth" som erklærer "I have come to the Earth planet as a leader and as a spiritual ruler responsible for that which does happen in this plane or cycle" (Nada-Yolanda 1995: 8).

I vårt perspektiv finner vi her tre skikkelser fra det teosofiske panteon slått sammen til en: i tillegg til at Jesus og Kristus her er samme person, i strid med forestillingene til Leadbeater eller Bailey, identifiseres han også med Sananda, som jo hos Blavatsky (i likhet med Sanat Kumara) var underordnet den øverste kumaraen, nemlig Sanaka.

Mark-Age later også til å ha trukket veksler på de amerikanske nyteosofene i Ballard-tradisjonene; foruten å identifisere Sananda som "Mesteren Jesus" omtaler Nada-Yolanda også den etterhvert velkjente mesteren "St Germain of the sixth ray" som en av sine veiledere (op cit: 13). Mere originalt finner vi at "Lord of Light, Michael, Prince of this Universe" er identisk ikke bare med Lord Maitreya men også med "Katoomi" (ibid: 15), en ny variant av navnet på Madame Blavatskys gamle veileder Koot-Hoomi.

Benjamin Creme

Den nålevende skotske kunstneren Benjamin Creme har bygd videre på Alice Baileys beretning om den nye verdenslærerens komme og kombinert dem med sin egen versjon av UFO-lære. Han er mest kjent for sine påstander om at verdenslæreren Maitreya allerede er gjenfødt i Afrika, og snart skal tre fram for å introdusere vannbærerens tidsalder for menneskeheten. Creme og hans tilhengere har bygd opp organisasjonen *Share International* som også er virksom

i Norge, og som arbeider med å spre budskapet om at verdenslæreren Maitreya og de øvrige mestrene snart vil tre åpent fram for menneskeheten. I et intervju fra 2004 med sitt eget blad, *Share International Magazine*, sier Creme:

Why now? Because our own Spiritual hierarchy, the Masters and High Initiates of the Spiritual Hierarchy of this planet are returning to the everyday world.

They have not been out of the world, but They have been hidden away in the mountains and deserts of the world for thousands and thousands of years. They have been working behind the scenes, but now They are externalizing Their work and are beginning to appear. Already, to my knowledge, there are 14 Masters living openly as men in the world, and the Master of all the Masters, the World Teacher, the Lord Maitreya, as he is named in the Spiritual hierarchy, the One Christians call the Christ. (Ferjancic 2004).

Sitatet viser klart slektskapet mellom Cremes og Alice Baileys forestillinger. Det er derfor interessant å registrere at Creme var aktiv i UFO-bevegelsen før han ble interessert i teosofi. Han forteller i det samme intervjuet at det var Desmond Leslies bidrag til boka *Flygende tallerkener er landet* som først gjorde ham oppmerksom på UFO-enes betydning og satte dem i sin historiske og kosmiske sammenheng. Etter å ha lest boka tok Creme kontakt med Leslies medforfatter George Adamski, og hadde, forteller han, regelmessige ikkefysiske møter med Adamski og flere andre kontaktpersoner (Ferjancic 2004).

Creme hevder UFO-ene er romfartøyer med et høyere vibrasjonsnivå enn det fysiske. Først når de senker sin vibrasjonstakt blir de synlige for menneskets fysiske blikk. Disse romfartøyene stammer fra planeter i vårt solsystem, først og fremst fra Venus, som ifølge Creme har en avansert sivilisasjon på det eteriske plan, men også fra Mars, Jupiter og Uranus. Samarbeidet mellom disse planetenes avanserte sivilisasjoner viser seg blant annet i at romfarere fra Venus bruker fartøyer som riktignok er konstruert av venusianere, men som er importert fra Mars, siden Venusianerne ikke har noen egen produksjon av romfartøyer (Ferjancic 2004).

Fremmede raser

Vi har allerede sett at madame Blavatskys raselære har vært utgangspunkt for ulike framstillinger av såvel jordiske som utenomjordiske intelligensvesener. Tanken om at vise og velvillige fremmede er inkarnert blant oss er sentral for mange av de ufo-bevegelsene vi studerer, og dukker opp allerede hos Adamski og Leslie. Forskere som Mikael Rothstein har pekt på slektskapet mellom slike vise

romvesener og Blavatskys esoteriske mestere. Vi har i tidligere kapitler gått inn på en del trinn i utviklingen av konseptet fra mestere til ufonauter.

Antropologen Christopher F. Roth har gransket ulike framstillinger av ufonauter og satt dem inn i antropologisk forståelsesform. Som mange andre forskere ser han Blavatskys teosofi som et sentralt element i det kultiske miljø som er jordbunnen for mange av de ideologiske systemene han skildrer:

Although few people did or do accept strict Theosophical tenets, and its principles and terminologies remain mostly impenetrable, Theosophy nonetheless created, reflected and reinforced assumptions and beliefs that continue to permeate strains of Western thought that run afoul of both mainstream science and mainstream Christianity. These strains are where ufology lives. (Roth 2005: 44)

Roth mener å finne en klar forbindelse fra Blavatskys raseteorier til de ulike framstillingene av ikkejordiske skapninger som presenteres i ufologien. Et av de første bidragene til denne genren var Richard Shavers presentasjon i 1943 av en mystisk skrift, *mantong-alfabetet*, som han hevdet stammet fra en rase av utenomjordiske titaner som i sin tid skulle ha befolket Atlantis. Titanene fikk avkom som utviklet seg til det moderne menneske før de forlot jorda i sine romskip. Andre etterkommere av titanene, som lever i de underjordiske hulene der Shaver skal ha funnet sine dokumenter, omfatter så vel gode som onde grupper i stadig kamp med hverandre. Blant disse er det også grupper som bruker rester av titanenes teknologi til å påvirke menneskeheten på ulike vis, blant annet ved å sende ut psykisk virkende "stim-stråler" (Roth 2005: 49).

Både det mystiske skriftsystemet og den utenomjordiske inngripen i menneskehetens utvikling har en åpenbar teosofisk klangbunn. Seinere skribenter har utviklet disse fortellingene om underjordiske halvmenneskelige raser videre. Noen har også trukket inn flere esoteriske tradisjoner.

Den amerikanske ufo-ideologen Brad Steiger hevder at mange mennesker i tidligere inkarnasjoner kan ha levd på andre planeter, og at enkelte avanserte sjeler frivillig lar seg inkarnere på jordkloden for å hjelpe menneskeheten opp på et høyere nivå (Rothstein 2001:119).

I ei bok fra 1968 gjengir Steiger teoriene til Brinsley Le Poer Trench om menneskets avstamning og utvikling. Han presenterer også ulike andre teorier om at forskjellige menneskegrupper har ulik genetisk og kosmisk opprinnelse. Dessuten gjengir han et intervju med en representant for det han betegner som en *urgammel visdomstradisjon*, nemlig rosenkreutzeren Albertus Magnus. Denne

okkulte mesteren forteller at hans brorskap har overvåket menneskehetens utvikling til alle tider, og at de produserer himmelfartøyer i jordklodens indre. Ulike fraksjoner i brorskapet har imidlertid varierende holdninger til den uopplyste menneskeheten, og enkelte av dem er direkte fiendtlige. Slike fraksjoner står bak bortføringer og andre uvennlige ufobesøk (Steiger & Whritenour 1968: 143 ff).

Steigers teorier har klare likhetstrekk ikke bare med teosofiens verdensbilde, men også med de rasistiske og nazistiske ufo-ideologiene, som vi nå skal kaste et raskt blikk på.

Nazistenes tapte verdener

En egen gruppe ufoteorier er basert på videreføring av eksplisitt nazistisk tankegods, noen av disse bygger på den teosofiske tradisjon, og flere av dem tar i bruk forestillingene om underjordiske sivilisasjoner.

Vi har tidligere hørt at Guido von List, Lanz von Liebenfels og flere andre tysktalende okkultister (mange av dem var østerrikere) i begynnelsen av det tjuende århundre utviklet rasistiske varianter av teosofi. Ariosofi og liknende esoteriske teorier inngikk i grobunnen for den nazistiske bevegelsen (Goodrick-Clarke 1985).

Flere av de ariosofiske tenkerne tok tak i Blavatskys skildringer av tapte kontinenter, og hevdet at germanerne stammer fra den nordisk-atlantisk rase hvis sanne hjem er Thule eller Hyperborea, områder som idag er skjult av is (Godwin 1996: 56 ff).

Etter annen verdenskrig er disse teoriene utviklet videre både i åpent nynazistiske sammenhenger og i de områdene der det okkulte miljøet møter ufoteoriene. Blant annet er det utviklet flere beslektede teorier som går ut fra at Hitler og andre ledende nazister overlevde Berlins fall i 1945, og fortsatte sin virksomhet i skjulte baser. Slike hemmelige tilfluktssteder identifiseres på ulike måter med det tapte kontinentet Hyperborea som Blavatsky hadde skildret, eller med det okkulte senteret Shamballa.

Én variant går ut på at nazistene løste den hule jords hemmelighet og har sine baser i jordklodens indre, der de i samarbeid med skapninger fra andre solsystemer bygger en flåte av UFOer og venter på det rette tidspunkt for å opprette arisk herredømme over hele jordkloden. I en serie romaner fra 1970-åra,

Thule-trilogien, skildrer tyskeren Wilhelm Landig store underjordiske industrikomplekser der SS-kadre leder arbeidet for å gjenreise nazismens verdensherredømme.

Andre forfattere har utviklet historiene ved å hevde at det tyske, ariske, folk stammer fra en planet i stjernesystemet Aldebaran. Stjernefolket fra Aldebaran opprettet for 500 millioner år siden en koloni i Sumer, forløperen for den gamle babylonske høykulturen. Tyskerne er derfor egentlig sumerere, heter det. Fra Aldebaran stammer dessuten etter denne teorien kunnskapen om vril-energien som skal være drivkraft i de mange tusen UFOene i de hemmelige basene. (Godwin 1996: 72 ff)

Den chilenske diplomaten og filosofen Miguel Serrano (1917 -) studerte tantra og andre esoteriske læresystemer, og deltok aktivt i en rituell orden som under annen verdenskrig propaganderte for aksemaktenes sak og framhevet det tredje rikes rolle som et kvalitativt sprang i menneskehetens åndelige utvikling. I Serranos skrifter framstilles Hitler som en avatar av gudene Vishnu, Shiva og Odin, kommet til Jorda for å lede de ariske folk tilbake til sitt guddommelige opphav.

Serrano tok, i likhet med madame Blavatsky, opp den gnostiske tradisjonen om at den fysiske verden er skapt av en ond demiurg, bibelens Jehova eller Jahve. Jødene som tilber denne demiurgen, er derfor djeveldyrkere. De sanne gudene utviklet den ariske menneskeheten på kontinentet Hyperborea, et kontinent som seinere er forskjøvet til jordklodens indre. Disse gudene kommer fra verdensrommet og et av deres symboler er en svart sol. Denne svarte sol er blitt et utbredt symbol i nynazistiske kretser (Goodrick-Clarke 2003).

Nynazistiske miljøer av ulike karakter, fra esoteriske intellektuelle til fans av rasistisk metallmusikk sprer idag denne litteraturen på møter og konserter og via internett. Den kjente tyske UFO-grupperingen *Fiat Lux* hevder i likhet med disse at det finnes nazistiske ufobaser på Sydpolen. Men Uriella, som lederen av Fiat Lux kaller seg, presenterer disse basene og deres innbyggere som representanter for kosmisk ondskap, en ondskap Fiat Lux skal overvinne ved hjelp av blant andre Jesus Kristus (Grünschloss 2003: 185).

Kanhende er disse teoriene mere nazistiske enn ufo-orienterte. De nevnes iallfall sjelden i oversikter over ufoteorier. I vår sammenheng er det likevel verdt å nevne dem, på grunn av deres utvikling av teoriene om tapte sivilisasjoner og kontinenter og om den hule jord. De viser ennå en gang at de teosofiske

impulsene lever videre i mange former, ofte omdannet til det ugjenkjennelige, men absolutt med evne til å gjennomgå nye forvandlinger og finne liv i stadig nye inkarnasjoner.

8: Avslutning

Denne oppgaven har hatt to siktemål. Det ene er å avdekke ulikheter mellom teosofien slik den presenteres av Madame Blavatsky og teosofien slik den presenteres av hennes etterfølgere. Det andre er å finne ut hvordan disse ulike versjonene av teosofi er blitt ført videre av ufo-bevegelsens ideologer.

Når det gjelder utviklinga innen den teosofiske bevegelsen, har vi sett at Blavatskys kosmologi åpnet for at andre planeter skulle være bebodd, uten å gå nærmere inn på dette. Hennes framstilling forutsetter at menneskets reinkarnerende sjel, monaden, har utviklet seg på ulike planeter gjennom lange tidsperioder. Det er derfor riktig å si at alle mennesker (og andre bevisstheter) i Blavatskys kosmologi har “kommet fra stjernene”, men det finnes ingen framstillinger av fysiske romferder i hennes skrifter.

Hos C. W. Leadbeater og Alice Bailey er eksistensen av bevisstheter på andre planeter og i andre stjernesystemer spesifisert, hos Leadbeater også slik at det forutsettes fysiske romferder. Etterfølgere av såvel Bailey som Leadbeater blir enda mere konkrete i sine framstillinger av kontakten med verdensrommet, og flere av dem inkorporerer romskip og mannskaper på slike i sine kosmologier.

Blavatsky later til bevisst å ha tåkelagt sine lærere; mestrene eller mahatmaene. Hos hennes etterfølgere blir disse mestrene identifisert med kumaraene som Blavatsky hevdet hadde grepet inn i menneskehetens utvikling på avgjørende måte ved å la seg inkarnere på Jorda etter tidligere å ha eksistert på Venus.

En av disse kumaraene, Sanat Kumara, trekkes hos både Bailey og Leadbeater fram og gjøres til en personifisering av jordklodens egen bevissthet, så vel som til overhode for jordklodens okkulte regjering. Leadbeater beskriver hvordan Sanat og de øvrige Kumaraene foretok en fysisk reise fra Venus til Jorda. Fra denne beskrivelsen stammer forestillingen om at mestrene er kommet fra Venus, som vi seinere møter både i teosofiske og akademiske framstillinger så vel som hos ufo-teoretikerne.

I seinere teosofiske framstillinger, ikke minst hos Guy Ballard, utvikles framstillingen av mestrene videre, de tillegges flere overfysiske egenskaper og en

transcendent natur. Hos enkelte av hans etterfølgere gis dessuten Jesus en mere sentral rolle ved å identifiseres med kumaraen Sananda.

I Blavatskys hovedverk *The Secret Doctrine* og Alice Baileys første større verk *A Treatise on Cosmic Fire* blir kosmiske intelligenser hovedsakelig presentert som immaterielle. De eksisterer og fungerer først og fremst på andre plan enn det fysiske, men kan også inkarnere seg i menneskelige legemer.

Om både Blavatsky og Bailey hevder at det finnes intelligent liv på andre planeter, og dessuten at det finnes åndelige forbindelser som knytter slike intelligenser sammen både med oss og med intelligenser i andre solsystemer, finnes det ingen klare referanser til fysiske romreiser i deres skrifter. Tvertimot understreker de begge at de kosmiske herskerne ferdes på andre plan enn det fysiske, og at kommunikasjonen med og mellom dem også foregår på slike høyere plan.

I Leadbeaters skrifter ser vi en konkretisering av forestillingen om mestrene, som føres videre i *I am* bevegelsen og *Summit Lighthouse*, og som utnyttes til fulle av ufo-teoretikerne. Det er også hos Leadbeater vi først får høre at kumaraene som kom til jordkloden for 18 millioner år siden brukte en fysisk farkost. Både hos Blavatsky og Bailey blir kumaraene inkarnert i jordiske mennesker uten å foreta noen fysisk forflytning.

De moderne forfatterne som tar disse teosofene til inntekt for sine teorier om en okkult ledelse som forflytter seg med fysiske hjelpemidler gjennom verdensrommet må derfor omformulere deler av de teosofiske kosmologiene radikalt. En slik tilpasning ser vi hos Desmond Leslie når han, med god hjelp fra Leadbeater, fortolker flammeherrenes forflytning fra Venus til Jorda som en reise med romskip.

Om første generasjon av ufoideologer viste en klar og direkte påvirkning fra teosofien, ser vi i seinere varianter en mere indirekte innflytelse. Vi kan si at teosofisk litteratur og teosofisk tankegods har befruktet jordbunnen i *det kultiske miljø* der ufomytene holder til.

Innholdet i kontaktberetningene viser klare teosofiske innflytelser i historieskriving og kosmologi, særlig den første tida, men avviker likevel fra teosofien på flere punkter, og avvikene synes å bli større over tid.

Vi kan skjelve mellom iallfall tre områder der teosofien har blitt revidert for bruk i de ulike variantene av ufo-lære:

1) Kumaraer og mestere er omtolket til å være romfarere.

2) Den teosofiske raselære, og spesielt punktene der kumaraer og chohaner griper inn i menneskets fysiske og åndelige utvikling, er bearbeidet til å gjelde romfareres manipulasjon med mennesker og andre livsformer på jordkloden.

3) Teosofiens lære om tapte kontinenter og prehistoriske høykulturer er innarbeidet i ulike historieskrivinger der jordklodens mennesker har vært besøkt og påvirket av andre galaktiske kulturer, vennlige så vel som fiendtlige. De okkulte sentrene Shamballa og Agartha trekkes gjerne også inn i slike teorier.

Disse tre variantene er selvfølgelig ikke i strid med hverandre, de overlapper hverandre og finnes, som vi har sett, i ulike kombinasjoner og former.

UFO-kontaktberetninger har ikke tatt opp de teosofiske kosmologiene i sin fulle kompleksitet. De snakker ikke om kjeder og runder, eller om monadenes mangslungne framtoninger, men dessto oftere om tapte kontinenter med avanserte okkulte og teknologiske kunnskaper. Videre tar mange kontaktberetninger opp vannbærerens nye tidsalder og hvordan vi skal forberede oss til den, et tema som først og fremst er blitt stimulert gjennom Alice Baileys skrifter.

Hovedpunktet i kontaktberetningene er ofte budskap fra kosmiske brødre (sjelden søstre) som ser med bekymring på krig og våpenteknologi på jordkloden. De som har formulert slike systemer har ikke hatt bruk for de omfangsrike og tungt tilgjengelige systemene til Blavatsky og Bailey, og har ofte heller ikke kjent til dem. Referanser til disse systemenes intrikate detaljer blir derfor sjeldnere ettersom de ulike ufo-teoriene utvikler seg. Til gjengjeld blir bibelske referanser etterhvert mere framtrædende, blant annet fordi de bibelske mytene er langt bedre kjent enn de teosofiske.

Behovet for omtolkning er langt mindre for dem som hevder å stå i telepatisk kontakt med utenomjordiske intelligenser. Blavatskys mestere i Kashmir og Tibet kunne godt ha vært plassert på Månen eller Venus uten å endre sin karakter i vesentlig grad. Usynlige herskere i Shamballa kan også uten store

problemer byttes ut mot, eller plasseres i samme kosmologiske system som, kosmiske herskere fra Sirius eller Orion.

Teosofiens bidrag til dannelsen av moderne ufo-idelogier er derfor åpenbart, selv om det teosofiske preget er blitt mindre tydelig etterhvert som ufoideologiene har fulgt sine selvstendige utviklingsveier, og har tatt andre impulser opp i seg. Om de teosofiske organisasjonene og den strengt teosofiske litteraturen er lite synlig, er arven etter Blavatsky like fullt et virksomt element i mange av den moderne ufo-bevegelsens ulike manifestasjoner.

Vi kan derfor konstatere at teosofiens bidrag i økende grad er blitt som bakgrunnsmateriale, og at detaljene fra Blavatskys og seinere teosofers lære er blitt mindre synlige. Elementer av teosofiens rammeberetning er blitt assimilert i moderne folkelig religiøsitet, og har ikke bare lagt viktige premisser for ufoideologene, men for store deler av den nyreligiøse bevegelsen. Teosofien er en sentral ingrediens i det okkulte miljø, men kommer sjelden til syne under eget navn.

Viktige elementer i newage-bevegelsen som kanaliserte budskap fra ikkefysiske intelligenser, syklisk utvikling gjennom astrologiske tidsaldre og kosmisk medvirkning til menneskehetens utvikling kunne vanskelig ha funnet sin nåværende form og utbredelse uten at teosofien eller en tilsvarende impuls var tilstede.

Det er mulig madame Blavatsky ville funnet mye å kritisere og å forarge seg over i det tjueførste århundre religiøse subkulturer, men det er også mulig at hun kunne ha sukket gjenkjennende over at noen elementer i hennes innfløkte budskap ikke bare har slått rot, men har utviklet seg til en slik uoversiktlig jungel av merkverdige doktriner.

Seinere teosofers slo seg åpenbart ikke til ro med Blavatskys uskarpt framstilte mestere. Leadbeater og Bailey fant begge ut at flere detaljer var nødvendige, og tok de først skritt i retning av å plassere dem utenfor jordkloden. Hos Ballard og seinere nyteosofers blir dette interplanetariske aspektet ved mesterne aksentuert og med den første boka til Adamski og Leslie finner vi den fullt utviklede identifikasjonen av flammeherrene som romfarere.

Det kan hende gamle fru Blavatsky ville ha nikkert anerkjennende til Olav Hammers vurdering: forflytningen av mestrene fra Tibet til Kosmos er en

naturlig konsekvens av økte geografiske kunnskaper og bedre kommunikasjoner. I tråd med dette ser vi at den nyere ufolitteraturen legger større vekt på mestere i fjerne galakser eller på høyere bevissthetsplan, ettersom det blir åpenbart at planetene i vårt eget solsystem ikke rommer de fysiske sivilisasjoner som f.eks. Charles Leadbeater skildret i detalj. Denne utviklingen ser vi allerede hos Desmond Leslie når han reviderer sin oppfatning av UFO-enes natur. Den kommer også tilsyne hos Benjamin Creme når han plasserer beboerne av Venus og Mars på overfysiske nivåer.

Menneskets lengsel mot nye horisonter, mot frihet fra legemets fysiske begrensninger har vi neppe sett slutten på. Denne lengselen vil fortsette å finne uttrykk i myter og teorier som strider mot hverdagens fysiske lover. Det er nettopp det som er deres hensikt.

o0o

Litteratur

Hovedkilder:

- TCF:** Bailey, Alice A. (1973 [1925]) *A Treatise on Cosmic Fire*. New York, Lucis Publishing Company
- AAB:** (1998) *Twenty-Four Books of Esoteric Philosophy* by Alice A. Bailey CD-ROM. New York and London, Lucis Trust
- KT:** Blavatsky, H. P. (n. d. [1889]) *The Key to Theosophy*. London, The Theosophical Publishing House
- SD:** Blavatsky, H. P. (1974 [1888]) *The Secret Doctrine*. Volumes I and II, Los Angeles, The Theosophy Co.
- TC:** (2003) H. P. Blavatsky *Collected Writings*. (Theosophical Classics Electronic Book Edition) Wheaton, Illinois, Theosophical Publishing House
- MP:** Leadbeater, C. W. (n.d) [1923 ?] *The Masters and the Path*. Whitefish, MT, Kessinger Publishing
- FTL:** Desmond Leslie / George Adamski (1983)[1953] *Flygende tallerkener er landet*. Oslo, Ernst G. Mortensen

Andre primærkilder

- All-Experts 2006 Sanat Kumara: http://experts.about.com/e/s/sa/sanat_kumara.htm (1-11.2006)
- Ascension Research Centre (2006) *Seven Holy Kumaras*.
<http://www.ascension-research.org/kumaras.html>(16-05 2006)
- Bailey, Alice A (1933) [1922] *Initiation, Human and Solar*. London, John M. Watkins
- Bailey, Alice A. (1981) [1951] *The Unfinished Autobiography*. New York, Lucis Publishing
- Blavatsky, H. P. (1972 [1877]) *Isis Unveiled I-II*. Wheaton, Illinois, The Theosophical Publishing House
- Ferjancic, Janez (2004): *The reality and work of the Space Brothers*.
<http://www.share-international.org/archives/UFOs/space-bros-reality.htm> (03-04 2007)
- Krishnamurti, Jiddu (1929) *Let Understanding be the Law*. Ommen, Star Publishing Trust.
- Lady Venus: <http://www.templeofthepresence.org/venus.htm> (13-03 2007)
- Leadbeater, C. W. og Annie Besant (1913) *Mennesket: Hvorfra, hvorledes og hvorhen. En beretning efter clairvoyant-undersøkelse*. Kristiania, Teosofisk Samfunds Norske Forlag.
- Leadbeater, C. W. (1911) *Mestrene og veien*. Kristiania, Blytt & Lunds Forlag
- Leadbeater, C. W. (1983) *The Christian Gnosis*. London, The St. Alban Press.
- Leadbeater, C. W. (1967[1912]) *A Textbook of Theosophy*, Adyar, Theosophical Publishing House
- Leslie, Desmond & George Adamski (1978) [1970] *Flying Saucers have Landed*. New revised edition. London, Futura Publications.
- M & KH (1972 [1923]) *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett* . Adyar, Theosophical Publishing House.
- Nada-Yolanda (1995) *Reappearance of Christ Consciousness on Earth*. Pioneer; Tennessee, Mark-Age Inc. <http://www.thenewearth.org/reappear.rtf> (8-04 2007)
- Olivelle, Patrick (1996) *Upanisads*. Oxford, Oxford University Press.
- Pinkham, Mark Amaru (2007) *The Truth Behind the Christ Myth*,
<http://www.cabiz.net/zolaric/kumaras.htm> 08.04 2007

Steiger, Brad and Joan Whitenour (1968) *New UFO Breakthrough*. New York, Award Books

Steiner, Rudolf (2001) *Spiritualism, Madame Blavatsky and Theosophy*. Selected and introduced by Christopher Bamford. Great Barrington, MA, Anthroposophic Press.

Steiner, Rudolf, foredrag fra <http://www.rsarchive.org>, (9-10 2006):

- Steiner 130: Foredrag i Neuchâtel 18. Desember, 1912. GA0130

- Steiner 136: Foredrag i Helsinki, 7. april 1912 GA0136

- Steiner 218: Foredrag i London 16. november 1922 GA0218

Trench, Brinsley Le Poer (1971 [1960]) *The Sky People*, London, Tandem Books

Trench, Brinsley Le Poer (1964) *Forgotten Heritage*. London, Neville Spearman

Trench, Brinsley Le Poer (1966) *The Flying Saucer Story*, London, Neville Spearman

Williamson, George Hunt (1975 [1959]) *Road in the Sky*. London, Futura

Williamson, George Hunt (1996 [1958]) *Secret Places of the Lion. Alien influences on Earth's Destiny*. Rochester, Destiny Books

Williamson, George Hunt (2006 [1953]) *Other Tongues, Other Flesh*,

<http://www.sacred-texts.com/ufo/otof/otofcr.pdf> (12-12 2006)

Øvrige kilder:

Ahern, Geoffrey (1984) *Sun at Midnight. the Rudolf Steiner Movement and the Western Esoteric Tradition*. Wellingborough, Aquarian Press.

Ashe, Geoffrey (1979) *Miracles*. London, Abacus Books.

Baborka, Geoffrey A. (1966) *H. P. Blavatsky, Tibet and Tulku*. Adyar, Theosophical Publishing House.

Bang, Sturla (1998) *Fra teosofi til UFO og tilbake*. s.190-199 i Gilhus & Mikaelsson (red): *Skjult Visdom - universelt brorskap. Teosofi i Norge*. Oslo, Emilia.

Broek, Roelof van den & Wouter J. Hanegraaff (eds. 1998) *Gnosis and Hermeticism from Antiquity to Modern Times*. New York, SUNY Press.

Caldwell, Daniel H. (2004) *K. Paul Johnson's House of Cards? A Critical Examination of Johnson's Thesis on the Theosophical Masters Morya and Koot Hoomi*
<<http://www.blavatskyarchives.com/johnson.htm>> (15-05 2006)

Chryssides, George D. (2003) *Scientific creationism: a study of the Raëlian Church*. s 45-61 i Partridge (ed) *UFO Religions*, London, Routledge.

Clarke, David & Andy Roberts (2007) *Flying Saucerers. A social history of UFOlogy*. London, Alternative Albion

Constable, Trevor James (1976) *The Cosmic Pulse of Life. The Biological Power behind UFOs*. Suffolk, Neville Spearman.

Cranston, Sylvia (1994) *HPB. The Extraordinary Life and Influence of Helena Blavatsky, Founder of the Modern Theosophical Movement*. New York, Tarcher/Putnam.

Faivre, Antoine (1992) *Ancient and Medieval Sources of Modern Esoteric Movements*. s 1-70 i Faivre & Needleman (eds) *Modern Esoteric Spirituality*. London, SCM Press.

Faivre, Antoine & Wouter J. Hanegraaff (eds. 1998) *Western Esotericism and the Science of Religion*. GNOSTICA #2. Leuven, Peeters.

Fuller, Jean Overton (1988) *Blavatsky and her Teachers*. London, East West Publications.

Gilhus, Ingvild Sælid og Lisbeth Mikaelsson (red, 1998a) *Skjult visdom - universelt brorskap. Teosofi i Norge*. Oslo, Emilia forlag

Gilhus, Ingvild Sælid og Lisbeth Mikaelsson (1998b) *Kulturens refortrylling. Nyreligiøsitet i moderne samfunn*. Oslo, Universitetsforlaget.

Godwin, Joscelyn (1994) *The Theosophical Enlightenment*. Albany, SUNY Press

- Godwin, Joscelyn (1996) *Arktos. The Polar Myth in Science, Symbolism and Nazi Survival*. Kempton, Illinois, Adventures Unlimited.
- Gomes, Michael (1987) *The Dawning of the Theosophical Movement*. Wheaton, Theosophical Publishing House
- Goodrick-Clarke, Nicholas (1985) *The Occult Roots of Nazism*. Wellingborough, Aquarian Press.
- Goodrick-Clarke, Nicholas (2002) *Black Sun. Aryan Cults, Esoteric Nazism and the Politics of Identity*. New York, New York University Press.
- Goodrick-Clarke, Nicholas (ed) 2006 *Helena Blavatsky*. Esoteric Masters Series. Berkeley, North Atlantic Books.
- Grünschloss, Andreas (2003) *UFO Faith and Ufological Discourses in Germany*. s 179 -193 i Christopher Partridge (ed) *UFO Religions*. London 2003, Routledge.
- Hammer, Olav (2004) *Claiming Knowledge. Strategies of Epistemology from Theosophy to the New Age*. Leiden, Brill
- Hanegraaff, Wouter J. (1998) *New Age Religion and Western Culture. Esotericism in the Mirror of Secular Thought*. Albany SUNY press.
- Hanegraaff, Wouter J. (ed.) (2005) *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*. Leiden, Brill.
- Helland, Christopher (2003) *From extraterrestrials to ultraterrestrials: the evolution of the concept of Ashtar*. s.179-193 i Partridge, Christopher (ed.) *UFO Religions*. London, Routledge.
- Johnson, K. Paul (1994) *The Masters Revealed. Madame Blavatsky and the Myth of the Great White Lodge*. Albany, SUNY Press
- Kidd, Colin (2006) *The Forging of Races*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Lutyens, Emily (1984) *Krishnamurti - The Years of Awakening*. London, Rider & Co.
- Meade, Marion (2001 [1980])) *Madame Blavatsky. The Woman behind the Myth*. Lincoln NE, Authors Guild
- Melton, Gordon J. (1995) *The Contactees - a survey*. S. 1-14 i James R. Lewis (ed) *The Gods have Landed. New Religions from Other Worlds*. Albany, NY, SUNY Press.
- Moseley, James W, & Karl T Pflock (2002) *Shockingly Close to the Truth. Confessions of a Grave-robbing Ufologist*. New York, Prometheus Books.
- Partridge, Christopher (ed.) (2003) *UFO Religions*. London, Routledge
- Pratt , David (1997) *The Theosophical Mahatmas. A Critique of Paul Johnson's New Myth* <<http://ourworld.compuserve.com/homepages/dp5/johnson.htm>> (15.05.2006)
- Price, Leslie (2006) *Communication. A Martian Problem Solved*. Theosophical History vol XII, No.4. sept-oct 2006, s 5-11.
- Reigle, David and Nancy (1999) *Blavatsky's Secret Books. Twenty years' Research*. San Diego, Wizards Bookshelf
- Reigle, David (1999) *Book of Dzyan Research Reports*
<http://www.blavatskyarchives.com/reiglecon.htm> (28-03 .2006)
- Roth, Christopher F. (2005) *Ufology as anthropology: Race, Extraterrestrials and the Occult* s 38-94 i Debbora Battaglia (ed.) *E.T. Culture. Anthropology and Outerspaces*. Durham, Duke University Press.
- Rothstein, Mikael (2001) *UFO - myten om rymdvarelser och flygande tefat*. Nora, Bokförlaget Nya Doxa
- Saliba, John A. (2006) *The Study of UFO Religions*. Nova Religio vol 10 no 2, pp 103-123
- Seddon, Richard (2004) *Rudolf Steiner*. Western Esoteric Masters Series. Berkeley, North Atlantic Books
- Sloss, Radha Rajagopal (2000) *Lives in the Shadow with J. Krishnamurti*. Lincoln, New Authors Guild.

Smith, Simon G. (2003) *Opening a Channel to the Stars. The origins and development of the Aetherius Society*. S. 84-102 i Partridge, Christopher (ed.) *UFO Religions*. London, Routledge.

Stupple, David (1984) *Mahatmas and Space Brothers: The Ideologies of Alleged Contact with Mahatmas and Space Brothers: The Ideologies of Alleged Contact with Extraterrestrials*. *Journal of American Culture* vol 7 pp 131-139

Stutley, Margaret and James (1985) [1977] *A Dictionary of Hinduism. Its Mythology, Folklore and Development*. London, Routledge and Kegan Paul.

Tillett, Gregory (1982) *The Elder Brother. A Biography of Charles Webster Leadbeater*, London, Routledge & Kegan Paul.

Tingay, Kevin (2000) *Madame Blavatsky's Children. Theosophy and it's Heirs*. s. 37 - 50 i Sutcliffe and Bowman (eds): *Beyond New Age, Exploring Alternative Spirituality*. Edinburgh, Edinburgh University Press.

Tumminia, Diana (2003) *When the archangel died. From revelation to routinization of charisma in Unarius*. s. 62-82 i Partridge, Christopher (ed.) *UFO Religions*. London, Routledge.

Vindheim, Jan Bojer (2005) *Historiens Hemmeligheter. Myter, magi og mysterier fra Atlantis til Harry Potter*. Oslo, Kagge Forlag.

Washington, Peter (1995) *Madame Blavatsky's Baboon. A History of the Mystics, Mediums and Misfits Who Brought Spritualism to America*. New York, Schocken Books

Whitsel, Bradley C. (2003) *The Church Universal and Triumphant. Elizabeth Clare Prophet's Apocalyptic Movement*. Syracuse, Syracuse University Press.

Wikipedia Sanat Kumara: http://en.wikipedia.org/wiki/Sanat_Kumara (12-03 2007)

Zeller, Benjamin Ethan (2006) *Scaling Heaven's Gate. Individualism and Salvation in a New Religious Movement*. *Nova Religio* vol 10, no 2 pp 75-102

Sammendrag

De siste femti år har det oppstått en lang rekke religiøse bevegelser med fokus på møtet med romfarere. Det er akseptert blant religionsforskere at mange slike “ufo-religioner” er sterkt påvirket av de teosofiske teoriene som ble formulert av H. P. Blavatsky og hennes etterfølgere fra 1875 til idag.

Denne oppgaven analyserer omtalen av utenomjordiske intelligenser i sentrale tekster fra Blavatsky og hennes viktigste etterfølgere. Tekstene sammenholdes med hverandre og med sentrale tekster fra ufobevegelsens første år. Også enkelte seinere ufotekster og bevegelser trekkes inn. Dessuten gjennomgås behandlingen av teosofi i akademisk sammenheng.

Analysen viser en klar sammenheng fra Blavatsky til ufobevegelsens teoretikere. Den viser også at sentrale elementer er omformulert flere ganger underveis. Videre vises med eksempler hvordan disse endringene er undervurdert og/eller feiltolket både i populærvitenskap og i akademiske verker.

Madame Blavatsky forutsetter at menneskets udødelige sjel har utviklet seg på ulike planeter gjennom lange tidsperioder, men hun gir ingen omtaler av romferder eller romfartøyer. Hennes etterfølgere Alice Bailey og Charles Leadbeater åpner i ulik grad for slike romferder, men det er først hos den amerikanske nyteosofen Guy Ballard at romreiser og interplanetarisk telepati blir integrerte deler av teosofisk teori.

Et sentralt eksempel viser hvordan en åndelig impuls Blavatsky hevder inkarnerte seg i menneskeheten for 18 millioner år siden, flammeherrene, både emisk og etisk blir oppfattet som fysiske individer bosatt på Venus.

Den vediske rishien Sanatkumara, som bare så vidt nevnes hos Blavatsky, er blitt en personifisering av disse flammeherrene. Han presenteres som jordklodens okkulte hersker av Bailey, Leadbeater og Ballard. I flere ufo-religioner blir han en romfarer med overnaturlige evner, og sidestilles etterhvert med Jesus, som da får betegnelsen Sananda Kumara.

Ufoteoriens omtolking av teosofiske elementer kan stort sett plasseres i tre kategorier:

1) Teosofiens okkulte lærere og åndelige impulser omtolkes til fysiske romfarere

2) Teosofiens lære om overnaturlig inngripen i menneskets utvikling omtolkes til romfareres manipulasjon med livet på jorda.

3) Teosofiens lære om prehistoriske kontinenter og sivilisasjoner omskrives til besøk og påvirkninger fra kulturer i verdensrommet.

Den første viktige ufo-teoretikeren, Desmond Leslie, bygde eksplisitt sine teorier på teosofien. Hos seinere ufoteoretikere videreføres hans teorier uten at forbindelsen til teosofi påpekes. Kristne elementer og bibelhenvisninger blir til gjengjeld mere sentrale.

Fra ufobevegelsen har teosofiske elementer blitt videreført og ytterligere tilpasset av den brede new-age bevegelsen. Forestillingen om telepatisk veiledning fra høyere intelligenser blir her særlig viktig.